مبتدیلره آز وقتده یکل‌لك اوزره
صرب تاینك صرفنی بلدرر .

معلم صرف لسان العرب

قزانده معلملر جمعیتی طرفندن قبول ایدلوب کوب اورنلرده
فائده‌سی تجربه ایدلمشدر .

تألیف

عبد الرحمن بن اسماعیل بن عمر الحاجطرخانی

دورتنچی مرتبه باصلوی

آسترخانده ,, عمروف وشرکاسینك تجارتخانه " مطبعه سنده ۱۹۱۰ سنه‌ده

АСТРАХАНЬ.
Типографія ,, Т-го Д-ма А. Умеровъ и Ко"
1910 г.

اسلام تاریخندن بلورگه

بیکده حاجة اولغانلرینی ترکی تلنده یگل‌لك ایله بلدروچی

قصص الانبیاء العظام وترجمۀ

احوال دول الاسلام

مکتب ومدرسه‌لرنڭ کوبسنده اوقوتلوب فائده‌سی تجربه ایدلدکندن تکرار باصمقغه حاجة توشوب بو یل ٤ نچی مرتبه باصلدی. بو صوڭغی باصلغاننده بالالرغه یگل‌لك ایچون عرب اسملرینه حرکة قویلدی وتاریخغه آشنا دگل کمسه‌لر ایچون بعض لفظلرنڭ معنالری سزق آستنده شرح ایدلدی. مشتملاتی اوشبونلردر :

انبیاء عظام آدم (عم) دن خاتم الانبیاء حضرتلرینه قدر هر قایوسی حقنده «قرآن کریم» ده ذکر ایدلمش معلومات وخاتم الانبیاء حضرتلری حقنده عصر سعادت احوالی مفصل بیان ایدلمشدر. صوڭره خلفاء راشدین خلافتی، امویه، عباسیه دولتلری، طوائف ملوك دن: بنی اغلب، فاطمیة، ایوبیه دولتلری بونلرنڭ وقتنده‌غی اهل صلیب محاربه‌سی سلجوقیه، اندلس، عثمانلی دولتلری، تاتار خانلری نڭ باشندن سرای دولتی (آلتون اوردا) نڭ انقراضنه قدر اولان احوالات، آز بلوگه یشارلك قلبنده ملیت روحی بار کمسه‌گه اوتارلك قدر ذکر ایدلمشدر.

بهاسی ٢٥ تین. کوبله‌ب آلوچیغه (٪ ٢٥) اکرام ایدله‌در.

آدرس : Астрахань, мулла А. И. Умеровъ

مبتدیلره آز وقتده یگللك اوزره
عرب تلینڭ صرفنی بلدرر .

معلم صرف لسان العرب

نزانده معلملر جمعیتی طرفندن قبول ایدلوب کوب اورنلرده
فائده سی تجربه ایدلمشدر .

تألیف

عبد الرحمن بن اسماعیل بن عمر الحاجطرخانی

Кол жазмалар фондусу
Инв. № 215
Ч. Айтматов атындагы тил жана адабият институту
Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясы
Гуманитардык жана экономикалык илимдер бөлүмү

دورتنچی مرتبه باصلوی

آسترخانده ,, عمرف وشرکاسینڭ تجارتخانه " مطبعه سنده ۱۹۱۰ سنه ده

АСТРАХАНЬ.
Типографія „Т-го Д-ма А. Умеровъ и Ко"
1910 г.

مقدمه

عرب تلی بزم دینمزنڭ تلی اولدغندن آنی بلمك بزلره دیناً وادباً ضروردر . وهر بر یات تلنی بلمك شول تلنڭ صرفنی بلمك ایله اولدغندن هر برده صبیلرغه ترکی تانیغاندن صوڭ عرب تلینڭ صرفنی اوقوتمق دستور توتلمشدر. ایمدی بزم صبیلرغه صرف اوقته باشلاغانده عربچه یازلمش رساله‌لردن اوقتمق موافق دگلدر . زیرا عرب تلندن برده خبری یوق بالاغه اوّلا عباره‌نی مطالعه قیلدرمق ثانیا قاعده‌لرنی آڭلاتمق زور مشقة اوله‌در. اهل بخاراغه ایاروب سارت بالالری ایچون فارسیچه یازلمش « شرح عبد الله » کتابنی اوقتمق ایسه بزم ترك بالالرینی اوگراتمك دگل بتون بتونلای آداشدرمقدر. امّا اوز تلمزچه اوقوتلسه بالاغه بیك راحتلك ایله آڭلاتوب آز زمانده مقصودغه ایرشلاچکدر . بو فائده‌لرنی اویلاب یورتمزنڭ بالالرینه بر خدمت ایتمك نیتیله اوز تلمزچه اوشبو «معلم صرف لسان العرب» نی یازدم . وفعللرنڭ هر بابنده نیچه تورلی کلمش مصدرلرینڭ وزنلرینی هم مثاللرینی ذکر ایدوب ترکیچه معنیلرینی بیان قیلدم.

عبد الرحمن

معلم صرف لسـان العرب

تاٴليف

عبد الرحمن بن اسمعيل بن عمر الحاجطرخانی

اخطـار

درمنلو معلم افندیلرم! بو رسـاله نك امتحـانلرنده یازلمش سؤاللردن باشقه مثاللرده کیتروب شاکردلردن صوراسڭز وصرفنی آڭلی باشلاغاچ آز آز عربچه، سویلاتوب اوگره‌تسه‌ڭز آنلرك عرب تلی بلملکلرینه کوب سبب اولور ایدڭز وبورساله‌نی تمام ایتکاچ نحو اوگره‌تمـك‌كه کرشدکده بزم ﴿معلم نحو لسـان العرب﴾ ایله اوقوتوب بر مرتبه تجربه ایدرساڭز فائده‌سینی کندڭز تقدیر ایدر ایدڭز.

بسم الله الرحمن الرحيم

علم الصرف: تورلی معنی آڭلانسون ایچون کلمه‌لرنڭ تورلی تورلی اینلونی بلدره تورغان علم‌در.

کلمة: معنی آڭلانغان سوز، مکتب، مسجد، امام، کبی.

کلمة اوچ قسم اسم، فعل، حرف،

اسم: اوچ زمانڭ برسندن باشقه معنی آڭلانغان کلمة‌در، کتاب، قلم کبی.

فعل: اوچ زمانڭ برسی ایله معنی آڭلانغان کلمه‌در، ضَرَبَ کبی معنی‌سی (صوقدی بر ایر اوتکان زمانده).

حرف: اوزندن معنی آڭلانوده غیریگه محتاج اولغان کلمة‌در، «سافَرْتُ مِنَ الْحاجْطَرْخان اِلَى الْقَزان» دیگانده «من» «الی» کبی. معنی‌سی (سفر قیلدم من حاجطرخاندن قزانغه).

زمان اوچ تورلی: ماضی، حال، مستقبل.

ماضی = اوتکان زمان، حال = حاضرگی زمان، مستقبل کیلاچك زمان.

ودذی کلمه‌لرڭ جزءلرینه مثلا (مسجد) دیگانده (م) (س) (ج) (د) غه «حرف» وآنلرده‌غی آست اوست‌لرینه «حرکة» دیب اینلور. حرکة اوچدر: فَتْحَه «اوست» ضَمَّه «اوتر» کَسْرَه. «آست».

امتحان = علم الصرف نه‌در؟ کلمه نه‌در؟ نیچه قسم، نه‌لر؟ کلمه‌نڭ جزءلرینه نه‌دینلور؟ آست اوست اوتره نه دینلور؟

میزان «١»

عرب کلمه‌لرینگ میزانی «ف ـ ع ـ ل» در، کلمه‌ده اوشبو حرفلرنگ برابرنده اولغان حرفلرنی «حرف اصلی» اوشبو حرفلرنگ برابرنده اولمغان حرفلرنی «حرف زائد» دیرلر (أَكْرَمَ) کبی (أَفْعَلَ) وزننده‌در بونده‌غی «ا» حرف زائد «ك، ر، م،» حرف اصلیلردر. اوزنده حرف زائد اولمغان کلمه‌نی «مُجَرَّد» دیرلر (ضَرَبَ) کبی (فَعَلَ) وزننده. اوزنده حرف زائد بار کلمه‌نی «مزید» دیرلر (أَكْرَمَ) کبی. حرف اصلی ثلاثی‌ده اوچ «فا عین بر لام» برابرنده زَيْدٌ ضَرَبَ کبی فَعْلٌ فَعَلَ وزننده‌در. رباعی‌ده دورتده فا عین ایکی لام برابرنده (جَعْفَرٌ)(دَحْرَجَ) کبی فَعْلَلٌ فَعْلَلَ وزننده‌در. خماسی‌ده بشده فا عین اوچ لام برابرنده (جَحْمَرِشٌ) کبی فَعْلَلِلٌ وزننده‌در.

حرف علة اوچ‌در: واو، الف، یادر.

اسم حرف اصلی لری اعتبار بیله اوچ قسم‌در: ثلاثی «اوچ حرفلی» زَيْدٌ کبی، رباعی، «دورت حرفلی» جَعْفَرٌ کبی، خماسی «بش حرفلی» (جَحْمَرِشٌ) کبی. فعل حرف اصلی لری اعتبار بیله ایکی قسم‌در: ثلاثی «اوچ حرفلی» ضرب کبی رباعی «دورت حرفلی» دَحْرَجَ کبی.

اسم فعل ینه سکز قسم اولور: صحیح، مضاعف، مثال، اجوف، ناقص، لفیف، ملتوی، مهموز.

صحیح = فاسی عینی لامی برابرنده حرف علة، همزه هم بر جنسدن ایکی حرف بولماس ضَرْبٌ ضَرَبَ کبی (بوڭا سالم هم دیئلور)

«١» — میزان: اوزی برله نرسه اولچانه تورغان اولچاوچدر. هر نرسه‌نڭ اوزینه قاراب اولچاوچی بوله‌در آغرلق ینگل لکنی «چیکدکی» برله، اوزونلقنی «آرشین» برله وقتنی «ساعت» برله اولچاندیکی کبی عرب کلمه‌لرینی «ف ع ل» برله اولچالنه‌در. اولچامك نڭ روشی کتابده یازلغانچه‌در. بونی معلم افندیلر مبتدیلر نڭ فهمینه قاراب توشندررلر.

مضاعف ایکی تورلی در: مضاعف ثلاثی، مضاعف رباعی،

مضاعف ثلاثی = عینی لامی برابرنڭ بر جنسدن ایکی حرف اولور فَرَّ فَرَرَ کبی

مضاعف رباعی = فاسی ایله اوّلیگی لامی برابرنده هم عینی ا

ایکنچی لامی برابرنڭ بر جنسدن ایکی حرف اولور، زَلْزَلٌ، زَلْزَلَ کبی

مثال = فاسی برابرنده حرف علة اولور، وَعْدٌ، وَعَدَ کبی.

اجوف = عینی برابرنده حرف علة اولور، قَوْلٌ قَوَلَ، کبی.

ناقص = لامی برابرنده حرف علة اولور، رَمْیٌ، رَمَیَ کبی.

لفیف = عینی لامی برابرنده حرف علة اولور، قَوْیٌ قَوَیَ کبی

بوگا « لفیف مقرون » دیئلور.

ملتوی = فاسی لامی برابرنده حرف علة اولور وَشْیٌ وَشَیَ کبی

بوگا « لفیف مفروق » دیئلور.

مهموز = فا، عین، لام نڭ بر ی برابرنده همزه اولور، أَخَذَ، سَأَلَ، قَرَأَ کبی.

امتحان: کلمه‌لرنڭ میزانی نه‌لر؟ حرف نیچه اوله بلور؟ مجرد، مزید نه‌لر؟ حرف علة نیچه؟ نه‌لر؟ اسم، فعل قسملری نه‌لر؟ ونب صرصر عضض نه‌لر؟ در قیوسنی برام برام سویله اوغلان؟

اشتقاق

اشتقاق = آرالرنڭ معنی ده هم حروفڭ مناسبة [*] بولغان ایکی لفظنڭ برنی ایکنچیدن چغارمقدر. اسم اشتقاق اعتباریله ایکی قسمدر جامد، مصدردر. اورندن هیچ برنرسه اشتقاق قیلنماسه اسم جامددر «رَجُلٌ» کبی. اورندن برنیچه نرسه اشتقاق قیلنورسه اسم مصدردر «ضَرْبٌ» کبی وهر وقت مصدرنڭ ترکی معناسینڭ آخرنده «مق» یاکه «مك» اولور، ضَرْبٌ «صوقمق» قَتْلٌ «اوترمك» کبی. مصدردن اوشبو اون

(*) مناسبة = کیلشودر.

ایکی نرسه اشتقاق قیلنه‌در: ماضی، مضارع، اسم فاعل، اسم مفعول، جحد، نفی، امر، نهی، اسم زمان، اسم مکان، اسم آلة، اسم تفضیل. ماضی: اوزندن اوتکان زمان آڭلانغان فعلدر. مضارع: اوزندن حال ابله مستقبل‌نڭ برسی آڭلانغان فعل‌در. اسم‌فاعل: اش‌قیلوچی ذات آڭلانغان اسمدر. اسم مفعول: اش‌قیلنمش ذات آڭلانغان اسمدر، جحد: ماضی‌ده انکار قیلو آڭلانغان فعل‌در. نفی: مستقبل‌ده انکار قیلو آڭلانغان فعل‌در. امر: بیورمق آڭلانغان فعل‌در. نهی: طیمق آڭلانغان فعل‌در. اسم‌زمان: اش قیلنغان وقت آڭلانغان اسمدر. اسم‌مکان: اش‌قیلنغان‌اورن آڭلانغان اسمدر. اسم‌آلت: اوزی‌برله اش قیلنه تورعان قورالغه اسم‌در. اسم تفضیل: آرتغراق اش‌قیلونی بلدرگان اسمدر. ضَرْبٌ مصدر. بوندن اون ایکی نرسه بوبله اشتقاق قیلنه‌در: ضَرَبَ (ماضی)، یَضْرِبُ (مضارع) ضارِبٌ (اسم‌فاعل)، مَضْرُوبٌ (اسم‌مفعول)، لم‌یَضْرِبْ (جحد)، لایَضْرِبُ (نفی)، اِضْرِبْ (امر حاضر)، لِیَضْرِبْ (امرغائب)، لاتَضْرِبْ (نهی)، مَضْرِبٌ (اسم‌زمان هم اسم‌مکان)، مِضْرَبٌ (اسم‌آلة)، اَضْرَبُ (اسم‌تفضیل). معنی‌لری: «ضَرْبٌ» صوقمق «ضَرَبَ» صوقدی اول بر ایر اوتکان زمانده «یَضْرِبُ» صوغار اول بر ایر کلاچك زمانده «ضارِبٌ» صوقغوچی اول بر ایر «مَضْرُوبٌ» صوغلمش اول بر ایر «لَمْ یَضْرِبْ» صوقمادی اول بر ایر اوتکان زمانده «لایَضْرِبُ» صوقماس اول بر ایر کلاچك زمانده «اِضْرِبْ» صوق سن بر ایر «لِیَضْرِبْ» صوقسن اول بر ایر «لاتَضْرِبْ» صوقمه سن بر ایر «مَضْرِبٌ» صوغا تورغان زمان یاکه صوغاتورغان

اورن «مَضْرَبْ» صوغا تورغان قورال «اَضْرَبُ» آرتغراق صوقغوچی.

فعل

هر فعل‌دن براش آڭلانادر واول اشنی قیلوچی‌غه فاعل دینله‌در فعل‌دن آڭلانغان اش اگر فاعل‌دن اوزسه اول فعل‌گه «فعل‌متعدی» دینله‌در ، ضَرَبَ کبی [*] فاعل‌دن اوزمایچه فاعل‌ده‌گنه تورسه (فعل لازم) دیلنه‌در جلس کبی . واول فاعل مذکر یاکه مؤنث اولور . مذکر = ایر . مؤنث = خاتون بونلرڭ هر قایوسی غائب اولور مخاطب اولور متکلم اولور . غائب = اوزندن سوز سویلنگان کمسه . مخاطب = اوزینه سوز سویلانگان کمسه . متکلم = سوزنی سویلاوچی کمسه. بونلردن غائب‌برله مخاطب‌واحد اولور تثنیه اولور جمع‌اولور. واحد = برگه. تثنیه = ایکی‌گه . جمع = ایکیدن آرتق‌غه ایتوله‌در. متکلم ایسه آنجق واحد یاکه جمع اولور تثنیه یوقدر بلکه تثنیه اورنینه‌ده جمع برله‌ایتوله‌در . ایمدی مجموع ایتلو اون‌دورت تورلی اوله‌در بونلره اون دورت صیغه دیلنه‌در .

دخیده فعل‌نڭ فاعلی بلنورسه «فعل‌معلوم» دیلنور ضَرَبَ کبی فاعلی بلنمازسه « فعل مجهول » دیلنور ضُرِبَ کبی . (صوغلندی اول برابر) معناسنده بونڭ فاعلی (صوغوچی‌سی) کم‌ایکانی بیلنمیدر آنجق صوغلمش‌نڭ بر ایر ایدکنی بلدره‌در صوغلمش ایسه فاعل دگل بلکه مفعول‌در .

دخیده «فعل معلوم» نی (مبنی للفاعل) « فعل مجهول » نی (مبنی للمفعول) دیو هم آتالنه‌در .

امتحان	اشتقاق نه‌در؟ اسم‌جامد، اسم‌مصدر نه‌در؟ مصدردن نیچه نرسه اشتقاق قلنور؟ ضرب‌دن اشتقاق قیلوب کورسات؟ «قصد»دن «صبر»دن اشتقاق قیل؟ فاعل نه‌در؟ فعل متعدی و فعل لازم نه‌در؟ فاعل نیچه تورلی؟ فعل معلوم نینددای؟ مجهول فعل نه‌در؟

(*) ضَرَبَ فعلندن صوقمق دینلگان اش آڭلانادر واول اشنی قیلوچی‌سی فاعلدر صوقمق فعلی فاعلدن صوغلمش‌غه اوزادر وشونڭ ایچونده «ضرب» غه فعل متعدی دینه‌در.

❊ ماضی اون دورت صیغه‌ده کیلور بونلردر : ❊

ضَرَبَ «صوقدی اول بر ایر اوتکان زمانده» واحدمذکر غائب صیغه‌سی

ضَرَبَا «صوقدی اول ایکی ایر اوتکان زمانده» تثنیه‌مذکر غائبَیْن صیغه‌سی

ضَرَبُوا «صوقدیلر اول کوب ایرلر اوتکان زمانده» جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

ضَرَبَتْ «صوقدی اول بر خاتون اوتکان زمانده» واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی

ضَرَبَتَا «صوقدی اول ایکی خاتون اوتکان زمانده» تثنیه‌مؤنث غائبَتَیْن صیغه‌سی

ضَرَبْنَ «صوقدیلر اول کوب خاتونلر اوتکان زمانده» جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

ضَرَبْتَ «صوقدڭ سن بر ایر اوتکان زمانده» واحدمذکر مخاطَب صیغه‌سی

ضَرَبْتُمَا «صوقدڭز سز ایکی ایر اوتکان زمانده» تثنیه‌مذکر مخاطَبَیْن صیغه‌سی

ضَرَبْتُمْ «صوقدڭز سز کوب ایرلر اوتکان زمانده» جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

ضَرَبْتِ «صوقدڭ سن بر خاتون اوتکان زمانده» واحده‌مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

ضَرَبْتُمَا (صوقدڭز سز ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه‌مؤنث مخاطَبَتَیْن صیغه‌سی

ضَرَبْتُنَّ (صوقدڭز سز کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی

ضَرَبْتُ «صوقدم بن بر ایر یا که بر خاتون اوتکان زمانده» واحدمتکلم صیغه‌سی

ضَرَبْنَا (صوقدق بز کوب ایرلر یا کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع متکلم صیغه‌سی

تنبیه : اوشبو اوقولغان اون دورت صیغه‌لرنڭ اوّلگی آلتیسی غائب ایکنچی آلتیسی مخاطب صوڭغی ایکیسی متکلم ایچون اولغانلرینی بلگاندرسز. ایمدی شونیده خاطرڭزده صاقلا اوّلگی آلتیده فاعللر غائب کمسه‌لر بولدیلر شونڭ ایچونده اول ایر اول خاتون دیلندی ایکنچی آلتیده فاعللر مخاطب کمسه‌لر بولدیلر شونڭ اچونده سن، سز دیلندی. صوڭغی ایکیسنده فاعللر متکلم‌لر بولدی شونڭ ایچونده بنَ ، بز دیلندی .

فعل ماضی نی مجهول قیلماقنک روشی

آخرینک آلدنده‌غی حرفنی کسره‌لی واول حرفنک آلدنده‌غی هر برحرکتلی حرفنی ضمه‌لی قیلمق ایله اولور. اوشبوروشچه: «ضَرَبَ» معلوم فعل ایدی آخرینک آلدنداغی حرف (را) نی کسره‌لی قیلدق (ضَرِبَ) اولدی، رانک آلدنده‌غی حرکةلی حرف ضادنی ضمه‌لی قیلدق (ضُرِبَ) اولدی.

صرفی:

ضُرِبَ (صوغلدی اول برابر اوتکان زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

ضُرِبَا (صوغلدی اول ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

ضُرِبُوا (صوغلدیلر اول کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

ضُرِبَتْ (صوغلدی اول بر خاتون اوتکان زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه‌سی

ضُرِبَتَا (صوغلدی اول ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی

ضُرِبْنَ (صوغلدیلر اول کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

ضُرِبْتَ (صوغلدنکسن برایر اوتکان زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی

ضُرِبْتُمَا (صوغلدنکزسز ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی

ضُرِبْتُمْ (صوغلدنکزسز کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

ضُرِبْتِ (صوغلدنکسن بر خاتون اوتکان زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

ضُرِبْتُمَا (صوغلدنکزسز ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه

ضُرِبْتُنَّ (صوغلدنکزسز کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه

ضُرِبْتُ (صوغلدم بن برایر یاکه برخاتون اوتکان زمانده) واحد متکلم صیغه‌سی

ضُرِبْنَا (صوغلدق بز کوب ایرلر یاکه کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع متکلم صیغه

مضارع هم اون دورت صيغه‌ده كيلور

هر قايوسينينك اوّلنده يا، تا، الف، نون، حرفلرندن برسی اولور صرفی بو يله در:

يَضْرِبُ (صوغار اول بر ایر كلاچك زمانده) واحد مذكر غائب صيغه‌سی

يَضْرِبَانِ (صوغارلر اول ایكی ایر كلاچك زمانده) تثنيه مذكر غائبَيْن صيغه‌سی

يَضْرِبُونَ (صوغارلر اول كوب ایرلر كلاچك زمانده) جمع مذكر غائبين صيغه‌سی

تَضْرِبُ (صوغار اول بر خاتون كلاچك زمانده) واحد مؤنث غائبه صيغه‌سی

تَضْرِبَانِ (صوغارلر اول ایكی خاتون كلاچك زمانده) تثنيه مؤنث غائبَتَيْن صيغه‌سی

يَضْرِبْنَ (صوغارلر كوب خاتونلر كلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صيغه‌سی

تَضْرِبُ (صوغارسن سن بر ایر كلاچك زمانده) واحد مذكر مخاطب صيغه‌سی

تَضْرِبَانِ (صوغارسز سز ایكی ایر كلاچك زمانده) تثنيه مذكر مخاطبَيْن صيغه‌سی

تَضْرِبُونَ (صوغارسز سز كوب ایرلر كلاچك زمانده) جمع مذكر مخاطبين صيغه‌سی

تَضْرِبِينَ (صوغارسن سن بر خاتون كلاچك زمانده) واحد مؤنث مخاطبه‌سی

تَضْرِبَانِ (صوغارسز سز ایكی خاتون كلاچك زمانده) تثنيه مؤنث مخاطبَتَيْن صيغه

تَضْرِبْنَ (صوغارسز سز كوب خاتونلر كلاچك زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صيغه

أَضْرِبُ (صوغارمن بن بر ایر يا كه بر خاتون كلاچك زمانده) واحد متكلم صيغه‌سی.

نَضْرِبُ (صوغارمز بز كوب ایرلر يا كه كوب خاتونلر كلاچك زمانده) جمع متكلم

مضارع لرنك اوّلنده‌گی يا، تا، الف، نون لرغه «حرف مضارعة» ديب ايتله در.

فعل مضارعنی مجهول قیلمقنك روشی

آخرينك آلدنده‌غی حرفنی فتحه‌لی، وحرف مضارعنی ضمه‌لی قیلمق ايله اولور. اوشمو روشچه: يَضْرِبُ معلوم فعل ايدی آخرينك آلدنده‌غی

حرفنی فتحه‌لی قیلدق یَضرِبُ، حرف مضارعنی ضمه‌لی قیلدق یُضرَبُ صرفی:

یُضرَبُ (صوغلر اول بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

یُضرَبانِ (صوغلرلر اول ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

یُضرَبونَ (صوغلرلر اول کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

تُضرَبُ (صوغلر اول بر خاتون کلاچك زمانده) واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی

تُضرَبانِ (صوغلرلر اول ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه

یُضرَبنَ (صوغلرلر اول کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

تُضرَبُ (صوغلورسن سن بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی

تُضرَبانِ (صوغلرسز سز ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی

تُضرَبونَ (صوغلرسز سز کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

تُضرَبینَ (صوغلرسن سن بر خاتون کلاچك زمانده) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

تُضرَبانِ (صوغلرسز سز ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه

تُضرَبنَ (صوغلرسز سز کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی

اُضرَبُ (صوغلرمن بن بر ایر یا که بر خاتون کلاچك زمانده) واحد متکلم صیغه‌سی

نُضرَبُ (صوغلرمز بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع متکلم [*]

امتحان: فعل ماضی نیچه صیغه‌ده؟ معلوم فعلنی مجهول قیلمق روشی نه‌در؟ «قَصَدَ» نی هم «صبر» نی مجهول قیل هم صرف قیل؟ مضارع فعل نیچه صیغه‌ده؟ معلومنی مجهول قیلمق نه ایله اولور؟ «یَقصِدُ» نی هم «یصبر» نی مجهول هم صرف قیل؟ مجهول فعللره نیچوك دینلور؟ حرف مضارعة نیندی حرفلر.

*) فعل مضارع حال ایله مستقبل آراسنده مشترك اولدغندن «یضرب» نی صوغلدر اول بر ایر حاضر زمانده «یُضرَبُ» نی صوغلادر اول بر ایر حاضر زمانده دیب ترجمه قیلمق هم درستدر.

«اسم فاعل» ثلاثی مجرددن هر وقتده (فاعلْ) وزنده کلور ضاربْ کبی
صرفی بویله :

ضاربْ «صوقغوچی بر ایر» واحد مذکر صیغه‌سی
ضاربان «صوقغوچی ایکی ایر» تثنیه مذکر صیغه‌سی
ضاربونَ «صوقغوچی کوب ایرار» جمع مذکر صیغه‌سی
ضاربةٌ «صوقغوچی بر خاتون» واحد مؤنث صیغه‌سی
ضاربتان «صوقغوچی ایکی خاتون» تثنیه مؤنث صیغه‌سی
ضاربات «صوقغوچی کوب خاتونلر» جمع مؤنث صیغه‌سی

ضاربَين تثنیه جمعی دخی ضاربِين کیلور.

اسم فاعل ثلاثی مجردکه باشقه‌دن فعل مضارع‌نڭ معلومی وزننده کیلور حرف مضارعة اورنینه ضمه‌لی میم کینروب وآخرینڭ آلدنداغی حرفنی کسره‌لی قیلو برله مُکْرِمْ، مُفَرِّح، مُدَحْرِج، مُتَدَحْرِجْ کبی. لازم فعل‌لرنڭ بعضسندن اسم فاعل اورنینه «صفة‌مشبّهة» اشتقاق قیلنور. صفة مشبهة‌نڭ معناسی‌ده اسم فاعل معناسی کبیدر لکن اسم فاعلده مصدر فاعل‌دن صادر اولور نتاکه ضاربْ اینوله‌در ضَرْبُ صادر اولغان کشیگه امّا صفة مشبهه‌ده مصدر فاعل‌گه ثابت اولور فاعل‌دن صادر اولماس حَسَنٌ «کورکام بولغوچی» کبی بونڭ مصدری حُسْن[*] فاعل‌گه آنجق ثابت‌در فاعل‌دن صادر دگل‌در .

صفة مشبهه اوشبو اون سکز وزنده کلمش‌در :

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
فَعَلٌ	صَعْب	چیتن	فَعِیلٌ	کَرِیمْ	حرمتلی
فَعْلٌ	صِفْر	بوش	فُعَالٌ	شُجَاعٌ	بهادر

*) حسن کورکام بولمق. صادر - بولوچی دیمکدر ثابت - توروچی دیمکدر .

فُعْل	حُرّ	آزاد	فَعَال	جَبَان	قورقاق
فَعَل	حَسَن	کورکام	فَیْعِل	طَیِّب	خوش
فَعِل	فَطِن	زیراك	فَیْعَل	صَیْهَل	اوزون
فُعُل	جُنُب	غسل‌سز	فَعْلَال	رَضْرَاض	بلك
فَعْلَان	عَطْشَان	صوصاعان	فُعْلَان	عُرْیَان	یالانغاچ
فُعْلَی	حُبْلَی	قورصاقلی خاتون	أَفْعَل	أَعْرَج	آقصاق
فَعْلَاء	وَجْنَاء	کوچلی توه	فَعْلَی	عَطْشَی	صوصاغان خاتون

«اسم مفعول» ثلاثی مجرددن هر وقتده مَفْعُول وزننده کیلور مَضْرُوب کبی،

صرفی بویله:

مَضْرُوبٌ « صوغلمش بر ایر » واحد مذکر صیغه‌سی.

مَضْرُوبَانِ « صوغلمش ایکی ایر » تثنیه مذکر صیغه‌سی.

مَضْرُوبُونَ « صوغلمش کوب ایرلر » جمع مذکر صیغه‌سی

مَضْرُوبَةٌ « صوغلمش بر خاتون » واحده مؤنث صیغه‌سی

مَضْرُوبَتَانِ « صوغلمش ایکی خاتون » تثنیه مؤنث صیغه‌سی

مَضْرُوبَاتٌ « صوغلمش کوب خاتونلر » جمع مؤنث صیغه‌سی

اسم مفعول ثلاثی مجرددن باشقه‌دن فعل مضارعنك مجهولی وزننده کلور حرف مضارعة اورنینه ضمه‌لی میم کتورمك وآخرینك آلدنده‌غی حرفنی فتحه‌لی قیلماق ایله مُکْرَم، مُفَرَّح، مُدَحْرَج، مُتَدَحْرَج کبی.

اسم مفعول متعدی فعلنك مصدرندن اشتقاق قیلندقده اوزیگنه صرف قیلنور، نیتاکه مثالنی اوقودك. لازم فعلنك مصدرندن اشتقاق قیلندقده اسم مفعولك آخرینه (به) (فیه) (علیه) کبی لفظلرینك بری

قوشلوب بونلر صرف قیلنور. صرفی بویله: ممرور به، ممرور بهما، ممرور بهم، ممرور بها، ممرور بهما، ممرور بهن.

امتحان | اسم فاعل ثلاثی مجرددن نه وزنده؟ ثلاثی مجرددن باشقه‌دن نه وزنده کلمش؟ اسم فاعل ایله صفه‌مشبهة آراسنده فرق نه‌در؟ صفه‌مشبهه‌نك وزنلری نیچه‌در نه‌لر؟ اسم مفعول نه‌وزنده؟ لازم فعللرنك اسم مفعولری نیچوك صرف ایدله‌در؟

جحد

فعل مضارع‌نلث اوّلینه «لَمْ» کیتورلسه، جحد فعل بولور «لَمْ یضربْ» کبی «لم» آخری صحیح اولغان فعل‌لرده واحدلرنلث آخرندن حرکتنی مخاطبه، تثنیه، جمع‌لرنلث آخرندن نوننی توشورور، آخری حرف علة اولغان فعل‌لرده واحدلردن حرف علتنی مخاطبه، تثنیه، جمع‌لردن نوننی توشورور. اما جمع مؤنث‌لرنلث آخرنده‌گی نونلر ضمیر اولدقلرندن اول نونلر هیچ بر وقت توشمیلر، ینه «لم» فعل مضارع نلث معنی‌سنی ماضیغه کوچروب انکار قیله‌در [*] صرفی بویله‌در:

لَمْ یَضْرِبْ (صوقمادی اول بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

لَمْ یَضْرِبَا (صوقمادیلر اول ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

لَمْ یَضْرِبُوا (صوقمادیلر اول کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

لَمْ تَضْرِبْ (صوقمادی اول بر خاتون اوتکان زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه‌سی

لَمْ تَضْرِبَا (صوقمادیلر اول ایکی خاتون اوتکان زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه

لَمْ یَضْرِبْنَ (صوقمادیلر اول کوب خاتونلر اوتکان زمانده) جمع مث غائبات صیغه

لَمْ تَضْرِبْ (صوقمادلث سن بر ایر اوتکان زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی

لَمْ تَضْرِبَا (صوقمادکز سز ایکی ایر اوتکان زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی

لَمْ تَضْرِبُوا (صوقمادکز سز کوب ایرلر اوتکان زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه

(*) انکار — اشلامادی، بولمادی دیمکدر نتکه «صوقدی» دیلنه‌در (صوغ... [illegible]

لَمْ تَضْرِبِي (صوقمادڭسن بر خاتون اوتكان زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صيغه سی
لَمْ تَضْرِبَا (صوقمادكز سز ايكی خاتون اوتكان زمانده) تثنيه مؤنث مخاطبتين صيغه
لَمْ تَضْرِبْنَ (صوقمادكز سز كوب خاتونلر اوتكان زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صيغه
لَمْ اَضْرِبْ (صوقمادم بن بر ايرياكه برخاتون اوتكان زمانده) واحد متكلم صيغه سی
لَمْ نَضْرِبْ (صوقمادق بز كوب ايرلر ياكه كوب خاتونلر اوتكان زمانده) جمع متكلم

جحد فعل نڭ مجهولی هم اون دورت صيغه ده كيلور اوشبوروشچه:

لَمْ يُضْرَبْ (صوغلمادی اول بر اير اوتكان زمانده) واحد مذكر غائب صيغه سی
لَمْ يُضْرَبَا (صوغلمادیلر اول ايكی اير اوتكان زمانده) تثنيه مذكر غائبين صيغه
لَمْ يُضْرَبُوا (صوغلمادیلر اول كوب ايرلر اوتكان زمانده) جمع مذكر غائبين صيغه
لَمْ تُضْرَبْ (صوغلمادی اول برخاتون اوتكان زمانده) واحد مؤنث غائبه صيغه سی
لَمْ تُضْرَبَا (صوغلمادیلر اول ايكی خاتون اوتكان زمانده) تثنيه مؤنث غائبتين صيغ
لَمْ يُضْرَبْنَ (صوغلمادیلر اول كوب خاتونلر اوتكان زمانده) جمع مؤنث غائبات صيغ
لَمْ تُضْرَبْ (صوغلمادڭسن بر اير اوتكان زمانده) واحد مذكر مخاطب صيغه سی
لَمْ تُضْرَبَا (صوغلمادكز سز ايكی اير اوتكان زمانده) تثنيه مذكر مخاطبين صيغه سی
لَمْ تُضْرَبُوا (صوغلمادكز سز كوب ايرلر اوتكان زمانده) جمع مذكر مخاطبين صيغه
لَمْ تُضْرَبِي (صوغلمادڭسن برخاتون اوتكان زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صيغه سی
لَمْ تُضْرَبَا (صوغلمادكز سز ايكی خاتون اوتكان زمانده) تثنيه مؤنث مخاطبتين ص
لَمْ تُضْرَبْنَ (صوغلمادكز سز كوب خاتونلر اوتكان زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صيغه
لَمْ اُضْرَبْ (صوغلمادم بن بر اير ياكه برخاتون اوتكان زمانده) واحد متكلم صيغه
لَمْ نُضْرَبْ (صوغلمادق بز كوب ايرلر ياكه كوب خاتونلر اوتكان زمانده) جمع متكلم

نفی

فعل مضارع نڭ اوّلینه (لا) کیتر ولسه نفی فعل اولور «لایَضْرِبُ» کبی (لا) فعل مضارع نڭ مُعناسنی استقبال غه خاص قیلوب [*] هم نفی قیلور، بو «لا» گه (لائ نافیه) دینلور فعل نفی هم اون دورت صیغه ده‌در. صرفی بویله:

لایَضْرِبُ (صوقماس اول بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

لایَضْرِبَانِ (صوقماسلر اول ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه

لایَضْرِبُونَ (صوقماسلر اول کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه

لاتَضْرِبُ (صوقماس اول بر خاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه‌سی

لاتَضْرِبَانِ (صوقماسلر اول ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغ

لایَضْرِبْنَ (صوقماسلر اول کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه

لاتَضْرِبُ (صوقماسسن سن بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی

لاتَضْرِبَانِ (صوقماسسزسز ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه

لاتَضْرِبُونَ (صوقماسسزسز کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه

لاتَضْرِبِینَ (صوقماسسن سن بر خاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صیغه

لاتَضْرِبَانِ (صوقماسسزسز ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغ

لاتَضْرِبْنَ (صوقماسسزسز کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث مخاطبات صیغه

لااَضْرِبُ (صوقماسمن بن بر ایر یا که بر خاتون کلاچك زمانده) واحد متکلم صیغه

لانَضْرِبُ (صوقماسمز بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع متکلم

فعل نفی نڭ مجهولی هم اون دورت صیغه ده کیلور اوشبو روشچه:

لایُضْرَبُ (صوغلماس اول بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر غائب صیغه‌سی

(*) نفی - یوق قیلمق. استقبال - آلده وکیله چکده بولمق.

لا يُضْرَبان (صوغلماس لر اول ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر غائبین صیغه
لا يُضْرَبُون (صوغلماسلر اول کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر غائبین صیغه
لا تُضْرَبُ (صوغلماس اول بر خاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث غائبه صیغه‌سی
لا تُضْرَبان (صوغلماسلر اول ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث غائبتین صیغ
لا يُضْرَبْنَ (صوغلماسلر اول کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث غائبات صیغه
لا تُضْرَبُ (صوغلماسسن سن بر ایر کلاچك زمانده) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
لا تُضْرَبان (صوغلماسسز سز ایکی ایر کلاچك زمانده) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه
لا تُضْرَبُون (صوغلماسسز سز کوب ایرلر کلاچك زمانده) جمع مذکر مخاطبین صیغه
لا تُضْرَبِينَ (صوغلماسسن سن بر خاتون کلاچك زمانده) واحد مؤنث مخاطبه صیغه
لا تُضْرَبان (صوغلماسسز سز ایکی خاتون کلاچك زمانده) تثنیه مؤنث مخاطبتین
لا تُضْرَبْنَ (صوغلماسسز سز کوب خاتونلر کلاچك زمانده) جمع مؤنث مخاطبات ص
لا أُضْرَبُ (صوغلماسمن بن بر ایر یا که بر خاتون کلاچك زمانده) واحد متکلم صیغه
لا نُضْرَبُ (صوغلماسمز بز کوب ایرلر یا که کوب خاتونلر کلاچك زمانده)
جمع متکلم صیغه‌سی .

امتحان | فعل جحد نرسه؟ معلومی هم مجهولی نڭ صرفی نیچوك؟ نی نه‌در معلومنی هم مجهولنی صرف قیل؟ «لم» واحدلردن تثنیه جمعلردن نرسه‌نی توشرادر؟

﴿ امر ﴾

ایکی قسم: امر حاضر، امر غائب‌در. امر حاضر مضارع نڭ آلتی مخاطب صیغه‌لرندن کیلور، امر حاضرنی آلمق قاعده‌سی اوشبو ایکی عمل ایله‌در: اوّلـگی عمل مضارعنڭ آخرینه قارالنور، صحیح اولسه ساکن قیلنور، ناقص اولسه حرف علتنی تاشلانور.

ایکنچی عمل: تا حرف مضارعتنی تاشلانور آنڭ صوڭنده‌غی حرفکه

[*] فعلینه عین ساکن اولسه ، تمام اولور امر اولسه حرکه‌لی اولور
زالنور، کسره‌لی یا فتحه‌لی اولسه ، اوّلینه کسره‌لی همزه کیترلور، عین
فلی ضمّه‌لی اولسه ، اوّلینه ضمه‌لی همزه کیترلور ، شولای امـر تمام
اولور. اما افعال بابنده دائما اولینه فتحه‌لی همزه کیترلور اوشبو روشچه:
ضَرَبَ یَضْرِبُ دن امر آلغانده تَضْرِبُ مخاطب صیغه‌سینڭ آخرینه قارایمز
آخری (ب) صحیح ساکن قیلدق تَضْرِبْ اولدی تا حرف مضارعتنی
تاشلایمز آنڭ صوڭنده‌غی حرف (ض) ساکن عین فعلینه قارایمز (ر)
کسره‌لی بس اوّلینه کسره‌لی همزه کیتره‌مز اِضْرِبْ اولدی صرفی بویله:
اِضْرِبْ «صوق سن بر ایر» واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
اِضْرِبَا «صوغکز سز ایکی ایر» تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی
اِضْرِبُوا «صوغکز سز کوب ایرلر» جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی
اِضْرِبِي «صوق سن بر خاتون» واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی
اِضْرِبَا «صوغکز سز ایکی خاتون» تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی
اِضْرِبْنَ «صوغکز سز کوب خاتونلر» جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی
امر غائب : فعل مضارعنڭ اوّللرینه کسره‌لی «ل» کیترولسه امر
غائب اولور : لِيَضْرِبْ کبی بو لام مضارعنڭ آخری صحیح اولسه
واحدلرڭ آخرندن حرکتنی ناقص اولسه حرف علتنی توشورر. تثنیه
جمع لرنڭ آخرندن نونلرنی توشورر، لکن جمع مؤنث لرنڭ نونلری

(*) فعل‌نڭ فاسی برابرنده اولان حرفدن «فا فعل» عینی برابرنده اولان حرفدن
«عین فعل» لامی برابرنده اولان حرفدن «لام فعل» دیو سویلنوره ایمدی «تضرب» (تفعل)
وزننده‌در بونڭ فا فعلی «ض» عین فعلی «ر» لام فعلی «ب» در اوشماندق
«تقتل» (تفعل) وزننده بونڭ فا فعلی «ق» عین فعلی «ت» لام فعلی «ل» در.

ضمیر اولمقلرندن توشماسلر. دخیده مضارع‌نڭ معناسنی اخباردن (*) انشاغه نقل ایدوب هم‌بیورور. امرغائبده «ل» آلدینه حرکه‌لی حرف قوشولسه «ل» ساکن‌لی اوقولور «فَلْیَضْرِبُوا» کبی امر غائب‌نڭ معلوم سیکز صیغه‌ده کیلور آلتی عائب ایکی متکلمده صرفی بویله:

لِیَضْرِبْ «صوقسن اول بر ایر» واحد مذکر غائب صیغه‌سی

لِیَضْرِبَا «صوقسنلر اول ایکی ایر» تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

لِیَضْرِبُوا «صوقسنلر اول کوب ایرلر» جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

لِتَضْرِبْ «صوقسن اول بر خاتون» واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی

لِتَضْرِبَا «صوقسنلر اول ایکی خاتون» تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی

لِیَضْرِبْنَ «صوقسنلر اول کوب خاتونلر» جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

لِأَضْرِبْ «صوغیم من بر ایر یاکه بر خاتون» واحد متکلم صیغه‌سی

لِنَضْرِبْ «صوغیق بز کوب ایرلر یاکه کوب خاتونلر» جمع متکلم صیغه‌سی

﴿ امر غائب‌نڭ مجهولی ﴾ اون دورت صیغه‌ده کیلور صرفی بویله:

لِیُضْرَبْ «صوغلسون اول بر ایر» واحد مذکر غائب صیغه‌سی

لِیُضْرَبَا «صوغلسون اول ایکی ایر» تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی

لِیُضْرَبُوا «صوغلسونلر اول کوب ایرلر» جمع مذکر غائبین صیغه‌سی

لِتُضْرَبْ (صوغلسون اول بر خاتون) واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی

لِتُضْرَبَا (صوغلسون اول ایکی خاتون) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی

لِیُضْرَبْنَ (صوغلسون اول کوب خاتونلر) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی

(*) «اخبار» — بولاچق اشدن خبر بیرمک. انشأ — بولاچق اشنڭ بولماقنی یاکه بولماقنی طلب قیلمق.

لَتَضْرِبْ (صوغل سن بر ایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
لَتَضْرِبَا (صوغلگز سز ایکی ایر) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لَتَضْرِبُوا « صوغلگز سز کوب ایرلر » جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لَتَضْرِبِی « صوغل سن برخاتون » واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی
لَتَضْرِبَا (صوغلگز سز ایکی خاتون) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی
لَتَضْرِبْنَ «صوغلگز سز کوب خاتونلر» جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی
لِاَضْرِبْ (صوغلیم من بر ایر یاکه من بر خاتون) واحد متکلم صیغه‌سی
لِنَضْرِبْ (صوغلیق بزکوب ایرلر یاکه‌کوب‌خاتونلر) جمع‌متکلم‌صیغه‌سی

امتحان | امر حاضر نه طریقله آلنور؟ امرغائب نیچوک‘ جاس یجلس‌دن امر حاضر نیچوك اولور؟ امرحاضر نیچه صیغه‌ده؟ امرغائب نیچه‌صیغه‌ده کیلور ؟

نهی

مضارع‌نڭ اوّلینه (لا) کیترولسه نهی فعل اولور. لاتَضْرِبْ کبی. بو (لا) گه (لاء ناهیه) دینلور وبو (لا) مضارع‌نڭ معناسنی نهی [*] قیلور وآخری صحیح اولسه واحدلرنڭ آخرندن حرکتنی، ناقص اولسه حرف علتنی ، تثنیه جمع‌لردن هم مخاطبه‌دن نونلرنی توشورر لکن جمع مؤنث‌لردن توشورماز . صرفی بویله :

لَایَضْرِبْ (صوقماسون اول بر ایر) واحد مذکر غائب صیغه‌سی
لَایَضْرِبَا (صوقماسونلر اول ایکی ایر) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی
لَایَضْرِبُوا (صوقماسونلر اول کوب ایرلر) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی
لَاتَضْرِبْ (صوقماسون اول بر خاتون) واحده مؤنث‌غائبه صیغه‌سی

[*] نهی — ضیمق .

لاتَضْرِبْا (صوقماسونلر اول ایکی خاتون) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی
لایَضْرِبْنَ (صوقماسونلر اول کوب خاتونلر) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی
لاتَضْرِبْ (صوقمه سن بر ایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
لاتَضْرِبْا (صوقماگز سز ایکی ایر) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لاتَضْرِبُوا (صوقماگز سز کوب ایرلر) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لاتَضْرِبِی (صوقمه سن بر خاتون) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی
لاتَضْرِبْا (صوقماگز سز ایکی خاتون) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی
لاتَضْرِبْنَ (صوقماگز سز کوب خاتونلر) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی
لااَضْرِبْ (صوقمیم من بر ایر یا که من بر خاتون) واحد متکلم صیغه‌سی
لانَضْرِبْ (صوقمیق بز کوب ایرلر یا که بز کوب خاتونلر) جمع متکلم صیغه‌سی

﴿ نهی‌نڭ مجهولی هم اون دورت صیغه‌ده کیلور ﴾ صرفی بویله:

لایُضْرَبْ (صوغلماسون اول بر ایر) واحد مذکر غائب صیغه‌سی
لایُضْرَبْا (صوغلماسون اول ایکی ایر) تثنیه مذکر غائبین صیغه‌سی
لایُضْرَبُوا (صوغلماسونلر اول کوب ایرلر) جمع مذکر غائبین صیغه‌سی
لاتُضْرَبْ (صوغلماسون اول بر خاتون) واحده مؤنث غائبه صیغه‌سی
لاتُضْرَبْا (صوغلماسونلر اول ایکی خاتون) تثنیه مؤنث غائبتین صیغه‌سی
لایُضْرَبْنَ (صوغلماسونلر اول کوب خاتونلر) جمع مؤنث غائبات صیغه‌سی
لاتُضْرَبْ (صوغلمه سن بر ایر) واحد مذکر مخاطب صیغه‌سی
لاتُضْرَبْا (صوغلماگز سز ایکی ایر) تثنیه مذکر مخاطبین صیغه‌سی
لاتُضْرَبُوا (صوغلماگز سز کوب ایرلر) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

لاتُضْرِبِي (صوغلمه سن بر خاتون) واحده مؤنث مخاطبه صيغه‌سى
لاتُضْرِبَا (صوغلماكز سز ايكى خاتون) تثنيه مؤنث مخاطبتين صيغه‌سى
لاتُضْرِبْنَ (صوغلماكز سز كوب خاتونلر) جمع مؤنث مخاطبات صيغه‌سى
لاأُضْرَبْ (صوغلمايم‌من برابر يا كه‌من برخاتون) واحد متكلم صيغه‌سى.
لانُضْرَبْ(صوغلمايق بزكوب ايرلريا كه‌بزكوب‌خاتونلر)جمع‌متكلم‌صيغه‌سى.

﴿تأكيد نونلرى﴾ مستقبل فعل‌نڭ‌معنى‌سنى تأكيد [*] ايچون آخرينه تأكيد نونى توتاشادر. تأكيد نونى ايكى تورلى‌در: نون تأكيد خفيفه، نون تأكيد ثقيله‌در «خفيفه» ساكن‌لى نون «ثقيله» تشديدلى نوندر. نون تأكيد خفيفه واحدلرنڭ هم جمع مذكرلرنڭ آخرينه توتاشور، تثنيه‌لرڭ وجمع مؤنث‌لرنڭ آخرينه توتاشماز. نون تأكيد ثقيله بارچه صيغه‌لرڭ آخرينه توتاشور. واحدلرگه تأكيد نونى توتاشقانده آخرى صحيح بولسه فتحه‌لى اوقولور « اضْرِبَنْ » كبى تثنيه جمع مذكرلرگه هم مخاطبه‌گه توتاشقانده بونلرنڭ نونلرى حذف [**] قيلنور، اما جمع مؤنث‌لرنڭ نونلرى حذف قيلنماز. دخيده جمع مذكرلرده‌گى واولر مخاطبه‌ده‌گى ياده حذف قيلنورلر نتاككه صرفلرندن معلوم اولور .

نون خفيفه توتاشدقده صرفى بويله :

اضْرِبَنْ (البته صوق سن بر اير) واحد مذكر مخاطب صيغه‌سى
اَضْرِبُنْ (البته صوغكز سز كوب ايرلر) جمع مذكر مخاطبين صيغه‌سى
اَضْرِبِنْ (البته صوق سن بر خاتون) واحده مؤنث مخاطبه صيغه‌سى

نون تأكيد ثقيله توتاشدقده صرف بويله :

اضْرِبَنَّ (البته صوق سن بر اير) واحد مذكر مخاطب صيغه‌سى
اَضْرِبَانِّ (البته صوغكز سز ايكى اير) تثنيه مذكر مخاطبين صيغه‌سى

(*) تأكيد — بكيتمك . (**) حذف — يوق قيلمق .

اَضْرِبْنَّ (البته صوغگز سز کوب ایرلر) جمع مذکر مخاطبین صیغه‌سی

اَضْرِبِنَّ (البته صوق سن بر خاتون) واحده مؤنث مخاطبه صیغه‌سی

اَضْرِبَانِّ (البته صوغگز سز ایکی خاتون) تثنیه مؤنث مخاطبتین صیغه‌سی

اَضْرِبْنَانِّ (البته صوغگز سز کوب خاتونلر) جمع مؤنث مخاطبات صیغه‌سی

نفی، امر غائب هم نهی لری بونلره قیاس قیل لَایَضْرِبَنْ لَایَضْرِبَنَّ، لِیَضْرِبَنْ لِیَضْرِبَنَّ، لَاتَضْرِبَنْ لَاتَضْرِبَنَّ کبی.

امتحان | نهی نرسه؟ تأکید نونلری نه‌لر؟ نون خفیفه نیچه صیغه‌غه و نون ثقیله نیچه صیغه‌غه توتاشور؟ تأکید نونی توتاشقانده مضارع نڭ آخری نیچوك اوقولور؟

﴿اسم زمان اسم مکان﴾ ثلاثی مجرددن مَفْعَلٌ، مَفْعِلٌ، مَفْعَلَةٌ، مَفْعُلَةٌ، وزنلرنده کیلور. یَفْعِلُ بابندن هم مثال نڭ کلسندن مَفْعِلٌ [*] وزننده کیلور مَضْرِبٌ، (صوغا تورغان زمان یاکه اورن) مَوْعِدٌ، (وعده قیله تورغان زمان یاکه اورن) مَوْضِعٌ، (قویا تورغان زمان یاکه اورن) کبی. یَفْعِلُ بابندن باشقه‌دن هم ناقص نڭ کلسندن مَفْعَلٌ [**] وزننده کیلور مَنْصَرٌ، (یاردم قیله تورغان زمان یاکه اورن) مَرْمًى، (آتا تورغان زمان یاکه اورن) مَکْنَسٌ، (سپره تورغان زمان یاکه اورن) مَقْرَضٌ (کیسه تورغان زمان یاکه اورن) کبی. مَفْعَلَةٌ وزننده اولانلر: مَدْرَسَةٌ، (اوقولا تورغان اورن) مَطْبَعَةٌ، (باصا تورغان اورن) مَحَلَّةٌ، (طورا تورغان اورن) مفازة، (هلاك بولنه تورغان اورن = صحراء) کبیلردر. مَفْعُلَةٌ وزننده: منزلة، (اینله تورغان اورن) مسیرة، (یوروله تورغان اورن) مظنة، (گمان قیلنه تورغان اورن) کبیلردر.

ثلاثی مجرددن باشقه‌دن اسم مفعولی وزننده کیلور. مُکْرَمٌ، مُفرح،

(*) عین فعل نڭ کسریله. (**) عین فعلنڭ فتحیله.

مُدْرَج، مُنْدَرَج کبی. اسم زمان اسم مکان اوچ صیغه ده کیلور صرفی بویله:

مَضْرَبٌ « صوغا تورغان بر زمان یاکه بر اورن » واحد صیغه‌سی

مَضْرَبَانِ «صوغا تورغان ایکی زمان یاکه ایکی اورن» تثنیه صیغه‌سی

مَضَارِبُ « صوغا تورغان کوب زمان یاکه کوب اورن » جمع صیغه‌سی

﴿ اسم آلة ﴾ ثلاثی مجرددن مِفْعَلٌ یاکه مِفْعَالٌ یامِفْعَلَةٌ وزننده کیلور.

مِسْطَرٌ (سطر توشرگچ) مِفْتَاحٌ (آچقیچ) مِكْنَسَةٌ (سپرکی) کبی. ثلاثی مجرددن باشقه‌دن کلگانی یوق، اسم آلة هم اوچ صیغه‌ده کیلور صرفی بویله:

مِضْرَبٌ « صوغا تورغان بر قورال » واحد صیغه‌سی

مِضْرَبَانِ « صوغا تورغان ایکی قورال » تثنیه صیغه‌سی

مَضَارِبُ « صوغا تورغان کوب قوراللر » جمع صیغه‌سی

﴿ اسم تفضیل ﴾ ثلاثی مجرددن مذکر ایچون « أَفْعَلُ » وزننده کیلور. مؤنث ایچون «فُعْلَى» وزننده کیلور، أَضْرَبُ ضُرْبَى کبی، ثلاثی مجرددن باشقه‌دن کلگانی یوق صرفی بویله:

أَضْرَبُ « صوقغوچی‌راق بر ایر » واحد مذکر صیغه‌سی

أَضْرَبَانِ «صوقغوچی‌راق ایکی ایر » تثنیه مذکر صیغه‌سی

أَضْرَبُونَ « صوقغوچی‌راق کوب ایرلر » جمع مذکر صیغه‌سی

ضُرْبَى « صوقغوچی‌راق برخاتون » واحده مؤنث صیغه‌سی

ضُرْبَیَانِ « صوقغوچی‌راق ایکی خاتون » تثنیه مؤنث صیغه‌سی

ضُرْبَیَاتٌ « صوقغوچی‌راق کوب خاتونلر » جمع مؤنث صیغه‌سی

امتحان | اسم زمان اسم مکان نه وزنده کیلور؟ اسم آلة نه‌وزنده؟ بولر ثلاثی مجرددن باشقه‌دن کلگانمی؟ مؤنث ایچون نه وزنده کیلمش. نیچه صیغه‌ده کیلور؟ اسم تفضیل مذکر ایچون نه‌وزنده؟

﴿ فصـــــل ابواب الافعال ﴾

عرب تلنده قوللانلغان فعللر دورت قسمده‌در بونلردر: ثلاثی مجرد، ثلاثی مزید، رباعی مجرد، رباعی مزید. واول دورت‌قسم یکرمی‌ایکی بابده کلـگاندر. اوّلـگی قسم‌ثلاثی مجرد آلتی بابده‌در. اوشبونلردر: ١نچی باب فَعَلَ یَفْعُلُ ٢نچی باب فَعَلَ یَفْعِلُ ٣نچی باب فَعَلَ یَفْعَلُ ٤نچی باب فَعِلَ یَفْعَلُ ٥نچی باب فَعُلَ یَفْعُلُ ٦نچی باب فَعِلَ یَفْعِلُ ثلاثی مجردنڭ‌مصدرلری قاعده ایله کلمامش بلـکه عربلردن اشدلمش وزنلرده مخصوصدر. بو وزنلری هر بابنڭ اوّلنده ذکر ایدلنور. لـکن مصدر میمی ثلاثی مجرددن دورت وزنده ثلاثی مجردکه باشقه‌دن اسم‌مفعولی وزننده‌اولمق قاعده اولمشدر. مصدر میمینڭ معناسی مصدر معناسی کبیدر.

﴿ مصدرمیمی ﴾ نڭ وزنلری مَفْعَلٌ مَفْعِلٌ مَفْعَلَةٌ مَفْعِلَةٌدر. مثال‌اولمغان هر ثلاثیده مَفْعَل وزننده کلور: مقصد (قصد قیلمق) مأکل (آشامق) مردّ (قایتارمق) ممرّ (اوتمك) مرام (طلب قیلمق) منال (ایرشمك) محیا (ترلمك) معنی (قصد قیلمق) کبی. مثالدن مَفْعِل وزنده کلور: مورد (کیلمك) مولد (تومق) موهب (باغشلامق) موعد (وعده قیلمق) میسَر (راحت اولمق) کبی. بعض کلمه‌لرده اجوف یائی‌دن بو وزنده کلمشلری واردر. مجیٔ (کیلمك) مصیر (قایتماق) کبی. مَفْعَلة‌وزننده مثال مَرَمَّة (توزاتمك) مَیسَرة (اوطش اوینامق) مسرّة (شادلانمق) ملامة (عیبلامك) مخافة (قورقمق) مَسْعاة (سوز بنکارمك) مَرْضاة (رضا بولمق) کبیلردر. مَفْعِلة‌وزننده‌کلـگانلر: مَعْرِفة (بلمك) معیشة (یاشامك) مَعْصِیَة (قارشو بولمق) مَوْعِظَة (وعظ ایتمك) مَغْفِرَة (بارلقامق) کبیلردر.

﴿ ثلاثی مجردنڭ برنچی بابی ﴾ ماضیده عینی فتحه‌لی، مضارعده‌کسره‌لی، فَعَلَ یَفْعِلُ بابیدر. مصدری اون بر وزنده کلـگاندر:

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
فَعْلٌ	ضَرْبٌ	صوقمق	فَعَلٌ	نَبَحٌ	ایت اورمك
فُعُولٌ	جُلُوسٌ	اوترمق	فَعْلَانٌ	لَيَّانٌ [*]	ایمك
فِعْلٌ	كِذْبٌ	یالغانلامق	فِعَالٌ	صِرَافٌ	دوندرمك
فَعَلَةٌ	غَلَبَةٌ	کوچ یتمك	فَعَالٌ	قَضَاءٌ [**]	حکم ایتمك
فِعَالَةٌ	حِمَايَةٌ	صاقلامق	فُعَلٌ	هُدًى	حق یولغه کوندرمك
فُعْلَانٌ	غُفْرَانٌ	بارلقامق			

امتحان | بو مصدرلرنك قایولری صحیح؟ شونلردن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل؟
| إجلسْ لا تكذب. نبح الكلب (أيت) ضربت الكلبَ. غلب الكلب الهرة (ماچی)

بو بابنك صحیحنه مثال ضَرَبَ يَضْرِبُ مصدری ضَرْبٌ بارچه مشتقلرنك صرفی اوزدی. مضاعفینه مثال فَرَّ يَفِرُّ مصدری فِرَارٌ «قاچمق» بوندن اون ایکی نرسه بوبله اشتقاق قیلنور: فَرَّ ماضی يَفِرُّ مضارع فَارٌّ اسم فاعل مَفْرُورٌ اسم مفعول لم يَفِرَّ جحد لا يَفِرُّ نفی فِرَّ امر حاضر لِيَفِرَّ امر غائب لا تَفِرَّ نهی مَفَرٌّ اسم زمان اسم مکان مِفَرٌّ اسم آلة أَفَرُّ اسم تفضيل. فَرَّ اصلده فَرَرَ اوّلگی رانك حرکتنی تاشلادق فَرْرَ اولدی اوّلگی رانی ایکنچی راغه ادغام قیلدق فَرَّ اولدی. ادغام بر حرفنی ایکنچی حرفکه کرگزمك در.

﴿١ قاعده﴾ بر جنسدن ایکی حرف بر یرده اولوب اوّلگیسی ساکن ایکنچیسی حرکتلی اولسه اوّلگنی ایکنچیگه ادغام قیلنور. فَرَّنك صرفی بوبله: فَرَّ فَرَّا فَرُّوا * فَرَّتْ فَرَّتَا فَرَرْنَ * فَرَرْتَ فَرَرْتُمَا فَرَرْتُمْ *

(*) اصلده لَوْيَانٌ. (**) اصلده قضایٌ.

فُرِرْتُ فُرِرْتُمَا فُرِرْتُنَّ * فُرِرْتُ فُرِرْنَا * ماضیده بش صیغه‌ده ادغام
لازم غائب، غائبین، غائبین، غائبه، غائبتین‌ده قالغان طوقز صیغه‌ده
ادغام یوق. بعض وقتده جنسداش ایکی حرفنك برنی حذف ایدلوبده
کلمشدر. قرآن کریمده فَظَلْتُمْ، شعرده مَسْنَا کبی. اصلده فَظَلَلْتُمْ،
مَسِسْنَادرلر. یَفِرُّ اصلده یَفْرِرُ اوّلگی رانك حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه
بیردك یَفِرْرُ بولدی اولگی رانی ایکنچی راگه ادغام قیلدق یَفِرُّ بولدی،
صرفی بویله: یَفِرُّ یَفِرَّانِ یَفِرُّونَ * تَفِرُّ تَفِرَّانِ یَفْرِرْنَ * تَفِرُّ تَفِرَّانِ
تَفِرُّونَ * تَفِرِّینَ تَفِرَّانِ تَفْرِرْنَ * اَفِرُّ نَفِرُّ * مضارعده ایکی صیغه‌ده
ادغام یوق غائبات مخاطباتده قالغان اون ایکی صیغه‌ده ادغام لازم.
فَرَّنی مجهول قیلماقنك روشی فَرَّنی اصلینه قایتاردق فَرَرَ آخرینك
آلدنده‌غی حرفنی کسره‌لی قیلدق فَرِرَ آنك آلدنده‌غی هر بر حرکتلی
حرفنی ضمه‌لی قیلدق فُرِرَ بولدی فُرِرَنك اوّلگی راسینك حرکتنی
تاشلادق فُرْرَ بولدی اوّلگی رانی ایکنچی راغه ادغام قیلدق فُرَّ
بولدی، صرفی بویله: فُرَّ فُرَّا فُرُّوا * فُرَّتْ فُرَّتَا فُرِرْنَ * فُرِرْتَ فُرِرْتُمَا
فُرِرْتُمْ * فُرِرْتِ فُرِرْتُمَا فُرِرْتُنَّ * فُرِرْتُ فُرِرْنَا * ماضی ومضارعنك
معلوملرنده ادغام لازم اولغان صیغه‌لرده مجهوللرنده هم لازم، ادغام
درست اولمغان لرنده مجهوللرنده هم درست دگلدر. یَفِرُّنی مجهول
قیلماقنك روشی، یَفِرُّنی اصلینه قایتاردق یَفْرِرُ آخرینك آلدنده‌غی
حرفنی فتحه‌لی قیلدق یَفْرَرُ حرف مضارعه‌نی ضمه‌لی قیلدق یُفْرَرُ بولدی
یُفْرَرُ ده اوّلگی رانك حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك یُفَرْرُ اوّلگی

رانی ایکنچی راغه ادغام قیلدق یفرُّ بولدی صرفی بویله: یفرّ یفرّان یفرّون * تفرّ تفرّان یفررن * تفرّ تفرّان تفرّون * تفرّین تفرّان تفررن * أفرّ نفرّ * ادغام قیلغانده جنسداش ایکی حرفنڭ اوّلگیسینڭ حرکتنی تاشلنه‌در اول حرفنڭ آلدنده‌غی حرف حرکتلی یاکه حرف مد اولسه فَرَّ، فارّده‌گی کبی، اما ساکن‌لی اولسه حرکتنی آلدنده‌غی ساکن‌لی حرفکه بیرله‌در یفرده‌گی کبی. حرف مد اوچدر: آلدی ضمه‌لی اولن «واو» آلدی فتحه‌لی اولن «الف» آلدی کسره‌لی اولن «یا» در. اسم فاعل صرفی: فارٌّ فارّانِ فارّونَ * فارّةٌ فارّتانِ فارّاتٌ * فارٌّ اصلده فارِرٌ اوّلگی رانڭ حرکتی تاشلانوب ایکنچی راغه ادغام قیلندی فارٌّ بولدی قالغانلرده هم شولای. بو بابنڭ ادغام قیلنغان مضارعی‌نڭ آخرنده جزم [*] وقتنده اوچ تورلی ایتمك درست: فتحه، کسره، ادغامنی آیروب ایتمك. لم یفرَّ، لم یفرِّ، لم یفرِرْ کبی. دخی فرَّ، فرِّ، افرِرْ کبی جحد صرفی: لم یفرَّ لم یفرّا لم یفرّوا * لم تفرَّ لم تفرّا لم یفرِرْنَ * لم تفرَّ لم تفرّا لم تفرّوا * لم تفرّی لم تفرّا لم تفرِرْنَ * لم أفرَّ لم نفرَّ * مجهول‌نڭ صرفی هم شولایدر. لایفرُّ نفی، صرفی معلومده هم مجهولده. مضارع‌نڭ معلومی هم مجهولی کبی‌در. فرَّ یفرُّدن امر آلمق‌نڭ روشی تفرُّ مخاطب صیغه‌سی آخرینه قارایمز آخری مدغم آخرنده اوچ وجه درست فتحه درست تفرَّ اولدی تا حرف مضارعتنی تاشلایمز آنڭ صوڭنده‌غی حرف حرکتلی امر تمام اولدی فرَّ اولدی صرفی بویله: فرَّ فرّا فرّوا * فرّی فرّا افررْنَ * نون خفیفه ایله فرَّنْ فرُّنْ فرِنْ

(*) جزم وقتی: جحد، امر حاضر، امر غائب، نهی فعللرنده‌در.

ثقیله ایله فِرَنَّ فِرَّانِّ فِرِنَّ * فِرَنَّ فِرَّانِّ افرِرْنَانِّ * مَفَرٌّ اسم زمان اسم مکان اصلده مَفْرَرٌ صرفی مَفَرٌّ مَفَرَّانِ مَفَارِرُ. مِفَرٌّ اسم آلة اصلده مِفْرَرٌ صرفی بویله مِفَرٌّ مِفَرَّانِ مَفَارِرُ. أَفَرُّ اسم تفضیل اصلده أَفْرَرُ صرفی أَفَرُّ أَفَرَّانِ أَفَرُّونَ * فُرَّى فُرَّيَانِ فُرَّيَاتٌ

امتحان

ادغام نه نرسه؟ «حلال» حلال اولمق «دقّ» قاقمق «حقّ» طوغری اولمق «صحّة» صاغ اولمق «حبّة» سویمك بونلردن اون ایکی نی اشتقاق قیل؟ وه‌ر بر سنی صرف قیلوب معنی‌لرینی ده سویله؟ حِبَّ اخاكَ (قرداشکنی) كما (تثاك) تحبُّ نفسَكَ (اوزکنی).

مثال واوینه مثال وَثَبَ يَثِبُ مصدری وَثْبًا هم ثِبَة كلور «سکرمك، اوتورمق» معنالرنده‌در. بوبابنك مثال واوی‌لرینك مصدرلرندن واونی حذف قیلوب آنك ایچون آخرینه تا کیتروب ایتمکده درستدر «ثِبَة» کبی. «علة» وزننده بوندن اون ایکی نرسه بویله اشتقاق قیلنور: وَثَبَ ماضی، يَثِبُ مضارع، واثِبٌ اسم فاعل مَوْثُوبٌ اسم مفعول، لم يَثِبْ جحد لايَثِبُ نفی، ثِبْ امر حاضر، لِيَثِبْ امر غائب، لاتَثِبْ نهی، مَوْثِبٌ اسم زمان اسم مکان، ميثابٌ اسم آلة، أَوْثَبُ اسم تفضیل. يَثِبُ اصلده يَوْثِبُ یا برله کسره آراسینه واو توشدی واونی حذف قیلدق يَثِبُ اولدی «يعل» وزننده يَثِبُ گه ایارتوب تَثِبُ أَثِبُ نَثِبُ لردنده واو حذف قیلنور. صرفی بویله: يَثِبُ يَثِبَانِ يَثِبُونَ * تَثِبُ تَثِبَانِ يَثِبْنَ * تَثِبُ تَثِبَانِ تَثِبُونَ * تَثِبِينَ تَثِبَانِ تَثِبْنَ * أَثِبُ نَثِبُ * عرب تلنده یکل‌لك ایچون حرف علة نی تورلاندرله‌در وبوکا «اعلال» دیلنه‌در.

* ۲ قاعده * عرب تلنده یا برله کسره آراسینه توشکان واو هروقت

حذف قیلنور. امّا واونڭ صوڭنده‌غی کسره کیتسه واو کیری قایتور یُوثَبُ کبی. اسم آلة میثابٌ کیله‌در. اصلده مِوْثابٌ واو ساکن آلدی کسره‌لی واونی یاغه قلب [*] قیلدق میثاب اولدی. صرفی: میثابٌ میثابان مواثب.

﴿ ۳ قاعده ﴾ واو ساکن اولوب آلدی کسره‌لی اولسه واونی یاغه قلب قیلنور

اسئله: «وصول» توتاشمق «سمة» تامغالامق «وصف» بیان قیلمق «وظب» دائم اولمق «وجود» تابمق بو مصدرلردن اشتقاق قیلوب هر بِرِسِنی صرف قیل ومعنالرینی سویله «اعلال» دیب نیگه ایتوله‌در؟ وجدت مالاً کثیراً (کوب) جِدْعلماً کثیراً صِفْ ولاتکذبْ صِلْ اخوانكْ (قرداشلرڭا)

مثال یائینه مثال یَسَرَ یَیْسُرُ مصدری یَسْراً مَیْسَرة کیلور «اوتش اوینامق» یَسَرَ ماضی یَیْسُرُ مضارع یاسِرٌ اسم فاعل مَیْسُورٌ اسم مفعول لم یَیْسِر جحد لایَیْسُرُ نفی اَیْسِرْ امر حاضر لِیَیْسِرْ امر غائب لاتَیْسِرْ نهی مَیْسَرٌ اسم زمان اسم مکان مِیْسار اسم آلة اَیْسَرُ تفضیل. یَیْسِرنڭ مجهولی یُوسَرُ کیلور اصلده یُیْسَرُ یا ساکن آلدی ضمه‌لی یانی واوغه قلب قیلدق یُوسَرُ.

﴿ ٤ قاعده ﴾ یا ساکن اولوب آلدی ضمه‌لی اولسه یانی واوغه قلب قیلنور

اجوفینه مثال باعَ یَبیعُ مصدری بَیْعٌ در (صاتمق، صاتب آلمق) معنی سنده باعَ ماضی یَبیعُ مضارع بائِعٌ اسم فاعل مَبیعٌ اسم مفعول لم یَبِعْ جحد لایَبیعُ نفی بِعْ امر حاضر لِیَبِعْ امر غائب لا تَبِعْ نهی مَبیعٌ اسم زمان اسم مکان مِبْیَعٌ اسم آلة اَبْیَعُ اسم تفضیل. باعَ اصلده بَیَعَ یا حرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق باعَ اولدی.

﴿ ٥ قاعده ﴾ واو، یا حرکتلی اولوب آلدی فتحه‌لی اولسه «واو» «یا»

(*) قلب — آوشدرمق.

الفكه قلب قيلنورلر، قال، باع كبی اصلده قَوَلَ، بَيَعَ در. باع نڭ صرفی بویله:
باعَ باعا باعوا * باعت باعتا بعن * بعتَ بعتما بعتم * بعتِ بعتما بعتن *
بعتُ بعنا * ماضيده عين فعل اولن «يا» اوشبو طوقز صيغه ده حذف قيلنمشدر:
غائبات آلتی مخاطب ایکی متکلم ده در، بِعْنَ اصلده بَيَعْنَ عينی فتحه لی
اولمش اجوف یائینی، عینی کسره لی اولمش اجوف یائیگه نقل (*)
قیلدق، بَیِعْنَ کسره یاغه آغر یانڭ کسره سنی آلدنده غی حرفکه بیردك
آنڭ حرکتنی تاشلاغاندن صوڭ بِیْعْنَ اولدی ایکی ساکن جییلدی
یابرله عین آراسنده یانی حذف قیلدق بِعْنَ اولدی «فِلْنَ» وزننده
قالغان صیغه لر هم شولای در.

﴿ ٦ قاعده ﴾ عرب کلمه سنده ساکنلی ایکی حرفڭ بر یرده جییلمقی درست
دگلدر جییلنسه لر ساکن لی حرفلرنڭ برینی حذف قیلمق واجبدر.
بوڭا «اجتماع الساکنین علی غیر حدّه» دینلور. آنجق وقف حالده ودخی
برنچسی حرف مد یا حرف لین اولوبده ایکنچیسی مدغم اولن کلمه لرده
ایکی ساکن جییلمق درست در: تعلمونْ، دابّة، دُوَیْبّة کبی. وبوڭا
«اجتماع الساکنین علی حده» دینلور. باع نی مجهول قیلماقنڭ روشی
باع نی اصلینه قایتاردق بَیَعَ آخرنڭ آلدینی کسره لی قیلدق بَیِعَ آنڭ
آلدنده غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه لی قیلدق بُیِعَ کسره یاغه آغر یانڭ

(*) صرف علماسی اجوف یائی ده عینی فتحه لی اولان «فَعَلَ» نی عینی کسره لی اولان «فَعِلَ» گه نقل قیلالر نتاکه بَیَعْنَ نی بَیِعْنَ گه نقل قیلندی اجوف واوی ده ایسه عینی فتحه لی اولن «فَعَلَ» نی عینی ضمه لی اولان «فَعُلَ» گه نقل قیلالرده صوڭره اعلال ایده لر نتاکه کیله چکده بلورسن دومن نی دومن گه نقل قیلنور. بو اش آنلر قاشنده آنجق بر اصطلاح وقاعده لریدر.

کسره‌سنی آلدینه بیردك آننك حرکتنی تاشلاغاندن صوك بیع اولدی صرفی:
بیع بیعا بیعوا * بیعت بیعتا بعن * بعت بعتما بعتم * بعت بعتما بعتن * بعت بعنا *
صوکغی طوقز صیغه‌ده معلوم هم مجهول صیغه‌لری مشترك کیلور. بعن
اصلده بیعن کسره یاغه آغر یاننك کسره‌سنی آلدینه بیردك آننك حرکتنی
تاشلاغاندن صوك بیعن اولدی ایکی ساکن جییلدی یا برله عین
آراسنده یانی حذف قیلدق بعن اولدی مجهول‌ننك قالغان صیغه‌لر یده شول
روشچه‌در. مضارعننك صرفی: یبیع یبیعان یبیعون * تبیع تبیعان یبعن *
تبیع تبیعان تبیعون * تبیعین تبیعان تبعن * أبیع نبیع * مضارعده ایکی
صیغه‌ده عین فعل محذوف غائبات مخاطباتده اصلده یبیعن تبیعن یاننك
کسره‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك یبیعن تبیعن ایکی ساکن جییلدی
یا برله عین آراسنده یانی حذف قیلدق یبعن تبعن اولدی * یبیع‌ننك
مجهولی یباع کیلور اوشبو روشچه: یبیع نی اصلینه قایتاردق یبیع آخر یننك
آلدنی فتحه‌لی قیلدق یبیع حرف مضارعتنی ضمه‌لی قیلدق یبیع اولدی
یاننك فتحه‌سنی آلدینه بیردك یبیع اولدی یا اصلده حرکتلی آلدی
حاضر فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق یباع اولدی صرفی بویله: یباع
یباعان یباعون * تباع تباعان یبعن * تباع تباعان تباعون * تباعین تباعان
تبعن * أباع نباع * مضارعننك مجهولنده‌هم ایکی صیغه‌ده غائبات مخاطباتده
عین فعل محذوفدر. اصلده یبیعن تبیعن‌در. بائع اسم فاعل اصلده بایع
«یا» زائد الفدن صوك توشدی یانی همزه‌گه قلب قیلدق بائع اولدی

صرفی بوبله : بائعٌ بائعان بائعون * بائعةٌ بائعتان بائعاتٌ *

«۷ قاعده» «واو» «یا» زائد الفدن صوڭ كلسه «واو»نی «یا»نی همزه‌گه قلب قیلنور قائلٌ، بائعٌ كبی. مَبیعٌ اوچ یرده مشترك اسم مفعوله اسم زمان اسم مكانده هم مصدر میمی‌ده. مَبیعٌ اسم مفعول اولسه اصلده مَبیُوعٌ ضمّه یاغه آغر یانڭ ضمه‌سنی آلدنده‌غی حرفكه بیردك مَبُیْوعٌ اولدی ایتمك ممكن دگل ایكی ساكن جییلدی یا برله واو آراسنده یانی حذف قیلدق مَبُوعٌ اولدی. اجوف واوی‌نڭ اسم مفعولی برله بلمسز اولدی بلمسزلكدن صاقلانمق ایچون واونڭ آلدینه كسره بیردك، مَبُوعٌ اولدی، واو ساكن آلدی كسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق مَبیعٌ [*] اولدی. صرفی: مَبیعٌ مبیعان مبیعون* مَبیعةٌ مبیعتان مَبیعاتٌ*مَبائِعُ.

جحد صرفی: لم یَبِعْ لم یَبیعا لم یَبیعُوا * لم تَبِعْ لم تَبیعا لم یَبِعْنَ* لم تَبِعْ لم تَبیعا لم تَبیعُوا * لم تَبیعی لم تَبیعا لم تَبِعْنَ* لم اَبِعْ لم نَبِعْ* جحدده اوشبو یدی صیغه‌ده عین فعل محذوف غائب، غائبه، غائبات، مخاطب، مخاطبات هم ایكی متكلمده. لم یَبِعْ اصلده لم یَبْیِعْ كسره یاغه آغر یانڭ كسره‌سنی آلدنده‌غی حرفكه بیردك لم یَبِیْعْ اولدی ایكی ساكن جییلدی یا برله عین آراسنده یانی حذف قیلدق لم یَبِعْ اولدی قالغانلرنڭ اعلاللری هم شول روشچه‌در. جحدنڭ مجهولینڭ صرفی: لم یُبَعْ لم یُباعا لم یُباعُوا* لم تُبَعْ لم تُباعا لم یُبَعْنَ* لم تُبَعْ لم تُباعا لم تُباعُوا* لم تُباعی لم تُباعا لم تُبَعْنَ*

(*) بو امام اخفش قاشنده‌در. امام سیبویه مَبیُوعٌ‌ده واونی حذف قیله‌در مَبُیْعٌ اوله یا سلامت قالسون ایچون یانڭ آلدینه كسره بیره‌در مَبیعٌ اوله. امام اخفش نڭ دلیلی واو علامة اولدغندن حذف قیلنمیدر. امام سیبویه نڭ دلیلی یا نفس كلمه واو زائد، زائدنی حذف قیلورغه تیوشدر.

ابَعْ لم نُبَعْ * لا يُبيعُ نفى صرفى هم اعلالى مضارع نك صرفى هم اعلالى
بيدر معلومده مجهولده. باعَ يَبِيعُ دن امر حاضر «بِعْ» كيلور اوشبورو شچه
تَبِيعُ مخاطب صيغه سى آخرينه قارا يمز عين صحيح ساكن قيلدق تَبِيعْ
اولدى، تاحرف مضارعه نى تاشلادق آنك صونكده غى حرف با حركتلى
بس امر تمام اولدى بِيعْ اولدى ايكى ساكن جييلدى يابرله عين آراسنده
يانى حذف قيلدق بِعْ اولدى صرفى: بِعْ بِيعَا بِيعُوا * بِيعى بِيعَا بِعْنَ *
بِعْنَ اصلده اِبْيِعْنَ كسره ياغه آغر يانك كسره سنى آلدنده غى حرفكه
بيردك اِبيعْنَ اولدى، ايكى ساكن جييلدى يا برله عين آراسنده يانى
حذف قيلدق اِبعْنَ اولدى همزه دن حاجتسز اولدق[*] بس همزه نى حذف
قيلدق بِعْنَ اولدى. نون تأكيد خفيفه، ياكه ثقيله توتاشقان وقتده حذف
قيلنغان عين فعل كيرو قايتور بِيعَنْ، بِيعَنَّ، لم يَبِيعَنْ لم يُبِعَنَّ كبى.
امر غائب هم نهى نك معلوم هم مجهوللرى جحد نك معلومى مجهولى
قياسنچه در. مَبِيعٌ اسم زمان اسم مكان صرفى. مَبِيعٌ مَبِيعَانِ مَبَائِعُ مَبِيعٌ
اصلده مَبْيِعٌ كسره ياغه آغر يانك كسره سنى آلدنده غى حرفكه بيردك
مَبِيعٌ اولدى مبائع نك اعلالى بائع نكى كبى در.
مِبْيَعٌ اسم آلة صرفى: مِبْيَعٌ مِبْيَعَانِ مَبَائِعُ.
«تنبيه» اجوف بولغان اسم آلة ده واو، ياا وز حالنده قالور مِرْوَدٌ، مِبْيَعٌ كبى.
اَبْيَعُ اسم تفضيل صرفى: اَبْيَعُ اَبْيَعَانِ اَبْيَعُونَ * بُوعى بُوعَيَانِ بُوعَيَاتٌ.

---

*) همزه گه حاجة توشمكى همزه دن صوڭغى حرفنك ساكنلى وقتنده در. ايندى حركتلى اولغاچ همزه دن حاجتسز اولنه در.

« تنبیه » اجوف بولغان اسم تفضیللرنڭ مذکر صیغه‌لرنده واو، ی اوز حالنده قالور : اَهْوَنُ. اَطْیَبُ کبی قرأن کریمده «وهواهون علیه» حدیث شریفده « اطیب من المسك » کلمشدر. بُوعٰی اصلده بیعی ساکن آلدی ضمه‌لی یانی واوغه قلب قیلدق بوعی اولدی .

امتحان | «سیر» یورمك «خیابة» محروم‌اولمق «خیاطة» تکمك مصدرلرندن اشتقاق قیل؟ خاطت ثوبا (کیم) سرت فی‌الحدیقة (باغچه‌ده) بت بقرة (صبیرده)

ناقصینه مثال: رَمٰی یَرْمِی مصدری رَمْیٌ رِمَایَةٌ کیلور « آتمق » رَمٰی ماضی یَرْمِی مضارع رامٍ اسم فاعل مَرْمِیٌّ اسم مفعول لم یَرْمِ جحد لا یَرْمِی نفی اِرْمِ امرحاضر لِیَرْمِ امرغائب لاتَرْمِ نهی مَرْمًی اسم زمان اسم مکان مِرْمًی اسم آلة اَرْمٰی اسم تفضیل. رَمٰی اصلده رَمَیَ یا حرکتلی یا آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق رَمٰی اولدی صرفی: رَمٰی رَمَیَا رَمَوْا ❊ رَمَتْ رَمَتَا رَمَیْنَ ❊ رَمَیْتَ رَمَیْتُمَا رَمَیْتُمْ ❊ رَمَیْتِ رَمَیْتُمَا رَمَیْتُنَّ ❊ رَمَیْتُ رَمَیْنَا ❊ اوچ صیغه‌ده لام فعل محذوف غائبین غائبه، غائبتین‌ده. رَمَوْا اصلده رَمَیُوا یا حرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق رَمَاوْا اولدی ایکی ساکن جییلدی الف ایله واو آراسنده الفنی حذف قیلدق رَمَوْا اولدی رَمَتْ رَمَتَا اصلده رَمَیَتْ رَمَیَتَا یا حرکتلی، آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق رَمَاتْ رَمَاتَا [*] ایکی ساکن جییلدی الف ایله تا آراسنده الفنی حذف قیلدق رَمَتْ رَمَتَا اولدی. رَمٰی‌نڭ مجهولی رُمِیَ کیلور صرفی: رُمِیَ رُمِیَا رُمُوا ❊ رُمِیَتْ

*) رماتاده ظاهرده ایکی ساکن جمع اولمسه‌ده اصلده تا ساکن اولدق ایچون حقیقتده ایکی ساکن جمع اوله‌در .

رُمِيتُنَّ رُمِيتُمَا رُمِيتُمْ* رُمِيتَ رُمِيتُمَا رُمِيتُنَّ* رُمِيتُ رُمِينَا*
مجهولده بر صیغه‌ده لام‌فعل محذوف رُمُوا‌ده اصلده رُمِيُوا ضمه یاغه آغر
یانك ضمه‌سنی آلدینه بیردك آنك حرکتنی تاشلاغاندن صوك رُمْيُوا
ایکی ساکن جییلدی یابرله‌واو آراسنده یانی حذف قیلدق رُمُوا اولدی.
یَرْمِی اصلده یَرْمِیُ ضمه یاغه آغر یانك ضمه‌سنی تاشلادق یَرْمِی اولدی.

﴿۸ قاعده﴾ «واو» «یا» آندیلری حرکه‌لی اولوب اوزلری ضمه‌لی یا کسره‌لی اولسه‌لر واو یانك حرکه‌لرینی تاشلامق لازمدر. یغزو، یرمی کبی اصلده یغزو، یرمی در صرفی: یَرْمِی یَرْمِیَانِ یَرْمُونَ* تَرْمِی تَرْمِیَانِ یَرْمِینَ* تَرْمِی تَرْمِیَانِ تَرْمُونَ* تَرْمِینَ تَرْمِیَانِ تَرْمِینَ* اَرْمِی نَرْمِی* اوچ صیغه‌ده لام‌فعل محذوف غائبین، مخاطبین، مخاطبه‌ده. یرمون ترمون اصلده یَرْمِیُونَ تَرْمِیُونَ ضمه یاغه آغر یانك ضمه‌سنی آلدینه بیردك آنـك حرکتنی تاشلاغاندن صوك یَرْمْیُونَ تَرْمْیُونَ ایکی ساکن جییلدی یا برله واو آراسنده یانی حذف قیلدق یَرْمُونَ تَرْمُونَ اولدی. تَرْمِینَ اصلده ترمیین کسره یاغه آغر یانك کسره‌سنی تاشلادق ترمیین اولدی ایکی ساکن جییلدی ایکی یا آراسنده اوّلـگی یانی حذف قیلدق تَرْمِینَ اولدی. مخاطبه صیغه‌سی مخاطبات برله مشترك کیله لـکن مخاطباتده لام‌فعل محذوف دگلدر. مجهولی یُرْمَی کیلور اصلده یُرْمَیُ یا حرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق یُرمی اولدی صرفی: یُرمی یُرمیان یُرمون* ترمی ترمیان یرمین* ترمی ترمیان ترمون* ترمین ترمیان ترمین* اُرمی نُرمی* رام اسم‌فاعل صرفی: رَامٍ رَامِیَانِ رَامُونَ* رُمَاةٌ هم کیلور رَامِیَةٌ رَامِیَتَانِ رَامِیَاتٌ

رُوام * رام اصلده رامیْ ضمه یاغه آغر یانڭ ضمه‌سنی تاشلادق رامینْ ایکی ساکن جییلدی یا برله تنوین آراسنده یانی حذف قیلدق رام اولدی رامون‌نڭ اعلالی یرمون‌نکی کبی. مَرْمیٌّ اسم مفعول صرفی: مَرمیٌّ مرمیّان مرمیّون * مرمیّة مرمیّتان مرمیّات * مرمیٌّ اصلده مرموی اوّلـگسی ساکن اولوب «واو» «یا» بر کلمه‌ده جییلدی واونی یـاغه قلب قیلدق مرمیی ادغام شرطی تابلدی اوّلـگی یانی ایکنچی یاغه ادغام قیلدق مرمیّ اولدی باسلامت (*) قالسون ایچون یانڭ آلدینه کسره بیردك مرمیٌّ اولدی قالغان صیغه‌لرنڭ اعلال‌لری بارچه‌سی ده شولایدر.

* ۹ قاعده * «واو، یا» بر کلمه‌ده جییلوب اوّلـگسی ساکن اولسه واونی یاغه قلب قیلنور. وبو قاعده‌نڭ اوچ شرطی باردر برنچی شرطی بوایکی حرف باشقه حرفلردن بدل اولماسون سُوَیْرٌ، دیْوانٌ‌گی کبی بونلرده واوالفدن، یا، واودن بدل اولمشدر؛ سُوَیْرٌ اصلده سایردر اعلالی کیلور، دیْوانٌ اصلده دوّانٌ‌در ایکنچی شرطی اَفعَل وزننده اولماسون اَیْوَمُ کبی اوچنچی شرطی عَلَمْ اولماسون حَیْوَةٌ کبی برکشیگه اسم‌در. لم یرم جحد صرفی: لم یَرْمِ لم یَرْمیا لم یرموا * لم تَرْمِ لم ترمیا لم یرمینَ * لم ترمِ لم ترمیا لم ترموا * لم ترمی لم ترمیا لم ترمینَ * لم اَرْمِ لم نرم *

(*) زیرا ساکنلی (یا) نڭ آلدنده ضمه تورمقی «یا» نڭ «واو» غه قلب قیلنماقنی یورج ایده‌در. ٤ نچی قاعده‌گه باق.

(*) بوقاعده‌گه «یا» تصغیریاسی اولماسون دیب دورتنچی شرطیده ذکر قیلنغان ایدی کوب استعمالده اول شرطی اعتبار ایتلمیدر نتاکه عروة‌نڭ تصغیرنده قلب قیلنوب عریّة دیلگان اَسود، جدول تصغیرنده هم اُسیدجدیل دیمك اکثر استعمالدر اُسیود جدیول دیمك‌نی (ابن حاجب) حضرتلری قلیل‌در دیمش.

مجهولی حرف مضارعه‌كه ضمه، میم‌گه فتحه ایله لم یُرْمَ كیلور صرفی معلومینك صرفی كبیدر. نفی مضارع كبی بارچه صرفلری اصلری هم حذفلری. رَمی یَرمی‌دن امر حاضر اِرْمِ كیلور اوشبو روشچه: تَرْمِی مخاطب صیغه‌سی آخرینه قارایمز یا حرف علة آنی توشورامز تَرْمِ اولدی تا حرف مضارعه‌نی تاشلایمز آنك صوكنداغی حرف ساكن عین فعلینه قارایمز كسره‌لی بس اولینه كسره‌لی همزه كیترامز اِرْمِ اولدی، صرفی: اِرْمِ اِرْمِیَا اِرْمُوا * اِرْمِی اِرْمِیَا اِرْمِینَ. نون تأكید خفیفه توتاشقانده صرفی اِرْمِیَنْ اِرْمُنْ اِرْمِنْ. ثقیله‌نك صرفی اِرْمِیَنَّ اِرْمِیَانِّ اِرْمُنَّ * اِرْمِنَّ اِرْمِیَانِّ اِرْمِینَانِّ * امر غائب هم نهی‌نك صرفی جحدنكی كبیدر.

﴿ تنبیه ﴾ آخری حرف علة اولغان فعللرگه تأكید نونی توتاشقانده واحدلرنده آخرلرندن حذف قیلنمش حرف علة كیرو كیلوب فتحه‌لی اوقولور، تثنیه جمع مذكر هم مخاطبه‌لرده‌گی نونلر حذف قیلنور، هم جمع مذكرده‌گی واو مخاطبه‌ده‌گی یاده حذف قیلنور نتاكه مثاللرندن ظاهر اولدی آنجق اوشبو (واو) (یا) نك آلدنداغی حرفلر فتحه‌لی اولغانده (واو) (یا) حذف قیلنمازلر لاتخشَوُنَّ ولا تخشَیِنَّ كبی.

مَرْمًی اسم زمان اسم مكان، صرفی: مَرْمًی مَرْمَیَانِ مَرَامٍ. مَرْمًی اصلده مَرْمَیٌ یا حركه‌لی آلدی فتحه‌لی یانی الفكه قلب قیلدق مَرْمَانْ اولدی ایكی ساكن جییلدی الف برله تنوین آراسنده الفنی حذف قیلدق مَرْمًی اولدی. مَرَام اعلالی رَامٍ نك اعلالی كبی‌در.

مِرْمًی اسم آلة صرفی: مِرْمًی مِرْمَیَانِ مَرَامٍ، اعلالی اسم زمان اسم مكان اعلالی كبی‌در. اسم آلة ینه مِرْمَاءٌ مِرْمَاآنِ مَرَامِیُّ كیلور: مِرْمَاءٌ اصلده مِرْمَایٌ

مِفْعالٌ وزننده یا زائد الف‌دن صوڭ توشدی یانی همزه‌گه قلب قیلدق مَرْماءٌ اولدی. اَرْمی اسم تفضیل صرفی: اَرْمی اَرْمَیان اَرْمَوْن* رُمْیٰ رُمْیَیان رُمْیَیاتٌ * اَرْمی اَرْمَوْن نڭ اعلالی رَمی رَمَوانڭ اعلالی کبیدر.

امتحان { «مشی» جیاو یورمك «کفایة» یتشمك «نماء» اوسمك «سقاء» صوغارمق «بکاء» یغلامق بونلردن اشتقاق قیل؟ لاتمشِ مرحا(«والنوب) سُقیتُ الفرس. نمی الشجر (تیره‌ك) بکی الصبی (یاش بالا) لم ابكِ. مشینا ساعة. رمیت حجرا.

لفیفنه مثال رَوٰی یَرْوِی مصدری رَوْیٌ روایَةٌ کیلور «نقل قیلمق» رَوٰی ماضی یَرْوِی مضارع رَاوٍ اسم فاعل مَرْوِیٌّ اسم مفعول لم یَرْوِ جحد لایَرْوِی نفی اِرْوِ امرحاضر لِیَرْوِ امرغائب لاتَرْوِ نهی مَرْوًی اسم‌زمان اسم‌مکان مِرْوًی اسم‌آلة اَرْوٰی اسم‌تفضیل. بونلرڭ بارچه‌سینڭ اعلالی وصرفی رَمٰی یَرْمِی نڭ بارچه‌مشتقات‌لرینڭ اعلالی وصرفی کبیدر. انجق اسم‌تفضیل‌ده بویله‌صرف قیلنور: اَرْوٰی اَرْوَیان اَرْوَوْنَ* رِیّٰ رِیَّیان رِیَّیات. رِیّٰ اصلده رُوْیٰ درمرمیٰ نڭ اعلالی کبی اعلال قلنمشدر.(*)

ملتوینه‌مثال وَحٰی یَحِی مصدری وَحْیٌ کیلور «باشرون‌سویلمك» وَحٰی ماضی یَحِی مضارع وَاحٍ اسم فاعل، مَوْحِیٌّ اسم مفعول، لم یَحِ جحد، لایَحِی نفی، حِ امرحاضر، لِیَحِ امرغائب، لاتَحِ نهی، مَوْحًی اسم‌زمان اسم مکان، مِیحاءٌ اسم آلة، اَوْحٰی اسم تفضیل. وَحٰی نڭ اعلالی رَمٰی نڭ اعلالی کبی. یَحِی اصلده یَوْحِی واو، یا برله‌کسره آراسنده توشدی واونی حذف‌قیلدق یَحِی

(*) روی‌ده واو حرکه‌لی آلدی‌ی فتحه‌لی اولسه‌ده واونی الفکه قلب قیلمغانلر بر کلمه‌ده ایکی اعلال اولسون ایوون.

ضمه ياغه آغر يانك ضمه‌سنی حذف قيلدق يحی اولدی صرفی بويله: يحی يحيان يحون * تحی تحيان يحين * تحی تحيان تحون * تحين تحيان تحين * احی نحی * اون دورت صيغه‌نك بارچه‌سنده فاء فعل محذوف واوچ صيغه‌ده لام فعل‌ده محذوفدر. غائبين مخاطبين مخاطبه‌در اعلاللری برمی‌نك اوشبو اوچ صيغه‌سينك اعلاللری كبيدر. وحی يحی دن امر حاضر «ح» كيلور اوشبو روشچه تحی مخاطب صيغه‌سی، آخرينه قارايمز با حرف علة آنی توشرامز تح اولدی تا «حرف مضارعة» نی تاشلايمز آنك صوڭنده‌غی حرف حركه‌لی امر تمام اولدی «ح» اولدی صرفی: ح حيا حوا * حی حيا حين * حوا اصلده حيوا اعلالی برمون‌نك اعلالی كبی. نون تأكيد خفيفه توتاشقانده صرفی: حين حن حن. نون تأكيد ثقيله توتاشقانده صرفی: حين حيان حن، حن حيان حينان.

امتحان * (نية) نية قيلمق (طی) اصلده طوی تورمك (عی) اصلده عوی ايت اولومق (وأی) وعده قيلمق (وشی) نقشلمك، سوز يتكزمك ـ چاقماق (وفا) وعده‌ده تورمق « وقاية » صاقلامق بو نلرنك هر قايوسندن اشتقاق قل ؟ وهر بر سينك معنالرينی بيان قيل ؟ نويت الخير (ايز گينی) عوی الكلب ليلا (كيچه) ق لسانك (تيلكنی) لاتش احداً (برمونيده) .

﴿ ايكنچی بـــــاب ﴾

١ ـ ثلاثی مجردنك ايكنچی بابی ماضيده عينی فتحه‌لی مضارعده ضمه‌لی فَعَلَ يَفعُلُ بابيدر وبو بابنك مصدری اون بش وزنده كيلمش‌در :

اوزان	امثال	معانی
فَعْلٌ	نَصْرٌ	یاردم قیلمق
فَعَلٌ	طَلَبٌ	استه‌مك
فَعَالٌ	نَبَاتٌ	اوسمك
فِعَالَةٌ	حِرَاسَةٌ	صاقلامق
فُعْلٌ	شُكْرٌ	شکر قیلمق
فِعْلَانٌ	كِتْمَانٌ	یاشرمك
فُعْلَى	بُشْرَى	سیونچ بیرمك

اوزان	امثال	معانی
فُعُولٌ	خُرُوجٌ	چقمق
فَعِلٌ	خَنِقٌ	بومق
فِعَالٌ	كِتَابٌ	یازمق
فُعَالٌ	صُرَاخٌ	قچقرمق
فِعْلٌ	فِسْقٌ	بوزقلق قیلمق
فِعْلَى	ذِكْرَى	یاد قیلمق
فِعْلَةٌ	نِشْدَةٌ	ازلامك
فَعْلَةٌ	دَعْوَةٌ	چاقرمق

صحیحنه‌مثال نصر ینصر مصدری نَصْر نصرة کیلور «یاردم» ایتمك «یغمور یاومق» «رزق بیرمك» نَصَرَ ماضی یَنْصُرُ مضارع نَاصِرٌ اسم فاعل مَنْصُورٌ اسم مفعول لم یَنْصُرْ جحد لا یَنْصُرُ نفی اُنْصُرْ امر حاضر لِیَنْصُرْ امر غائب، لا تَنْصُرْ نهی مَنْصَرٌ اسم زمان اسم مکان مِنْصَرٌ اسم آلة اَنْصَرُ اسم تفضیل، نصر ینصردن امر حاضر اُنْصُرْ کیلور اوشبو روشچه تَنْصُرُ مخاطب صیغه‌سی آخرینه قارایمز را صحیح ساکن قیلامز تَنْصُرْ اولدی تا حرف مضارعة نی تاشلایمز آنلك صوکنده‌غی حرف ساکن عین فعلینه قارایمز ضمه‌لی اوّلینه ضمه‌لی همزه کیترامز اُنْصُرْ اولدی، صرفی: اُنْصُرْ اُنْصُرَا اُنْصُرُوا * اُنْصُرِی اُنْصُرَا اُنْصُرْنَ * قالغان مشتقلرنك صرفی ضرب یضرب ده‌گی کبیدر.

امتحان: یوغاریده‌گی مصدرلردن دعوة‌گه باشقه‌لرندن هر قایوسندن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل؟ وه‌ر بر مشتقلرنی صرف قیلوب معنالرنی بیان قیل؟ «رَكْض» تپمك «حلب» سوت صاومق نصرت الفقیر (یارلی) رکض الفرس (آت) طلبت العلم اشکر الله لا تکفر کتبت بالقلم (قاورسن برله).

مضاعفينه مثال ردّ يردّ مصدری ردّاً مردّة کیلور «قایتارمق» ردّ ماضی یردّ مضارع رادّ اسم فاعل مردود اسم مفعول لم یردّ جحد لا یردّ نفی ردّ امر حاضر لیردّ امر غائب لاتردّ نهی مردّ اسم زمان اسم مکان مرداد اسم آلة اردّ اسم تفضیل. بو بابنڭ ادغام قیلنغان مضاعفنڭ آخرنده جزم وقتنده دورت تورلی ایتمك درست ضمه، فتحه، کسره؛ ادغامنی آیروب ایتمك لم یردّ لم یردّ لم یردّ ام یردد کبی ردّ ردّ ردّ اردد کبی اما مجهول‌نڭ آخرنده ضمه درست دگلدر زیرا ضمه‌نڭ درستلکی عین فعلده‌گی ضمه‌غه ایارتب ایدی مجهولده عین فعلده ضمه یوقدر. ردّ اصلده رددا اعلالی فرّنڭ اعلالی کبی یردّ اصلده یردد اعلالی یفرّنڭ اعلالی کبی. امر حاضر صرفی: ردّ ردّا ردّوا، ردّی ردّا اردُدن، بونده‌غی مخاطب مخاطبین مخاطبین صیغه‌لری ماضی‌نڭ مجهولنده‌گی غائب غائبین غائبین صیغه‌لری برله مشترکدر.

امتحان	«دلالة» کوندرمك «ضرّ» زیان ایتمك «جرّ» تارتمق «حجّ» حج قیلمق، «ذمّ» سوکمك. بولردن اون ایکی‌نی اشتقاق قیل وهر قایوسنڭ معناسنی آیت لا تذمّ احداً (بروه‌نیده) الضرّ ذنب (گناه) لاتضرّ احداً احجّ السنة (بو یلده).

مثال واوینه مثال وسّ یوسّ مصدری وسّ (بخشی جزا ویرمك) (*) وسّ ماضی یوسّ مضارع واسّ اسم فاعل موسوس اسم مفعول لم یوسّ جحد لا یوسّ نفی وسّ امر حاضر لیوسّ امر غائب لا توسّ نهی موسّ اسم زمان اسم مکان میساس اسم آلة اوسّ اسم تفضیل

(*) اونگی ضمنده بوکا مثال وسّ یود یازلمش ایدی قرآن کریمده هر اورنده یود فتحه ایله کامشدر لغات کتابلرینڭ هیچ برنده یود ضمه ایله ذکر ایدلمشدر.

اجوفینه‌مثال دٰامَ یَدُومُ مصدری دَوْمٌ، دَوٰامٌ، مُدٰامٌ کیلور «همیشه اولمق» دٰامَ ماضی یَدُومُ مضارع دائِمٌ اسم فاعل مَدُومٌ اسم مفعول لم یَدُمْ جحد لایَدُومُ نفی دُمْ امر حاضر لِیَدُمْ امر غائب لاتَدُمْ نهی مَدٰامٌ اسم زمان اسم‌مکان مِدْوَمٌ اسم آلة اَدْوَمُ اسم‌تفضیل. صرفی بوبله: دٰامَ دٰامٰا دٰامُوا * دٰامَتْ دٰامَتٰا دُمْنَ * دُمْتَ دُمْتُمٰا دُمْتُمْ * دُمْتِ دُمْتُمٰا دُمْتُنَّ * دُمْتُ دُمْنٰا * طوقز صیغه‌ده عین فعل محذوف غائبات آلتی مخاطب ایکی متکلم‌ده. دُمْنَ اصلده دَوَمْنَ عینی فتحه‌لی اولمش اجوف واوی‌نی عینی ضمه‌لی اولمش اجوف واوی‌گه نقل‌قیلدق دَوُمْنَ اولدی ضمه واوغه آغر واونڭ ضمه‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك آنڭ حرکتنی تاشلاغاندن صوڭ دُوْمْنَ اولدی ایکی‌ساکن جمع‌اولدی واو برله میم آراسنده واونی حذف‌قیلدق دُمْنَ اولدی قالغان صیغه‌لرده اعلال هم شولای اولور. دٰامَنڭ مجهولی دیمَ کیلور اوشبو روشچه دٰامَنی اصلینه قایناردق دَوَمَ آخرینڭ آلدینی کسره‌لی قیلدق دَوِمَ آنڭ آلدنده‌غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه‌لی قیلدق دُوِمَ اولدی کسره واوغه آغر واونڭ کسره‌سنی آلدینه بیردك آنڭ حرکتنی تاشلاغاندن صوڭ دُوْمَ اولدی واو ساکن آلدی کسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق دیمَ اولدی صرفی بوبله: دیمَ دیمٰا دیمُوا * دیمَتْ دیمَتٰا دُمْنَ * دُمْتَ دُمْتُمٰا دُمْتُمْ * دُمْتِ دُمْتُمٰا دُمْتُنَّ * دُمْتُ دُمْنٰا * صوڭغی طوقز صیغه‌ده عین فعل محذوف هم معلومنڭ اوشبو صیغه‌لری برله‌مشترکدر اصلده دُوِمْنَ دُوِمْتَ دُوِمْتُمٰا دُوِمْتُمْ کسره واوغه آغر واونڭ کسره‌سنی تاشلادق دُوْمْنَ دُوْمْتَ اولدی ایکی ساکن جییلدی واو

برله میم آراسنده واونی حذف قیلدق دُمْنَ دُمْتَ اولدی، یدوم مضارع صرفی: یَدُومُ یَدُومَانِ یَدُومُونَ* تَدُومُ تَدُومَانِ یَدُمْنَ* تَدُومُ تَدُومَانِ تَدُومُونَ * تَدُومِینَ تَدُومَانِ تَدُمْنَ * أَدُومُ نَدُومُ* ایکی صیغه‌ده عین فعل محذوف غائبات مخاطباتده. یَدُومُ اصلده یَدْوُمُ ضمّه واوغه آغر واونك ضمه‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك یَدُومُ اولدی. یَدُمْنَ تَدُمْنَ اصلده یَدْوُمْنَ تَدْوُمْنَ ضمه واوغه آغر واونك ضمّه‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك یَدُوْمْنَ تَدُوْمْنَ اولدی ایکی ساکن جییلدی واو برله میم آراسنده واونی حذف قیلدق یَدُمْنَ تَدُمْنَ اولدی. مجهولی یُدَامُ کیلور اوشبو روشچه یَدُومُ نی اصلینه قایتاردق یَدْوُمُ آخرینك آلدینی فتحه‌لی قیلدق یَدْوَمُ حرف مضارعتنی ضمه‌لی قیلدق یُدْوَمُ اولدی واونك حرکتنی آلدینه بیردك یُدَوْمُ اولدی واونی آلدینك حرکتینك جنسینه الفکه قلب قیلدق یُدَامُ اولدی صرفی: یُدَامُ یُدَامَانِ یُدَامُونَ * تُدَامُ تُدَامَانِ یُدَمْنَ* تُدَامُ تُدَامَانِ تُدَامُونَ * تُدَامِینَ تُدَامَانِ تُدَمْنَ* أُدَامُ نُدَامُ * غائبات مخاطبات صیغه‌لرنده عین فعل محذوف اصلده یُدْوَمْنَ تُدْوَمْنَ واونی الفکه قلب قیلوب ایکی ساکن جییلغانی ایچون الفنی حذف قیلنغان.

دَائِمٌ اسم فاعل اصلده دَاوِمٌ واو زائد الف دن صوڭ توشدی واونی همزه‌گه قلب قیلدق دَائِمٌ اولدی.

مَدُومٌ اسم مفعول اصلده مَدْوُومٌ ضمّه واوغه آغر واونك ضمّه‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك مَدُوْوْمٌ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی ایکی واو آراسنده بر واونی حذف قیلدق مدوم اولدی. [*]

*) امام اخفش قاشنده اولگی واو امام سیبویه قاشنده ایکنچی واو حذف قیلنه‌در.

جحد صرفی : لم یَدُمْ لم یَدُوما لم یَدُومُوا * لم تَدُمْ لم تَدُوما لم یَدُمْنَ * لم تَدُمْ لم تَدُوما لم تَدُوموا * لم تَدُومی لم تَدُوما لم تَدُمْنَ* لم أَدُمْ لم نَدُمْ * یدی صیغه‌ده عین فعل محذوف معلومده هم مجهولده غائب ، غائبه ، غائبات ، مخاطب ، مخاطبات ایکی متکلم‌ده . لم یَدُمْ «لم»دن اوّل یَدُومُ ایدی «لم» کرگاچ آخری میم‌نی ساکنلی قیلدق لم یدوم ایکی ساکن جیبلدی واونی حذف قیلدق لم یَدُمْ اولدی نفی مضارع کبی بارچه صرفده هم اعلالی ، دام یَدُومُ دن امر حاضر (دُمْ) کیلور تَدُومُ مخاطب صیغه‌سی آخرینه قاریمز صحیح ساکن قیلدق تَدُومْ اولدی ایکی ساکن جیبلدی واو برله میم آراسنده واونی حذف قیلدق تدُمْ اولدی تاء حرف مضارعتنی تاشلادق آنك صوڭنده‌غی حرف حرکتلی امر تمام اولدی دُمْ اولدی صرفی بویله : دُمْ دُوما دُومُوا * دُومی دُوما دُمْنَ * دُمْ اصلده اُدْوُمْ ضمه واوغه آغر واونك ضمه‌سنی آلدینه بیردك اُدُومْ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی واونی حذف قیلدق اُدُمْ همزه‌دن حاجتسز اولدق همزه‌نی حذف قیلدق دُمْ اولدی نون تأکید خفیفه کرگانك دُومَنْ دُومَنْ دُومِنْ ثقیله صرفی دُومَنَّ دُومانِّ دُومُنَّ* دُومِنَّ دُومانِّ دُمْنانِّ* امر غائب ، نهی لرنك صرفی جحدنك صرفی کبیدر معلومده هم مجهولده . مَدامٌ اسم زمان اسم مکان صرفی مَدامٌ مَدامانِ مَدائِمُ * مَدامٌ اصلده مَدْوَمٌ واونك حرکتنی آلدینه بیردك واونی آلدنداغی حرفنك حرکتی‌نك جنسینه الفکه قلب قیلدق مَدام اولدی . مَدائِمُ اصلده مَداوِم د . ‌نك اعلالی کبیدر . مِدْوَمٌ اسم آلة صرفی

مَدُوم مَدُومَان مَدَائِم .

أَدُوَم اسم تفضيل صرفي: أَدُوم أَدُومَانِ أَدُومُونَ* دُومِي دُومَيَانِ دُومَيَاتْ .

امتحان | (قولْ) ديمك (صونْ) صاقلامق (قيامْ) اصلده قوام تورمق (ذوق) تاتمق (روم) قصد قيلمق (فوق) اوستون اولمق «سوق» سورمك «مور» قوزغلمق اوشبونلردن اون ايكي نرسه اشتقاق قيل؟ وهر برسني صرفده قيل؟ قُلِ الحق رمت السفر. فقت العدو (دشمانغه) مارالبحر (ديكز) ذُقْتُ العسل (بالني) ساق الراعي (كتوچي) الغنم (قويني).

ناقصينه مثال دَعَا يَدْعُو مصدري دَعْوَةٌ «آشقه چاقرمق» دُعْوَةٌ «اش كه چاقرماق» دِعْوَةٌ «نسب كه چاقرماق» دَعَا ماضي يَدْعُو مضارع دَاعٍ اسم فاعل مَدْعُوٌّ اسم مفعول لَمْ يَدْعُ جحد لَا يَدْعُو نفي اُدْعُ امر حاضر لِيَدْعُ امر غائب لَا تَدْعُ نهي مَدْعًى اسم زمان اسم مكان مِدْعًى اسم آلة أَدْعَى اسم تفضيل. دَعَا اصلده دَعَوَ «واو» حركتلي آلدي فتحه لي واوني الفكه قلب قيلدق دَعَا اولدي .

* ١٠ قاعده* واودن قلب قيلنغان الفني الف صورتنده يازيلور «دعا» دەگي كبي، يادن قلب قيلنغان الفني يا صورتنده يازيلور «رمى» دەگي كبي.

دعانك صرفي: دَعَا دَعَوَا دَعَوْا * دَعَتْ دَعَتَا دَعَوْنَ * دَعَوْتَ دَعَوْتُمَا دَعَوْتُمْ * دَعَوْتِ دَعَوْتُمَا دَعَوْتُنَّ * دَعَوْتُ دَعَوْنَا * اوچ صيغه ده لام فعل محذوف غائبين غائبه غائبتين ده دَعَوْا اصلده دَعَوُوا ، دَعَتْ دَعَتَا اصلده دَعَوَتْ دَعَوَتَا واو حركتلي آلدي فتحه لي واوني الفكه قيلدق دَعَاوْا دَعَاتْ دَعَاتَا اولدي ايكي ساكن جمع اولدي الفني حذف قيلدق دَعَوْا دَعَتْ دَعَتَا اولدي . دَعَانك مجهولي دُعِيَ كيلور دَعَانى اصلينه قايتاردق دَعَوَ آخرينك آلدينى كسره لي قيلدق دُعِوَ آنك آلدنده غي هر بر حركتلي

حرفنی ضمه‌لی قیلدق دُعُو آلدی ضمه‌سز اولوب واو طرفده توشدی
واونی یاغه قلب قیلدق دُعِیَ اولدی.

﴿ ۱۱ قاعده ﴾ آلدی ضمه سز اولوب واو طرفده توشسه هر وقتده
«یا» قیلنور صرفی: دُعِیَ دُعِیَا دُعُوا * دُعِیَتْ دُعِیَتَا دُعِینَ * دُعِیتَ دُعِیتُمَا
دُعِیتُمْ * دُعِیتِ دُعِیتُمَا دُعِیتُنَّ * دُعِیتُ دُعِینَا * بر صیغه‌ده لام فعل
محذوف غائبین‌ده دُعُوا اصلده دُعِوُوا واو کسره‌دن صوڭ طرفده توشدی
واونی یاغه قلب قیلدق دُعِیُوا اولدی صوڭره رُمِیُوانڭ اعلالی کبی
اعلال اوقلدی. یدعو مضارع اصلده یَدْعُوُ ضمه واوغه آغر واونڭ
ضمه‌سنی تاشلادق یدعو اولدی صرفی: یَدْعُو یَدْعُوَانِ یَدْعُونَ * تَدْعُو
تَدْعُوَانِ یَدْعُونَ * تَدْعُو تَدْعُوَانِ تَدْعُونَ * تَدْعِینَ تَدْعُوَانِ تَدْعُونَ * أَدْعُو
نَدْعُو * اوچ صیغه‌ده لام فعل محذوف غائبین مخاطبه‌ده یدعون تدعون
اصلده یَدْعُوُونَ تَدْعُوُونَ ضمه واوغه آغر واونڭ ضمه‌سنی تاشلادق
یَدْعُوْونَ تَدْعُوْونَ اولدی ایکی ساکن جییلدی ایکی واو آراسنده
اوّلگی واونی حذف قیلدق یَدْعُونَ تَدْعُونَ اولدی تَدْعِینَ اصلده تَدْعُوِینَ
کسره واوغه آغر واونڭ کسره‌سنی آلدنداغی حرفکه بیردك آنڭ حرکتنی
تاشلاغاندن صوڭ تَدْعُوِینَ اولدی واو ساکن آلدی کسره‌لی واونی
یاغه قلب قیلدق تَدْعِیِینَ اولدی ایکی ساکن جییلدی ایکی یا
آراسنده اوّلگی یانی حذف قیلدق تَدْعِینَ اولدی. یدعونڭ مجهولی
یُدْعَی کیلور یَدْعونی اصلینه قایتاردق، یُدْعُوُ آخرینڭ آلدینی فتحه
قیلدق یدعو حرف مضارعتنی ضمه‌لی قیلدق یُدْعُو اولدی واو، دورتنچی

حرف اولوب توشدی آلدی ضمه‌سز واونی یاغه قلب قیلدق یدعی یاحرکتلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق یُدْعی اولدی صرفی: یدعی یدعیان یدعون* تدعی تدعیان یدعین* تدعی تدعیان تدعون* تدعین تدعیان تدعین * ادعی ندعی *

* ۱۲ قاعده * « واو » دورتنچی یاکه بشنچی حرف اولوبده آلدی ضمه‌لی اولماسه هر وقتده واونی یاغه قلب قیلنور یُدْعی ده‌گی کبی. مجهولنده اوچ صیغه‌ده لام‌فعل محذوف؛ غائبین مخاطبین مخاطبه‌ده. مخاطبه ایله مخاطبات مشترکدر. داعٍ اسم فاعل اصلده داعوٌ واو کسره‌دن صونك چینده توشدی واونی یاغه قلب قیلدق داعیٌ اولدی ضمّه یاغه آغر، یانك ضمّه‌سنی تاشلادق داعینْ اولدی ایکی ساکن جییلدی یا برله تنوین آراسنده یانی حذف قیلدق داعٍ اولدی صرفی بویله: داعٍ داعیان داعونَ * داعیةٌ داعیتان داعیاتٌ * مدعوٌّ اسم‌مفعول اصلده مدعوو اوّلگی واونی ایکنچی واوغه ادغام قیلدق مدعوٌّ اولدی صرفی: مدعو مدعوان مدعون * مدعوة مدعوتان مدعوات * لم یدع جحد صرفی: لم یَدْعُ لم یدعوا لم یدعوا* لم تدعُ لم تدعوا لم یدعونَ* لم تدع لم تدعوا لم تدعوا* لم تدعی لم تدعوا لم تدعونَ* لم ادْعُ لم ندع* لم یدعُ اصلده یدعو «لم» کرگاچ آخرنده‌گی حرف‌علة‌نی توشوردی لم یدع اولدی، مجهول‌نك صرفی بویله: لم یُدْعَ لم یدعیا لم یدعوا * لم تدع لم تدعیا لم یدعین* لم تدع لم تدعیا لم تدعوا* لم تدعی لم تدعیا لم تدعین*

لم أُدْعَ لم نُدْعَ* نفی مضارع کبی بارچه اشده. دَعَا یَدْعودن امرحاضر
أُدْعُ کیلور، تَدْعو مخاطب صیغه‌سی آخری ناقص حرف علة «واو»
توشورامز تَدْعُ اولدی تا حرف مضارعتنی تاشلایمز آنكڭ صوڭنده‌غی
حرف ساکن عین فعلینه قارایمز ضمّه‌لی اولینه ضمّه‌لی همزه کیترامز
أُدْعُ اولدی صرفی بویله: أُدْعُ أدْعُوا أدْعُوا * أُدْعی أُدْعُوا أدْعُونَ
خفیفه‌صرفی: أُدْعُونْ أُدْعُنْ ادْعنْ*ثقیله‌صرفی: ادْعُونَّ ادْعُوانّ ادْعُنَّ
ادْعنَّ ادْعوانّ ادْعُونانّ* امر غـائب، نهی‌نڭ معلوملری ها
مجهول‌لری جحدنکی کبی‌در. مَدْعًی اسم زمان اسم مکان صرفی مَدْعًی
مَدْعَیَانِ مَدَاعٍ. مَدْعی اصلده مَدْعَوٌ واو دورتنچی حرف اولوب توشدی
آلدی ضمه‌سز واونی یاغه قیلدق مَدْعَیٌ اولدی یا حرکه‌لی آلدی
فتحه‌لی یانی الفکه قلب قیلدق مَدْعَاْنْ اولدی ایکی ساکن جییلدی
الف برله تنوین آراسنده الفنی حذف قیلدق مَدْعی اولدی الف یادن
قلب قیلنغانی ایچون یاصورتنده یازلدی. اسم آلة صرفی مِدْعًی مِدْعَیَانِ
مَدَاعٍ. اعلالی اسم‌زمان‌اسم‌مکان اعلالی کبیدر. اسم‌تفضیل صرفی: أَدْعی
أَدْعَیَانِ أَدْعَوْنَ * دُعْیَی دُعْیَیَانِ دُعْیَیَاتٌ *

بو ایکنچی بابده اجوف یائی، ناقص یائی، لفیف، ملتوی کلمگان.

امتحان	« تلاوة » اوقومق « خلوٌ » اصلده خُلوْو بوش اولمق « عُلوٌ » یوغارلمق « دُنُوّ » یاقینلاشمق « حُلوٌ » تاملی اولمق بونلردن اشتقاق قیل ! علوت السطح (اوی توبه‌سنه) تعلو الجبل (طاوغه) العسل حلوادن منی(مکا).

﴿ اوچونچی بـــاب ﴾

ثلاثی مجردنڭ اوچونچی بابی ماضیده هم‌مضارعده عینی فتحه‌لی؛ فَعَلَ یَفْعَلُ

بابیدر وبو بابنڭ مصدری اون وزنده کلمشدر.

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
فَعْلٌ	مَنْعٌ	طیمق	فِعْلٌ	سِحْرٌ	سحر قلمق
فُعُولٌ	سُنُوحٌ	ظاهر اولمق	فَعَالٌ	ذَهَابٌ	کتمك
فَعَالَةٌ	مَهَارَةٌ	بر اشده استاد اولمق	فُعَالٌ	سُؤَالٌ	صورامق
فَعَالَةٌ	دَعَابَةٌ	سوزنی یومشاق قیلمق	فُعْلَانٌ	طُغْیَانٌ	حددن اوزمق
فِعَالَةٌ	رِعَایَةٌ	صاقلامق	فُعْلَةٌ	رُؤْیَةٌ	کورمك

بو بابنڭ مضارعنڭ عیننده‌گی فتحه کسره‌دن نقل‌قیلنغاندر زیرا بو بابده‌غی فعل‌لرنڭ هر وقتده عین یاکه لام‌فعل برابرنده حروف‌الحلقدن بر حرف اولدغندن مضارعده کسره‌دن حرف حلق‌غه چقمق آغردر وشونڭ ایچون مضارعده کسره‌نی فتحه‌گه نقل قیلمشلردر. حروف‌الحلق آلتیدر: همزه، هاء، عین، حاء، غین، خاء، بوبابنڭ صحیحنه‌مثال منع یمنع مصدری منع کیلور «بیرودن طیمق» مَنَعَ ماضی یَمْنَعُ مضارع مانِعٌ اسم فاعل مَمْنُوعٌ اسم‌مفعول لم‌یمنع جحد لایمنع نفی اِمْنَعْ امرحاضر لِیَمْنَعْ امر غائب لاتمنع نهی مَمْنَعٌ اسم‌زمان اسم‌مکان مِمْنَعٌ اسم آلة اَمْنَعُ اسم‌تفضیل.

امتحان { «قَطْع» کسمك «فتح» آچمق «بهج» قارن یارمق «وقوع» توشمك «نَفْعٌ» فائده بیرمك بونلردن اشتقاق قیل! هر قایوسینڭ معناسنی آیت؟ قطعت‌الخبز (ایکمك) واقطع اللحم (ایت) فتح الباب (قاپو) ودخلت. اذهب الی السوق (بازارغه) وقع المطر (یغمور).

مثالینه‌مثال وَضَعَ یَضَعُ مصدری وَضْعٌ کیلور «قویمق» وَضَعَ ماضی یَضَعُ مضارع واضِعٌ اسم‌فاعل مَوْضُوعٌ اسم‌مفعول لم‌یضع جحد لایضع نفی ضَعْ امر حاضر لِیَضَعْ امر غائب لاتضع نهی مَوْضِعٌ اسم زمان اسم مکان میضاعٌ اسم آلة

اَوْضَع اسم تفضیل. یَضَع اصلده یُوْضَع واو یا برله کسره تقدیری [*ناض
آراسینده توشدی واونی حذف قیلدق یَضَع اولدی یَضَعُ گه ایارتب بهمه
مضارعنڭ قالغان صیغه‌لرنده هم واونی حذف قیلدق یثب ده‌گی کبی. میضاء
اصلده مُوْضَاعٌ اعلالی میثاب اعلالی کبی در. ناقصینه مثال رَعَی یَرْعَی مصدری
رِعَایَةٌ «حرمتنی صاقلامق» رَعَی ماضی یَرْعَی مضارع رَاعٍ اسم فاعل مَرْعِیٌّ
اسم مفعول لم یَرْعَ جحد لایَرْعَی نفی اِرْعَ امر حاضر لِیَرْعَ امر غائب
لاتَرْعَ نهی مَرْعَی اسم زمان اسم مکان مِرْعَی اسم آلة اَرْعَی اسم تفضیل.
رَعَی یَرْعَی اصلده رَعَیَ یَرْعَیُ یا حرکه‌لی آلدی فتحه‌لی یانی الفگه قلب
قیلدق رَعَی یَرْعَی اولدی رعی نڭ صرفی رمی نکی کبی. مضارع صرفی
بویله : یَرْعَی یَرْعَیَانِ یَرْعَوْنَ * تَرْعَی تَرْعَیَانِ یَرْعَیْنَ * تَرْعَی تَرْعَیَانِ
تَرْعَوْنَ * تَرْعَیْنَ تَرْعَیَانِ تَرْعَیْنَ * اَرْعَی نَرْعَی * غائبین مخاطبین مخاطبه
صیغه‌لرنده لام فعل محذوفدر. امر حاضر صرفی: اِرْعَ اِرْعَیَا اِرْعَوْا * اِرْعَیْ
اِرْعَیَا اِرْعَیْنَ * نون تأکید خفیفه توتاشقانده اِرْعَیَنْ اِرْعَوُنْ اِرْعَیِنْ ثقیله
توتاشقانده اِرْعَیَنَّ اِرْعَیَانِّ اِرْعَوُنَّ * اِرْعَیِنَّ اِرْعَیَانِّ اِرْعَیْنَانِّ قالغان
مشتق‌لرده اوخشاشی کوب اوقولدی.

اوچنچی بابده مضاعف، اجوف، لفیف، ملتوی کیلمگان.

امتحان | (وهب) باغشلامق (وقوع) توشمك (وزع) طیمق. (نهی) طیمق
(سعی) آشغوب یورمك بونلردن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل؟ سعیت
الی الجمعة. وهبت صدیقی (دوستمه) مالاً. وضعت الکتاب مکانه. ضع الساعة مکانه

*) اصلده‌غی کسره

﴿ دورتنچی بـاب ﴾

ماضیده عین كسره‌لی مضارعده فتحه‌لی « فَعِلَ یَفْعَلُ » بابیدر. بوبابڭ مصدری اون وزنده كیلمش.

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
فَعَلاً	تَعَبًا	آرمق	فَعْلٌ	لَعْبٌ	اوینامق
فَعْلٌ	نَضْجٌ	پشمك	فَعَالَةٌ	كَرَاهَةٌ	یمان كورمك
فِعَلٌ	سِمَنٌ	سیمز اولمق	فُعْلَةٌ	قُوَّةٌ	كوچلی اولمق
فُعْلانٌ	نِسْیانٌ	اونتمق	فُعُولٌ	صُعُودٌ	یوغارلامق
فَعَالٌ	حَیَاءٌ	اویالمق	فَعْلَةٌ	رَحْمَةٌ	رحمة قیلمق

صحیحنه مثال حَمِدَ یَحْمَدُ مصدری حَمْدٌ كیلور « ماقتامق » حَمِدَ ماضی یَحْمَدُ مضارع حَامِدٌ اسم فاعل مَحْمُودٌ اسم مفعول لم یَحْمَدْ جحد، لایَحْمَدُ نفی اِحْمَدْ امر حاضر لِیَحْمَدْ امر غائب لا تَحْمَدْ نهی مَحْمَدٌ اسم زمان اسم مكان مِحْمَدٌ اسم آلة اَحْمَدُ اسم تفضیل .

مضاعفینه مثال عَضَّ یَعَضُّ مصدری عَضٌّ « تشلامك » عَضَّ ماضی یَعَضُّ مضارع عَاضٌّ اسم فاعل مَعْضُوضٌ اسم مفعول لم یَعَضَّ جحد لا یَعَضُّ نفی عَضَّ امر حاضر لِیَعَضَّ امر غائب لا تَعَضَّ نهی مَعَضٌّ اسم زمان اسم مكان مِعَضٌّ اسم آلة اَعَضُّ اسم تفضیل. عَضَّ اصلده عَضِضَ اوّلـگی ضادنڭ حركتنی تاشلادق عَضْضَ اوّلـگی ضادنی ایكنچی ضادغه ادغام قیلدق عَضَّ اولدی. یَعَضُّ اصلده یَعْضَضُ اوّلـگی ضادنڭ حركتنی آلدینه بیردك یَعَضْضُ اولدی اوّلـگی ضادنی ایكنچی ضادغه ادغام قیلدق یَعَضُّ اولدی . بارچه صرفده هم حكمده

فَرَّ يَفِرُّ دهگی کبی در.

بو بابنڭ مثال واوینه وَضِرَ یَوْضَرُ مصدری وَضْرٌ «مایلنمق» وَضِرَ ماضی یَوْضَرُ مضارع وَضِرٌ صفةمشبهه لم یَوْضَرْ جحد لایَوْضَرُ نفی ایضَرْ امرحاضر لِیَوْضَرْ امرغائب لاتَوْضَرْ نهی مَوْضَرٌ اسم‌زمان اسم‌مکان میضار اسم آلة أَوْضَر اسم تفضیل. عین یا که لام فعل برابرنده حرف حلقدن برسی بولسه بو بابنڭده مثالندن مضارعنده واو حذف قیلنور وَسِعَ یَسَعُ کبی مصدری سعة کیلور «شادلنمق» «صغمق» «صغدرمق» وَسِعَ ماضی یَسَعُ مضارع وَاسِعٌ اسم فاعل مَوْسوعٌ اسم مفعول لم یَسَعْ جحد لایَسَعُ نفی سَعْ امرحاضر لِیَسَعْ امرغائب لاتَسَعْ نهی مَوْسِعٌ اسم‌زمان اسم‌مکان میساعٌ اسم آلة أَوْسَع اسم تفضیل. مثال یائینه یَئِسَ یَیْئَسُ مصدری یَأْسٌ یَأَسَةٌ «امید کیسمك» یَئِسَ ماضی یَیْئَسُ مضارع یَائِسٌ اسم فاعل مَیْئُوسٌ اسم مفعول لم یَیْئَسْ جحد لایَیْئَسُ نفی ایئَسْ امرحاضر لِیَیْئَسْ امرغائب لاتیئس نهی میئس اسم زمان اسم مکان میئاسٌ اسم آلة أَیْئَسُ اسم تفضیل.

تمرین:

«علم» بلمك «ظفر» بکمك «عجف» آرق اولمق «عطب» هلاك اولمق «شم» ایسنامك «مس» یابشمق «شغ» صاران اولمق. (وَجَلٌ) قورقمق (وَسَخ) کرلنمك (یبس) قوری اولمق (یتم) آتاسز قالماق بولاردن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل؟ اِعلَمْ درسَكَ (سبقڭنی) شممتُ الوَرْدَ (گلنی) لاتشغ. ظَفِرتُ العدو. وَسِعَ الثوب (کیم) عَضَّ الکلبُ. ثوبٌ وَضِرٌ. اسماعیلُ وَجِلٌ. اسحاق یتیم. مکانٌ واسعٌ. لَعِبَ شاکرٌ ولم یعلمْ درسَهُ.

اجوف واوینه مثال خَافَ یَخَافُ مصدری خَوْفٌ خِیفَةٌ مَخَافَةٌ «قورقمق» خَافَ ماضی یَخَافُ مضارع خَائِفٌ اسم فاعل مَخُوفٌ اسم مفعول لم یَخَفْ جحد لایَخَافُ نفی خَفْ امر حاضر لِیَخَفْ امر غائب لاتَخَفْ نهی مَخَافٌ اسم زمان اسم مکان مِخْوَفٌ اسم آلة أَخْوَفُ اسم تفضیل. خَافَ اصلده خَوِفَ واو حرکتلی آلدی فتحه‌لی واونی الفکه قلب قیلدق خَافَ اولدی صرفی باع نڭ صرفی کبی‌در. غائبات صیغه‌سی خِفْنَ اصلده خَوِفْنَ کسره واوغه آغر واونڭ کسره‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك آنڭ حرکتنی تاشلاغاندن صوڭ خِوْفْنَ اولدی واو ساکن آلدی کسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق خِیْفْنَ اولدی ایکی ساکن جیلدی یا بوله فاآراسنده یانی حذف قیلدق خِفْنَ اولدی. قالغان صیغه‌لرنی اوشبوغه قیاس قیل.

خاف نڭ مجهولی خِیفَ کیلور. اصلده خُوِفَ کسره واوغه آغر، واونڭ کسره‌سنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك آنڭ حرکتنی تاشلاغاندن صوڭ خِوْفَ اولدی واوساکن آلدی کسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق خِیفَ اولدی صرفی بیع نڭ کبی‌در. یَخَافُ اصلده یَخْوَفُ واونڭ حرکتنی آلدنداغی حرفکه بیردك یَخَوْفُ اولدی واو اصلده حرکتلی آلدی حاضر فتحه‌لی واونی الفکه قلب قیلدق یَخَافُ اولدی صرفی بویله: یَخَافُ یَخَافَانِ یَخَافُونَ * تَخَافُ تَخَافَانِ یَخَفْنَ * تَخَافُ تَخَافَانِ تَخَافُونَ * تَخَافِینَ تَخَافَانِ تَخَفْنَ * أَخَافُ نَخَافُ * غائبات مخاطباتدە عین فعل محذوف. یَخَافُ نڭ مجهولی یُخَافُ کیلور صرفنده، اعلال و حذفلری معلومی کبیدر. خَائِفٌ اسم فاعل اصلده خَاوِفٌ صرفی هم اعلالی «دائم» نکی کبیدر. مَخُوفٌ اسم مفعول اصلده

محذوف بارچه حکمده معلوم کبی در. لم یَخَفْ جحد «لم» کردن اوّل یخا
ایدی «لم» کرگاچ مضارع نڭ آخری فانی ساکن قیلدی لم یَخَافْ اولد
ایکی ساکن جمع اولدی الف ایله فا آراسنده الفنی حذف قیلدق لم یَخَ
اولدی. بش مفردده ایکی جمع مؤنثده عین فعل محذوفدر. مجهولی لم یُخَ
کیلور معلوم کبی بارچه حکمده. نفی مضارع کبی در «خَفْ» امر حاضر صرفی
خَفْ خَافَا خَافُوا * خَافِی خَافَا خَفْنَ * مخاطب مخاطباتده عین فعل محذوفدر.
امر غائب، نهی نڭ صرفی هم اعلالی جحدنکی کبیدر قالغان مشتقات نڭ
اعلال لری مضارع نکی کبیدر. اجوف یائینه مثال هَابَ یَهَابُ مصدری
هَیْبَةٌ مَهَابَةٌ کیلور «قورقمق» «زورا ولمق» هَابَ ماضی. یَهَابُ مضارع
هَائِبٌ اسم فاعل مَهِیبٌ اسم مفعول لم یَهَبْ جحد لایَهَابُ نفی هَبْ امر حاضر
لِیَهَبْ امر غائب لاتَهَبْ نهی مَهَابٌ اسم زمان اسم مکان مِهْیَبٌ اسم آلة اَهْیَبُ
اسم تفضیل. هاب اصلده هَیَبَ یا حرکتلی آلدی فتحه لی یانی الفکه قلب
قیلدق هَابَ اولدی. یَهَابُ اصلده یَهْیَبُ یانڭ حرکتنی آلدنده غی حرفکه
بیردك یا اصلده حرکتلی آلدی حاضر فتحه لی یانی الفکه قلب قیلدق یَهَابُ
اولدی بارچه سینڭ اعلالنی اوشبونلره قیاس قیل. مَهِیبٌ نڭ اعلالی مَبِیعٌ نکی
کبیدر. ناقصینه مثال خَشِیَ یَخْشَی مصدری خَشْیَةٌ کیلور «قورقمق»
خَشِیَ ماضی یَخْشَی مضارع خاش اسم فاعل مَخْشِیٌّ اسم مفعول
لم یَخْشَ جحد لا یَخْشَی نفی اِخْشَ امر حاضر لِیَخْشَ امر غائب
لاتَخْشَ نهی مَخْشًی اسم زمان اسم مکان مِخْشًی اسم آلة اَخْشَی اسم تفضیل.
(خشی) نڭ صرفی «رَمی» نڭ صرفی کبی (یخشی) نڭ صرفی «یرمی»

نڭ صرفی کبی «اخش»نڭ صرفی «ارع»نڭ صرفی کبیدر.

ناقص واوینه مثال رَضِیَ یرضی مصدری رضوان «رضا اولمق» رَضِیَ یَرْضٰی راضٍ مَرضیٌّ لم یَرضَ لایرضی ارضَ لیرضَ لاترضَ مَرضیّ مرضیّ اَرضٰی. رضی یرضی اصلده رَضِوَ یرضوُ دَعِیَ یدعی نڭ اعلالی کبی اعلال قیلندیلر. ماضیده بر یرده لام فعل محذوف واولده غائبین ده‌در. اعلالی رَمُوانڭ اعلالی کبیدر. مضارع نڭ صرفی واعلالی یُدْعٰی نڭ صرفی واعلالی کبی‌در. قالغانلرنڭ اعلالی هم رَمٰی یرمی ده اوتدی.

لفیفینه مثال قَوِیَ یقْوٰی مصدری قُوَّة کیلور «کوچلی اولمق» اصلده قُوْوَةٌ واونی واوغه ادغام قیلنغاندر. قَوِیَ ماضی یَقْوٰی مضارع قَوِیٌّ صفة مشبهة مُقْوِیّ اسم مفعول لم یقوَ جحد لایقوٰی نفی اقْوَ امر حاضر لیقوَ امر غائب لاتقوَ نهی مَقْوِی اسم زمان اسم مکان مِقْوی اسم آلة اَقْوٰی اسم تفضیل قَوِیَ اصلده قَوِوَ اعلالی دُعِیَ نڭ اعلالی کبیدر. یَقْوٰی اصلده یَقْوَوُ اعلالی یُدْعٰی نڭ اعلالی کبیدر. قَوِیٌّ اصلده قَوِیْوٌ اوّلگسی ساکن اولوب واو، یابر کلمه‌ده جییلدی واونی یاغه قلب قیلدق قَوِیْیٌ اولدی ادغام نڭ شرطی تابلدی اوّلگی یانی ایکنچی یاغه ادغام قیلدق قَوِیٌّ اولدی، صرفی: قَوِیٌّ قَوِیّان قَوِیُّون* قَوِیَّةٌ قَوِیَّتان قَوِیّاتٌ. مَقْوِیٌّ اصلده مَقْوُووٌ واوطرفده توشدی آلدی ضمه‌سز واونی یاغه قلب قیلدق مَقْوُویْ اولدی واونی یاغه قلب قیلدق مَقْوُییٌ اولگی یانی ایکنچی یاغه ادغام قیلدق یاسلامت قالسون ایچون یانڭ آلدینه کسره بیردك مَقْوِیٌّ اولدی قالغان مشتق لرنڭ اعلالی مضارع نڭکی کبی‌در. اوشانداق لفیفنه مثال حَیِیَ

يحيى مصدری حيوة محيا كيلور «ترك اولمق» حياءده كيلور «اوبالمق»
حيى ماضی يحيى مضارع حیّ صفة مشبهة لم يحي جحد لايحيى نفی احیَ
امرحاضر ليحيَ امر غائب لاتحيَ نهی محی اسم زمان اسم مكان محيا
اسم آلة احیٰ اسم تفضيل . حيی اصلده حيو اعلالی دُعی نكی كبی يحيى
اصلده يحيو اعلالی يُدعی نكی كبیدر . حیّ اصلده حيو اوّلـكسی ساكن
اولوب واو ، يا بر كلمه ده جمع اولدی واونی ياغه قلب قيلدق حيی
اولدی يانی ياغه ادغام قيلدق حیّ اولدی . ملتوینه مثال وجی يوجی
مصدری وجیٌ كيلور « آطنك آياغی قابارمق » .
وجی ماضی يوجی مضارع وج صفةمشبهه لم يوج جحد لايوجی نفی ایج امر
حاضر ليوج امر غائب لاتوج نهی موجی اسم زمان اسم مكان ميجا اسم آلة
اوجی اسم تفضيل . وجی نك صرفی هم اعلالی رمی نك صرفی هم اعلالی كبی .
يوجی اصلده يوجی اعلالی يرعی نك اعلالی كبیدر وج اصلده وجی
رام نكی كبی ایج اصلده اوج واو ساكن آلدی كسره لی واونی ياغه
قلب قيلدق ایج اولدی ميجا اصلده موجـای يا همزه گه واو ياغه
قلب قيلنمشدر .

امتحان { (نوم) يوقلامق «كود» ياقن اولمق (نيل) ايرشمك (خيل) فكر ايتمك (لقاء) اوچرامق (غشی) اورتمك (صدی) صوسامق (شقاوة) بدبخت اولمق بونلردن اون ايكی نوسه اشتقاق قيل؟ نام اخی (قرداشم) ولم انه نات مرادی . لقيت صديقی قلبت له (آشا) لاتذهب رضات عنك (سندن) ليرض عنك ابواك (آتا آناك) اخش الله ولا تخش الناس (كشيلردن) }

بشنچی باب

ماضیلك هم مضارعلك عینی کسره‌لی فَعِلَ یَفْعِلُ بابیدر مصدری بش وزنده کلمشدر.

اوزان	امثال	معانی	اوزان	امثال	معانی
عِلَةٌ	ثِقَةٌ	تایانمق	فِعْلٌ	وِرْعٌ	یامانی اشلردن پاك اولمق
فَعَلَةٌ	وَرَعَةٌ	یامانلقدن پاك اولمق			
فَعَالَةٌ	وَلَایَةٌ، وِلَایَةٌ	یاردم قیلمق	فُعْلٌ	وُلْیٌ	یاقین اولمق آیا اولمق

صحیحنه مثال نَعِمَ یَنْعِمُ مصدری نَعْمَةٌ، نُعُومَةٌ کیلور «نعمةلی اولمق» نَعِمَ ماضی یَنْعِمُ مضارع نَعِیمٌ صفة مشبهه لم یَنْعِمْ جحد لایَنْعِمُ نفی اَنْعِمْ امر حاضر لِیَنْعِمْ امر غائب لاتَنْعِمْ نهی مَنْعِمٌ اسم زمان اسم مکان مِنْعَمٌ اسم آلة اَنْعَمُ اسم تفضیل. مثالینه مثال وَرِثَ یَرِثُ مصدری وِرَاثَةٌ، اِرْثٌ، رِثَةٌ کیلور «میراث آلمق» وَرِثَ ماضی یَرِثُ مضارع وَارِثٌ اسم فاعل مَوْرُوثٌ اسم مفعول لم یَرِثْ جحد لایَرِثُ نفی رِثْ امر حاضر لِیَرِثْ امر غائب لا تَرِثْ نهی مَوْرِثٌ اسم زمان اسم مکان میراثٌ اسم آلة اَوْرَثُ اسم تفضیل. ماضیده اعلال یوق قالغانلر ینلك اعلالی وثب یثب‌ده اوتدی. ملتوینه مثال وَلِیَ یَلِی مصدری وُلْیٌ «بری صوڭنك برنی قیلمق» هم «یاقین اولمق» ولایة «أیه اولمق» «یاردم قیلمق» «حکم قیلمق» وَلِیَ ماضی یَلِی مضارع وَلِیٌّ صفة مشبهة والٍ اسم فاعل مَوْلِیٌّ اسم مفعول لم یَلِ جحد لا یَلِی نفی لِ امر حاضر لِیَلِ امر غائب لا تَلِ نهی مَوْلِیً اسم زمان اسم مکان مِیلاءٌ اسم آلة اَوْلیٰ اسم تفضیل. وَلِیَ نڭ صرفی خَشِیَ نڭی کبی.

قالغانلرنڭ صرفی هم اعلالی وَحَی یَحیٰ‌ده اوتدی وَلِیَ اصلده وَلْوِیَ اعلالی مَرْمِیْ‌نڭ اعلالی کبی در.

امتحان | وَرِثَ مالاً کثیرا. رِثْ علماً کثیرا. قَلَّما (آز وقتده) یَنفعُ مال مَوْروث. وَلِیتُ الامر (اشنی). لِ الامرَ ولاتخف. الخائفُ خائبٌ.

﴿ آلتنچی بـاب ﴾

ماضیده هم مضارعده عین ضمه‌لی فَعُلَ یفعُلُ بابیدر مصدری سکز وزنده کلمشدر.

فَعَالَةٌ	كَفَاءَةٌ	برابر اولمق	فُعْلَةٌ	جُرْأَةٌ	بهادرلق قلمق
فُعُولَةٌ	رُطُوبَةٌ	صولی اولمق	فِعَلٌ	صِغَرٌ	کچکنه اولمق
فَعَلٌ	شَرَفٌ	صیلی اولمق	فِعْلٌ	حِلْمٌ	یواش اولمق
فِعْلٌ	ضَعْفٌ	ضعیف اولمق	فُعْلٌ	قُرْبٌ	یاقین اولمق

اوزغان بش بابده متعدی هم لازم کیلگان و بو بابده لازم دن باشقه کیلمگان. بو بابنڭ صحیحنه مثال شَرُفَ یَشْرُفُ مصدری شَرَفٌ شَرَافَةٌ «صیلی اولمق» شَرُفَ ماضی یَشْرُفُ مضارع شَرِیفٌ صفة مشبهه لم یَشْرُفْ جحد لایَشْرُفُ نفی اُشْرُفْ امر حاضر لِیَشْرُفْ امر غائب لاتَشْرُفْ نهی مَشْرَفٌ اسم زمان اسم مکان مِشْرَفٌ اسم آلة أَشْرَفُ اسم تفضیل. مضاعفینه مثال حَبَّ یَحُبُّ مصدری حُبًّا «دوست اولمق». حَبَّ ماضی یَحُبُّ مضارع حَبِیبٌ صفة مشبهه لم یَحُبَّ جحد لایَحُبُّ نفی حُبَّ امر حاضر لِیَحُبَّ امر غائب لاتَحُبَّ نهی مَحَبٌّ اسم زمان اسم مکان مِحْبَابٌ اسم آلة أَحَبُّ اسم تفضیل. حَبَّ اصلده حَبُبَ اوّلـگی بانڭ حرکتنی طاشلاب اوّلـگی بانی ایکنچی باغه ادغام قیلنمشدر. قالغان مشتقلرنڭ بارچه حکمی رَدَّ یَرُدُّ ده اوقلدی.

مثال واوينه مثال وَقُحَ يَوْقُحُ مصدرى وَقَاحَةٌ وُقُوحَةٌ وقحه‌در «طرناق قاتى اولمق» وَقُحَ ماضى يَوْقُحُ مضارع وَقَاحٌ صفة مشبهه لم يَوْقُحْ جحد لايَوْقُحُ نفى اُوْقُحْ امرحاضر لِيَوْقُحْ امرغائب لاتَوْقُحْ نهى مَوْقَحٌ اسم‌زمان اسم مكان ميقاحٌ اسم آلة اَوْقَحُ اسم تفضيل. ميقاحٌ اصلده مِوْقَاحٌ.

مثال يائينه يَسُرَ يَيْسُرُ مصدرى يُسْرٌ «آنصات اولمق» يَسُرَ ماضى يَيْسُرُ مضارع يَسِيرٌ صفة مشبهه لم يَيْسُرْ جحد لايَيْسُرُ نفى اُوسُرْ امر حاضر لِيَيْسُرْ امرغائب لاتَيْسُرْ نهى مَيْسَرٌ اسم زمان اسم‌مكان ميسارٌ اسم آلة اَيْسَرُ اسم تفضيل. اُوسُرْ اصلده اُيْسُرْ يُوسَرنك اعلالى كبيدر.

اجوفينه مثال طَالَ يَطُولُ اصلده طَوُلَ يَطْوُلُ اعلالى اوقلدى مصدرى طَوْلٌ «اوزون اولمق»، طَالَ ماضى يَطُولُ مضارع طَوِيلٌ صفة مشبهه لم يَطُلْ جحد لايَطُولُ نفى طُلْ امر حاضر لِيَطُلْ امر غائب لاتَطُلْ نهى مَطَالٌ اسم‌زمان اسم‌مكان مِطْوَلٌ اسم آلة اَطْوَلُ اسم‌تفضيل. ماضى صرفى: طال طالا طالوا * طالت طالتا طُلْنَ * طُلْتَ طُلْتُما طُلْتُمْ * طُلْتِ طُلْتُما طُلْتُنَّ * طُلْتُ طُلْنا * طُلْنَ اصلده طَوُلْنَ ضمه واوغه آغر واونك ضمه‌سنى آلدنلاغى حرفكه بيردك آنك حركتنى تاشلاغاندن صوك طُوْلْنَ ايكى ساكن جييلدى واو برله لام آراسنده واونى حذف قيلدق طُلْنَ اولدى. قالغانلرين اوشبوكا قياس قيل وبارچه مشتقلرك اعلالى دام بدوم‌ده اوتدى. ناقصينه‌مثال رَخُوَ يَرْخُو مصدرى رُخُوَّةٌ «يومشاق اولمق» رَخُوَ ماضى يَرْخُو مضارع رَخْوٌ صفةمشبهه لم يَرْخُ جحد لايَرْخُو نفى اُرْخُ امرحاضر لِيَرْخُ امرغائب لاتَرْخُ نهى مَرْخًى اسم‌زمان اسم‌مكان مِرْخًى

اسم آلة أَرْخَى اسم تفضيل. يَرْخُو اصلده يَرْخُوُ ضمه واوغه آغر واونڭ ضمه‌سنی تاشلادق يَرْخُو اولدی. بارچه‌سینڭ صرفی هم اعلالی دعا يدعونكی كبیدر.

امتحان: «كَثْرة» كوبايمك. «حُسْنٌ» كوركام اولمق «قبوحة» چیركن اولمق ـ يمسز اولمق. «بخل» ساران اولمق. اوشبو نلردن اشتقاق قیلوب هر قایوسینڭ معنالرینی آیت؟ «اللّيل» (كيچ) طويل والنهار (كوندز) قصير.

ایكنچی قسم ثلاثی مزید

مزیدلرگه حرفنی زیاده قیلمق ایكی تورلی اولور حرف اصلی‌نڭ برسنی تكرار قیلمق ایله اولور فَرَّحَ ده‌گی كبی اصلده فَرِحَ در. بونده‌غی را تكرار قیلنمشدر. یا كه طشدن حرف آرتدرمق ایله اولور اكرم ده‌گی كبی اصلی كَرُمَ در. بونی طشدن همزه آرتدرلمشدر زیاده قیلنه تورغان حرفلر «سألتمونيها» لفظنده‌غی اون حرفدر.

ثلاثی مزید اوچ صنف ده‌در: اولگی صنف بر حرف زیاده قیلنغان فعللر اوچ بابده‌در: «أَفْعَلَ يُفْعِلُ» «فَعَّلَ يفعّل» «فاعَلَ يفاعِلُ» بابلریدر. ایكنچی صنف ایكی حرف زیاده قیلنغان فعللر بش بابده. «افْتَعَلَ يفتَعِلُ» «انْفَعَلَ ينفَعِلُ» «افْعَلَّ يفعَلُّ» «تَفَعَّلَ يتفَعَّلُ» «تَفَاعَلَ يتفاعَلُ» بابلریدر. اوچنچی صنف اوچ حرف زیاده قیلنغان فعللر دورت بابده. «افعالَّ يفعالُّ» «اسْتَفْعَلَ يَسْتَفْعِلُ» «افْعَوْعَلَ يفعَوعِلُ» «افْعَوَّلَ يفْعَوِّلُ» بابلریدر. مجموعی اون ایكی بابدر.

برنچی صنف

برنچی باب أَفْعَلَ يُفْعِلُ بابیدر مصدری ایكی وزنده كیلمشدر. اِفْعَالْ

وزننده اِکْرَامٌ کبی فَعَالَةٌ وزننده کَرَامَةٌ کبی «حرمت قیلمق» وبو بابغه «افعال بابی» دینلور. ثلاثی مجرددن باشقه بابلر هر قایوسی مصدرلرینڭ وزنلریله تسمیه ایدله‌در. یُفْعِلُ اصلده یُأَفْعِلُ واحد متکلم صیغه‌سی أُأَفْعِلُ کیلوب ایکی همزه بر یرده جییلمقنی عربلر مکروه کورگانلکدن یُأَفْعِلُ نڭ همزه‌سنی حذف قیلمشلر مضارعغه ایارتوب ماضیدن باشقه مشتقلرنڭ کلسندن اوشبو همزه‌نی حذف قیلغانلر. بـو بابده زیاده اولغان همزه (همزه قطعیه) در.

همزه ایکی قسم‌در. بری کلامنڭ اورتاسنده کلگانده اوقلمی تورغان همزه‌درکه بوڭا «همزهٔ وصلیه» دیرلر، ایکنچیسی کلامڭ اورتاسنده کلگانده‌ده آیرم آچق اوقله تورغان همزدرکه بوڭا «همزهٔ قطعیه» دیرلر اَلرَّجُلُ اِمْتَحَنَنِی ثُمَّ اَکْرَمَنِی دیگانده‌گی همزه‌لر کبی.

﴿ فائده ﴾ همزهٔ قطعیه دورتدر: برسی بارچه بابدن مضارعنڭ واحد متکلم صیغه‌لرنده اولن همزه‌در. ایکنچی‌سی افعال بابنده اولن همزه در. بو بابنڭ بارچه صرفنده‌غی همزه‌لر قطعی اولور کلام‌نڭ اورتاسنده کیلگانده توشماسلر. اوچنچی‌سی جمع‌لرده اولان همزه‌در. دورتنچی همزه استفهام‌در.

بو بابده همزه‌نی زیاده قیلمق کوب وقتده لازم فعل‌نی متعدی قیلمق اوچون اولور اَذْهَبْتُ زَیْدًا «بباردم من زیدنی» فَذَهَبَ «بس کیتدی اول» وَاَجْلَسْتُهُ «اوتورتدم من آنی» فَجَلَسَ «بس اوتوردی اول» کبی. وبر ایکی صیغه‌ده بونڭ عکسنچه متعدی فعل‌نی لازم قیلمق ایچونده کلگان: کَبَّ «یوز توبان قیلدی» فَاَکَبَّ «بوز توبان اولدی». عَرَضَ «ظاهر قیلدی» فَاَعْرَضَ «ظاهر اولدی»، قَشَعَ «تاراتدی» فَاَقْشَعَ

«بس تارالدی» کبی. ودخی وقتغه کرمکنی آڭلاتمق ایچون اولور أَصْبَحَ «صباح (طاڭ) وقتنه کردی». أَمْسَى «مسأ (کیچ) وقتنه کردی» کبی. اصل فعلنڭ وقتینه یتمکنی افاده ایچون اولور، أَحْصَدَ الزَّرْعُ؛ «ایکن حصاد (اورمق) وقتینه یتدی»، أَجْزَمَ النَّخْلُ، «خرماجزم (کسمك) وقتینه یتدی». فعلنڭ کوبلکنی افاده ایچون اولور أَثْمَرَ السَّفَرْجَلُ، «آیوا کوب بیردی»، ودخی شیئنی برصفة اوزره تابمقنی افاده ایچون اولور اگر اصل فعل لازم اولسه اول صفة، حقیقةده فاعل اولور. أَبْخَلْتُ زَيْدًا کبی «زیدنی بخیل (صاران) تابدم»، اصل فعل متعدی اولسه اول صفة حقیقةده مفعول اولور، أَحْمَدْتُ زَيْدًا کبی، «زیدنی محمود (ماقتالنمش) تابدم» اصل فعلنی ازاله ایچون اولور، أَعْجَمْتُ الْكِتَابَ کبی، کتابنڭ عجمه[*] لکنی ازاله قیلدم. معنیده زیادەنی افاده ایچون اولور، أَشْغَلْتُ زيدا کبی «زیدنی کوب شغللاندردم» مفعولنی اصل فعلگه عرضنی افاده ایچون اولور، أَبَاعَ الْمَاشِيَةَ [**] کبی. «ماشیەنی بیع (صاتمغه) عرض قیلدی».

بو بابنڭ صحیحنه مثال أَكْرَمَ يُكْرِمُ مصدری، إِكْرَامٌ كَرَامَةٌ کیلور «حرمتلمك» أَكْرَمَ ماضی يُكْرِمُ مضارع مُكْرِمٌ اسم فاعل مُكْرَمٌ اسم مفعول لَمْ يُكْرِمْ جحد لَا يُكْرِمُ نفی أَكْرِمْ امر حاضر لِيُكْرِمْ امر غائب لَا تُكْرِمْ نهی مُكْرَمٌ اسم زمان اسم مکان هم مصدر میمی.

مضاعفینه مثال أَحَبَّ يُحِبُّ مصدری إِحْبَابٌ کیلور «دوست توتمق»

(*) عجمه ـ بلمسزلك. ازاله ـ کیتارمك. «اعجمت» مزید فعل هر مزیدنڭ اصل فعلی مجردی بولەدر ایمدی «اعجمت» نڭده مجردی «عجم» در بوناڭ مصدری «عجمة» شونی کیتارمك بولغانده برهمزه آرتدرلوب «اعجم» دیلنەدر.

(**) ماشية «آیاقلی حیوان» ترلك»

«اختيار قيلمق» اَحَبَّ ماضی یُحِبُّ مضارع مُحِبٌّ اسم فاعل مُحَبٌّ اسم مفعول لم یُحِبَّ جحد لا یُحِبُّ نفی اَحِبَّ امر حاضر لِیُحِبَّ امر غائب لا تُحِبَّ نهی مُحَبٌّ مشترك اعلال‌لری فر یفرده اوزدی .

مثال واوینه مثال اَوْجَبَ یُوجِبُ مصدری ایجابٌ کیلور اصلده اوْجابٌ «واجب قیلمق» اَوْجَبَ یُوجِبُ مُوجِبٌ مُوجَبٌ لم یُوجِبْ لا یُوجِبُ اَوْجِبْ لِیُوجِبْ لا تُوجِبْ مُوجَبٌ مشترك .

مثال یائینه اَیْسَرَ یُوسِرُ مصدری اِیسارٌ کیلور «بای اولماق» اَیْسَرَ یُوسِرُ مُوسِرٌ مُوسَرٌ لم یُوسِرْ لا یُوسِرُ اَیْسِرْ لِیُوسِرْ لا تُوسِرْ مُوسَرٌ مشترك . ماضی ایله امر حاضردن باشقه‌ده‌غی «واو»لر کلسی یادن قلب قیلنغان «واو» لردر اصلده یُیْسِرُ مُیْسِرٌ مُیْسَرٌ در .

اجوف واوینه مثال اَقامَ یُقِیمُ مصدری اِقامة کیلور «مقیم اولماق» «آیاق اوزره تورغزمق» «قامت ایتمك» معنی‌لرنده اِقامَةٌ اصلده اقوام واونك حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك واو اصلده حرکتلی آلدی حاضر فتحه‌لی واونی الفکه قلب قیلدق اِقاْامٌ اولدی ایکی ساکن جمع اولدی ایکی الف آراسنده برنی حذف قیلدق اِقامٌ اولدی حذف اولنمش الفدن تانی عوضغه کیتردك اِقامَةٌ اولدی. اَقامَ یُقِیمُ مُقِیمٌ مُقامٌ لم یُقِمْ لا یُقِیمُ اَقِمْ لِیُقِمْ لا تُقِمْ مُقامٌ مشترك. ماضی صرفی : اَقامَ اَقاما اَقامُوا * اَقامَتْ اَقامَتا اَقَمْنَ * اَقَمْتَ اَقَمْتُما اَقَمْتُمْ * اَقَمْتِ اَقَمْتُما اَقَمْتُنَّ * اَقَمْتُ اَقَمْنا * طوقز صیغه‌ده عین فعل محذوفدر. اَقامَ اصلده اَقْوَمَ یُخافُ‌نِنك اعلالی کبیدر

يقيم اصلده يقوم كسره واوغه آغر واونڭ كسره‌سنی آلدینه بیردی
يقوم اولدی واوساكن آلدی كسره‌لی واونی یاغه قلب قیلدق يقيم اولدی
صرفی بویله: يقيم يقيمان يقيمون * تقيم تقيمان يقمن * تقيم تقيمان تقيمون
تقيمين تقيمان تقمن * اقيم نقيم * ایکی جمع مؤنث ده عین فعل محذوفدر،
اصلده مقوم مضارع نڭ اعلالی کبی مقام اصلده مقوم، ماضینڭ اعلالی کبیدر
اجوف یائینه مثال اراب يريب مصدری ارابة کیلور «کشینی شك
صالمق» اراب يريب مريب مراب لم يرب لا يريب ارب ليرب لا ترب
مراب مشترك بارچه صرفی هم اعلالی اقام يقيم نكی کبیدر .

ناقصینه مثال اهدى يهدى مصدری اهداء کیلور «بولك بیرمك
«مکه‌گه قربانلق یبارمك» اهداء اصلده اهدای یاسی همزه‌گه قلب قیلنغان
اهدى يهدى مهد مهدى لم يهد لا يهدى اهد ليهد لاتهد مهدى مشترك
اهدى اصلده اهدى، يهدى يهدى، مهد مهدى اعلاللری رمی برمی
رام نڭ اعلاللری کبی. مهدى اصلده مهدى اعلالی مرمی نڭ اعلالی کبیدر
لفيفنه مثال اروى يروى مصدری ارواء «صوغه قاندرمق» اروى يروى
مرو مروى لم يرو لا يرو ارو ليرو لاترو مروى مشترك، بارچه حکملری
اهدى يهدى کبی، اوشانداق لفیف یائینه مثال احيى يحيى مصدری
احياء «ترگزمك» احيى يحيى محى محى لم يحى لا يحيى احى ليحى لا تحى
محى مشترك اعلاللری اهدى يهدى کبی .

ملتوینه مثال اوصى يوصى مصدری ایصاء کیلور «بیورمق» «وصی قیلمق»

«وصيت ایتمك»، اَوْصٰى يُوصِى مُوصٍ مُوصًى ثم يُوص لايُوصِ اُوصِ لِيُوص لايُوص مُوصًى. ايصاءٌ اصلده اوصائ ميجاءٌ كبى . اوشانداق مثال اَيْدٰى يُودِى مصدرى ايداءٌ كيلور «يارِدم قيلمق» اَيْدٰى يُودِى مُودٍ مُودى لم يُود لايُودى اِيْد لِيُود لاتُود مُودى. يُودى اصلدا يُيْدِى ياساكن آلدى ضمه‌لى يانى واوغه قلب قيلدق يُودِى ضمه ياغه آغر يانك ضمه‌سنى حذف قيلدق يودى اولدى اَيْدٰى نك مجهولى اُودِىَ كيلور اوشبورو شچه ايدى نى اصلينه قايتاردق اَيْدَىَ آخرينك آلدينى كسره‌لى قيلدق ايدىَ آنك آلدنداغى هربر حركتلى حرفنى ضمه‌لى قيلدق اُيْدِىَ اولدى ياساكن آلدى ضمه‌لى يانى واوغه قلب قيلدق اُودِىَ اولدى صرفى بويله :

اُودِىَ اُودِيَا اُودُوا * اُودِيَتْ اُودِيَتَا اودِينَ * اُودِيتَ اودِيتُمَا اُودِيتُمْ اُودِيتِ اُودِيتُمَا اُودِيتُنَّ * اُودِيتُ اودِينَا *

امتحان	«احسان» يخشيلق قيلمق «اضلال» اداشدرمق «ايقاد» اوت ياقق «امالة» مال بيرمك «اعراء» يالانغاچلمق «ايخاء» قرداشلق ايتمك اَحْسِنْ تُحْسِنْ. لاتُضِلَّ احداً. اَقِمْتُ العصر. (شهرده) اَوْقِدِ النارَ

* ايكنچى باب * عينى تشديدلى فَعَّلَ يُفَعِّلُ بابيدر بوكا «تفعيل بابى» دينلور. مصدرى بش وزنده كيلمش تَفْعِيلٌ وزنده تَفْرِيحٌ كبى «شادلندرمق» تَفْعِلَةٌ وزنده تَسْوِيَةٌ كبى « برابر قيلمق » ، تَفْعال وزننده تكرار كبى بو وزنده عين لامى بر جنسدن اولغان فعللر كيلور ، فِعَّالٌ وزننده كِذَّابٌ كبى «يالغانغه نسبة قيلمق»، مُفَعَّلَةٌ وزننده مُمَزَّقَةٌ كبى «يرتمق» وبوباب فعلنك كوبلكنى بلدرمك اوچون اولور، طَوَّفَ زَيْدٌ، كبى «زيد

کوب طواف قیلدی » فاعلنی کوبایتمك ایچون اولور مَوَّتَ الابل کبی «
«کوب توه‌لر اولدی» مفعولنی کوبایتمك ایچون اولور، غَلَّقْتُ الابوابَ
کبی «کوب قاپولرنی باغلادم» مفعولنی اصل فعلگه نسبة ایچون اولور
فَسقْتُ زَیْداً کبی « زیدنی فسقغه نسبة ایلادم » فعل لازمنی متعدی
قیلمق ایچون اولور فَرحْتُ زَیْداً کبی، « زیدنی شادلاندردم ». سلب
ایچون جلَّدْتُ البعیر کبی، « توه‌نك تیرسنی تونادم » فاعل مشتق منه
صاحبی اولمق ایچون اولور، وَرَّقَتِ الشَّجَرَةُ کبی « آغاج یافراقلندی »
فاعلنك مشتق منه‌گه اوخشامقی ایچون اولور، قَوَّسَ الرَّجُلُ، کبی «ایر
قوس (جایه) کبی اولدی ».

صحیحنه مثال صَرَّحَ یصرّح مصدری تَصْریحٌ کیلور «اشکاره ایتمك» صَرَّحَ
یُصَرِّحُ مُصَرِّحٌ مُصَرَّحٌ لم یصرّحْ لایُصَرِّحُ صَرِّحْ لیُصَرِّحْ لاتُصَرِّحْ مُصَرَّحٌ مشترك.

مضاعفینه مثال جدّد یجدّد مصدری تَجْدیدٌ کیلور « یاڭارتمق » ، جدّد
یجدّد مجدّد مجدّد لم یجدّد لایجدّد جدّد لیجدّد لاتجدّد مجدّد مشترك.

مثال واوینه وحّد یوحّد مصدری توحیدٌ کیلور « برله‌مك » وحّد یوحّد
موحّد موحّد لم یوحّد لایوحّد وحّد لیوحّد لاتوحّد موحّد مشترك. مثال یائینه
یسّر ییسّر مصدری تَیْسیرٌ کیلور «آنسانات قیلمق» یسّر ییسّر میسّر
میسّر لم ییسّر لاییسّر یسّر لییسّر لاتیسّر میسّر مشترك .

اجوف واوینه « صوّب یصوّب » مصدری تصویب « راستلمق » صوّب
یصوّب مصوّب مصوّب لم یصوّب لایصوّب صوّب لیصوّب لاتصوّب مصوّب
مشترك. اجوف یائینه طیّب یطیّب مصدری تطْییبٌ «خوش بوی قیلمق» طیّب

يطيب مطيب مطيب لم يطيب لا يطيب طيب ليطيب لا تطيب مطيب مشترك.

ناقصينه مثال ربى يربى مصدرى تربية كيلور «آسرامق» ربى يربى مرب مربى لم يرب لا يربى رب ليرب لا ترب مربى مشترك.

لفيفنه مثال سوى يسوى مصدرى تسوية كيلور «برابر قيلمق» سوى يسوى مسو مسوى لم يسو لا يسوى سو ليسو لا تسو مسوى مشترك. اوشانداق لفيفنه حيى يحيى مصدرى تحية كيلور «سلام بيرمك» حيى يحيى محى محى لم يحى لا يحيى حى ليحى لا تحى محيى مشترك.

ملتوينه مثال: وفى يوفى، مصدرى توفية كيلور «تمام قيلمق» وفى يوفى موف موفى لم يوف لا يوفى وف ليوف لا توف موفى مشترك. (٥)

امتحان: «تكسير» واتمق «تحديد» چكله‌مك «توكيل» وكيل قيلمق «تشييع» اوزاتمق «تزكية» پاكلمك «تقوية» كوچ بيرمك «توصية» اوگوتلمك بونلردن اون ايكي نرسه اشتقاق قيل؟ كسرت الاناء (ساوتنى) رجع الضيف (قوناق) وشيعته. ربيت اليتيم. يسرت صرف العرب.

﴿ اوچونچى باب ﴾ فادن صوڭ الف ايله فاعل يفاعل بابيدر بوڭا «مفاعله بابى» دينلور. مصدرى اوچ وزنده كلمش مفاعلة، فعال، فيعال وزنلرده بو باب كوب وقتده ايكى يا كوب نرسه آراسنده اورتاقلغى افاده ايچون اولور، واول ايكى نرسه‌نڭ هر قايوسى ايكنچيسى قيلغاننى قيلغان

(٥) بو بابده زائد اولغان حرف تكرار قيلنغان ايكى عين‌نڭ برسيدر. بعضلر قاشنده اولگى عين بونلرنڭ دليلى اولگى عين ساكنلى آنى زائد ديمك آرتق ديلر. بعضيلر قاشنده ايكنچى عين‌در بونلرنڭ دليلى تكرار ايكنچى ايله بولدى بونى زائد ديمك آنغراق ديلر. وبوندن صوڭ كلاچكده‌گى هر بر تكرار حرفلى فعللرده خلاف اوشبو نوعچه‌در بعضيلرى اولگى حرف زائد ديلر وبعضيلرى صوڭغى حرف زائد ديلر.

بولور ضَارَبَ زَيدٌ عَمرًا كبى «زيد عمرگه صوغشدى» دخى فَعَّلَ معناسنه كيلور تكثير ايچون ضَاعَفَ اللّٰهُ اجره كبى «ضَعَفَ» معنى سنه «الله تعالى اجرنى قات قات قيلغاى ايدى» فَعَلَ معنى سنده كيلور قَاتَلَهم الله كبى قَتَلَهُمْ معنى سنده «الله تعالى اوترگاى ايدى آنلرى»

صحيحنه مثال سَافَرَ يُسَافِرُ مصدرى مُسَافَرَةٌ سِفَارٌ كيلور «سفر قيلمق» سَافَرَ يُسَافِرُ مُسَافِرٌ مُسَافَرٌ لَمْ يُسَافِرْ لَا يُسَافِرُ سَافِرْ لِيُسَافِرْ لَا تُسَافِرْ مُسَافِرٌ مشترك. سَافَرَنِكْ مجهولى سُوفِرَ كيلور اوشبو روشچه سَافَرَ آخر بنك آلدينى كسره‌لى قيلمق سَافَرَ آنك آلدنده‌غى هر بر حركتلى حرفنى ضمه‌لى قيلمق سَافَرَ الف ساكن آلدى ضمه‌لى الفنى واوغه قلب قيلمق سُوفِرَ اولدى. «۱۳ قاعده» الف ساكن اولوب آلدى ضمه‌لى اوسه الفنى واوغه قلب قيلنور.

مضاعفينه حَابَّ يُحَابُّ مصدرى مُحَابَّةٌ كيلور «دوست توتمق» حَابَّ يُحَابُّ مُحَابٌّ اسم فاعل هم اسم مفعول لَمْ يُحَابَّ لَا يُحَابُّ حَابَّ لِيُحَابَّ لَا تُحَابَّ مُحَابٌّ مشترك. مُحَابَّةٌ اصلده مُحَابَبَةٌ اِوَّلگى بانك حركتنى تاشلاب ايكنچى باغه ادغام قيلنغان مُحَابَّةٌ اولغان بارچه مشتقلرده اعلال اوشبو روشچه‌در، حَابَّ نِكْ مجهولى حُوبَّ كيلور اوشبو روشچه حَابَّ نى اصلينه قايتاردق حَابَبَ آخر ينك آلدينى كسره‌لى قيلمق حَابِبَ آنك آلدنده‌غى هر بر حركتلى حرفنى ضمه‌لى قيلمق حُوبِبَ اولدى، اولگى بانك حركتنى تاشلادق حُوبْبَ اولگى بانى ايكنچى باغه ادغام قيلمق حُوبَّ اولدى. مضارع نك معلومى ايله مجهولى ادغاملى صيغه‌لرنك بارچه‌سنده مشترك كيلور، ايكى صيغه‌ده [*] ادغام درست دگل قاعده‌لرنده ادغام

(*) عائبات مخاطباتده

لازمدر. مُحاب اسم فاعل اولسه اصلده مُحابِب اسم مفعول اولسه مُحابَب در.

مثال واوینده واظَبَ یُواظِبُ مصدری مُواظَبَة «بر اشکه دائم چیلف قیلمق» واظَبَ یُواظِبُ مُواظِبٌ مُواظَبٌ لم یُواظِبْ لا یُواظِبُ واظِبْ لِیُواظِبْ لا تُواظِبْ مُواظَبٌ مشترک. مثال یائینه یاسَرَ یُیاسِرُ مصدری مُیاسَرَة «بر نرسه‌نی صول یاقغه آلمق» یاسَرَ یُیاسِرُ مُیاسِرٌ مُیاسَرٌ لم یُیاسِرْ لا یُیاسِرُ یاسِرْ لِیُیاسِرْ لا تُیاسِرْ مُیاسَرٌ مشترک.

اجوف واوینده جاوَبَ یُجاوِبُ مصدری مُجاوَبَة «جواب ویرشمک» جاوَبَ یُجاوِبُ مُجاوِبٌ مُجاوَبٌ لم یُجاوِبْ لا یُجاوِبُ جاوِبْ لِیُجاوِبْ لا تُجاوِبْ مُجاوَبٌ مشترک. اجوف یائینه طایَبَ یُطایِبُ مصدری مُطایَبَة «خوش طبیعتلی اولمق» طایَبَ یُطایِبُ مُطایِبٌ مُطایَبٌ لم یُطایِبْ لا یُطایِبُ طایِبْ لِیُطایِبْ لا تُطایِبْ مُطایَبٌ مشترک.

ناقصینده مثال حابَی یُحابِی مصدری مُحاباة اصلده مُحابَوَة «باغشلامق» حابَی یُحابِی مُحابٍ مُحابًا لم یُحابِ لا یُحابِی حابِ لِیُحابِ لا تُحابِ مُحابًا مشترک.

لفیفنده مثال داوَی یُداوِی مصدری مُداواة کیلور «درمانلامق» «دارو قیلمق» داوَی یُداوِی مُداوٍ مُداوًی لم یُداوِ لا یُداوِی داوِ لِیُداوِ لا تُداوِ مُداوًی.

ملتوینده مثال والَی یُوالِی مصدری مُوالاة کیلور «بری صوکنده برنی قیلمق» والَی یُوالِی مُوالٍ مُوالًی لم یُوالِ لا یُوالِی والِ لِیُوالِ لا تُوالِ مُوالًی مشترک.

امتحان | «محاربة» صوغش قیلمق «مواجهة» یوزلشمک «مناوبة» کیزولشمک «معاینة» کوز برله کورمک بونلردن اشتقاق قیل؟ جالست بکرا مواجهة

﴿ ثلاثی مزیدنڭ ایکنچی صنفی دورتنچی بابی ﴾

همزهٔ وصلیه هم فادن صوڭ تا ایله افتعل یفتعل بابیدر مصدری افتعال وزننده کیلور، بوڭا « افتعال بابی » دینلور. یفتعل تقدیرده یافتعل بوندهغی همزه « همزهٔ وصلیه » در آلندهغی حرف مضارعة دان حرکتلی اولغانی ایچون درجه‌لا توشرلمش وهیچ بر وقت اول همزه اوقلمادغندن یازودن هم حذف قیلنوب فانی حرف مضارعة که توتاش یازلمشدر. بوباب مطاوعة ایچون کیلور مطاوعة معنی سی اطاعة قیلمق واثری قبول قیلمق، جمعته فاجتمع کبی « جیلدم بن اول نرسه‌نی بس جییلدی اول » اصل فعلنڭ مصدرنی قیلمق ایچون اولور، اختبزت الدقیق کبی «اوننی خبز قیلدم» مبالغه ایچون کیلور. اکتسب کبی، « بیك کوب کسب قیلدی» بعض وقت فعل معنی سنده کیلور اجتنب کبی، « جنب » معنی سنده تفاعل معنی سنده کیلور ، اختصم کبی. « تخاصم » معنی سنده.

صحیحنه مثال : احتسب یحتسب مصدری احتساب « حساب ایتمك » احتسب یحتسب محتسب محتسب لم یحتسب لا یحتسب احتسب لیحتسب لا تحتسب محتسب مشتر کدر.

مضاعفینه مثال احتج یحتج مصدری احتجاج «حجة کتورمك» احتج یحتج محتج اسم فاعل هم اسم مفعول لم یحتج لا یحتج احتج لیحتج لا تحتج محتج مشتر کدر.

مثال واوینه اتضح یتضح مصدری اتضاح اصلده اوتضاح «واو» افتعالنڭ فاسی برابرینه توشدی واونی تاغه قلب قیلدق اتتضاح اولدی ادغام شرطی تابولدی اوّلـگی تانی ایکنچی تاغه ادغام قیلدق اتضاح اولدی. بارچه مشتقلرده حکم شول روشچه‌در.

﴿١٤ قاعده﴾ افتعال‌نڭ فاسی برابرینه «واو» «یا» «ثا» حرفلرندن بری توشسه تاغه قلب قیلمق کرکلدر. اِتَّضَحَ، اِتَّسَرَ، اِتَّقَرَ کبی اصلده اُوتَضَحَ، اِیْتَسَرَ، اِثْتَقَرَ، وبو قاعده ایله واو، یانڭ تاغه قلب قیلنمقده واو، یانڭ باشقه بر حرفدن قلب قیلنمامش اولمقی شرطدر. وبوشرط تابلمادغی ایچون اِیْتَکَلَ اِتَّکَلَ اولمغان چونکه اصلده ائتکل در [*]

﴿١٥ قاعده﴾ افتعال‌نڭ فاسی برابرنده «د» «ذ» «ز» حرفلرندن بری توشسه افتعالنڭ تاسی شول حرفڭ جنسینه قلب قیلنوب برنجسی ایکنچیگه ادغام قیلنور «اِدَّمَعَ» «اِذَّکَرَ» «اِزَّجَرَ» کبی اصللری «اِدْتَمَعَ» «اِذْتَکَرَ» «اِزْتَجَرَ» در. یاکه تاسنی دالغه قلب قیلوب ادغامسز ایتمکده درستدر «اِذْدَکَرَ» «اِزْدَجَرَ» «اِزْدادَ» کبی.

﴿١٦ قاعده﴾ افتعال‌نڭ فاسی برابرنده «ص» «ض» «ط» «ظ» حرفلرندن برسی توشسه تانی طاغه قلب قیلنور «اِصْطَلَحَ» «اِضْطَرَبَ» «اِطَّرَدَ» «اِظْطَلَمَ» کبی اصللری اِصْتَلَحَ، اِضْتَرَبَ، اِطْتَرَدَ، اِظْتَلَمَ در.

﴿١٧ قاعده﴾ افتعالنڭ عینی برابرینه «ت» «د» «ذ» «ز» «س» «ص» «ض» «ط» «ظ» حرفلرندن بری توشسه افتعالنڭ تاسنی شو حرفلرنڭ جنسینه قلب قیلوب برینی ایکنچی‌گه ادغام قیلمق درستدر وبو حکمنڭ درستلکی مضارعده بالاتفاق ماضیده بعضلرنڭ اختلافی واردر، یَقَتِّلُ، یَبَدِّلُ، یَعَذِّرُ، یَنَزِّعُ، یَبَسِّمُ، یَخَصِّمُ، یَنَضِّلُ، یَلَطِّمُ، یَنَظِّرُ، کبی

(*) «اِتَّخَذَ» ده یاسی همزه‌دن قلب قیلنوبده تاگه قلب قیلنغان ایسه‌ده بونی شاذ دیمشلردر. بعضلر ایسه مجردنده هم «تخذ» دیمك بر لغتدر دیورلر. قرائدن بعضلر قرآن کریمده «لاتخذت» نی «لتخذت» اوقومشدر.

اصللری یقتتل، یبتدل، یعتذر، ینتزع، یبتسم، یختصم، ینتضل، یلتضی، ینتظر در، و بو مضارعلرده فاغه کسره ایله، یقتل، یبدل، دیمکی درستدر قرآن کریمده هم «یخصمون» کیلمشدر. ماضیده تانی قلب قیلوب ادغام قیلغان کشیلر فاغه کسره ایله قتل، بدل، خصم، عذر، دیورلر. قتل اصلده اقتتل، افتعالنك عینی برابرینه «تا» توشدی اوّلگی تانك حرکتنی آلدینه بیردك، اقتتل اولدی. ادغام شرطی تابلدی اولگی تانی ایکنچی تاغه ادغام قیلدق اقتل اولدی همزه‌دن حاجه‌سز اولدق همزه‌نی حذف قیلدق قتل اولدی، تفعیل بابینك ماضیسیله بلمسز اولدی. بلمسزلکدن صاقلنمق ایچون فتحه‌نی کسره‌گه آوشدردق قتل اولدی. بدل اصلده ابتدل، افتعالنك عینی برابرینه دال توشدی تاسنی دالغه قلب قیلدق ابددل اولدی اولگی دالنك حرکتنی آلدنده‌غی حرفکه بیردك ابددل ادغامنك شرطی تابلدی اوّلگی دالنی ایکنچی دالغه ادغام قیلدق ابدل همزه‌دن حاجه‌سز اولدق همزه‌نی حذف قیلدق بدل تفعیل بابنك ماضیسیله بلمسز اولدی بلمسزلکدن صاقلنمق ایچون فتحه‌سنی کسره‌گه آوشدردق بدل اولدی قالغان صیغه‌لرنك بارچه‌سنی شول روشچه اعلال اوقولور.

مثال یائینه مثال اتسر یتسر مصدری اتسار «اونوش اوینی اوینامق» اتسر یتسر متسر متسر لم یتسر لا یتسر اتسر لیتسر لاتتسر متسر مشترك اتسار اصلده ایتسار «یا» افتعالنك فاسی برابرینه توشدی یانی تاغه قلب قیلدق اتتسار ادغامنك شرطی تابلدی اوّلگی تانی

ایکنچی تاغه ادغام قیلدق اتّسارْ اولدی. بارچه سیده شول روشچه در.

اجوف واوینه مثال اِقْتاتَ یَقْتاتُ مصدری اِقْتیاتْ «آزق جیمق» اِقْتاتَ یَقْتاتُ مُقْتاتْ اسم فاعل هم اسم مفعول لِیَقْتَتْ لایَقْتاتُ اِقْتَتْ لِیَقْتَتْ لاتَقْتَتْ مُقْتاتْ مشترک. اِقْتیاتْ اصلده اِقْتِواتْ «واو» دورتنچی اولوب توشدی آلدی ضمه سز واونی یاغه قلب قیلدق اقتیات اولدی اِقْتاتَ یَقْتاتُ اصلده اِقْتَوَتَ یَقْتَوِتُ در واو حرکتلی آلدی فتحه لی واونی الفکه قلب قیلنغان، قالغان مشتق لرده شول حکمده اِقْتاتَ نک مجهولی اُقْتیتَ کیلور اِقْتاتَ نی اصلینه قایتاردق اِقْتَوَتْ آخرینک آلدینی کسره لی قیلدق اِقْتَوِتَ آنک آلدنده غی هر بر حرکتلی حرفنی ضمه لی قیلدق اُقْتُوِتَ اولدی کسره واوغه آغر واونک کسره سنی آلدنده غی حرفکه بیردک آنک حرکتنی تاشلاغاندن صونک اُقْتُوتَ اولدی واو ساکن آلدی کسره لی واونی یاغه قلب قیلدق اُقْتیتَ اولدی.

اجوف یائینه مثال اِکْتالَ یَکْتالُ مصدری اِکْتیالْ (اولچامک) اِکْتالَ یَکْتالُ مُکْتالْ لم یَکْتَلْ لا یَکْتالُ اِکْتَلْ لِیَکْتَلْ لا تَکْتَلْ مُکْتالْ مشترک.

ناقصینه مثال اِخْتَفی یَخْتَفی مصدری اِخْتِفاءْ اصلده اِخْتِفایْ (یاشرنمک) اِخْتَفی یَخْتَفی مُخْتَفی مُخْتَفی لم یَخْتَفِ لایَخْتَفی اِخْتَفِ لِیَخْتَفِ لاتَخْتَفِ مُخْتَفی. اعلال لری هم صرفلری رمی یرمی نک اعلال لری هم صرفلری کبی در. آنجق اسم مفعول صرفی بوبله در: مُخْتَفی مُخْتَفیان مُخْتَفونْ مُخْتَفاةْ مُخْتَفیتان مُخْتَفیاتْ

لفیفنه اِحْتَوی یَحْتَوی مصدری اِحْتِواءْ (جییلمق). اِحْتَوی یَحْتَوی

مُحْتَوٍ مُحْتَوى لم يَحْتَوِ لايَحْتَوى احْتَوِ ليَحْتَوِ لاتَحْتَوِ مُحْتَوىً بارچه حكمده اِخْتَفى يَخْتَفى ده‌گی کبی در .

ملتوینه اِتَّقى يَتَّقى مصدری اِتِّقاءٌ اصلى اِوْتِقاءٌ (صاقلانمق) اِتَّقى يَتَّقى مُتَّقٍ مُتَّقى لم يَتَّقِ لايَتَّقى اِتَّقِ لِيَتَّقِ لاتَتَّقِ مُتَّقى، اِتَّقى اصلى اوتقى «واو» افتعالنك فاسی برابرینه توشدی واونی تاغه قلب قيلدق اتتقى تانی تاغه ادغام اِتَّقَى یامرکنلی آلدی فتحه‌لی یانی الفکه قلب قيلدق اِتَّقى اولدی. يتقى اصلده يُوْتَقِىُ واونی تاغه قلب قيلوب تانی تاغه ادغام قيلدق يَتَّقِىُ یانك ضمه سنی حذف قيلدق يَتَّقى اولدی قالغانلرده شولایدر.

امتحان { اضطررتم لم نضطر نه صیغه‌لری «احتلام» توشلانمك «اتكاء» سویانمك «احتياط» صاقلانمق «اهتداء» حق‌یوله کونمك بونلردن اشتقاق قیل هرقایوسنی صرف قیلوب معنالرینی سویله «هدی الله تعالی فاهتدینا».

﴿ بشنچی باب ﴾

همزهٔ وصلیه هم نون زیاده سیله اِنْفَعَلَ يَنْفَعِلُ بابیدر. مصدری اِنْفِعالٌ بونکا (انفعال بابی) دینلور وبوباب دائما فَعَلَ‌گه مطاوعة ایچون کیلور، قَطَعْتُ الحَشِيشَ فانقطع کبی «کیسدم من اوتنی بس کیسلدی اول» وبعض وقت شاذ(*) اولوب اَفْعَلَ‌گه مطاوعة ایچونده کیلور، اَزْعَجْتُ البَابَ فَانْزَعَجَ کبی «قوباردم من قاپونی بس قوپارلدی اول» وبوباب اعضاء جارحة [**] ایله حاصل اولغان فعللرگه مخصوص‌در شونك ایچون علمته فانعلم دیمك خطادیمشلر.

صحیحنه مثال اِنْسَحَبَ يَنْسَحِبُ مصدری اِنْسِحابٌ «تارتلمق» اِنْسَحَبَ يَنْسَحِبُ مُنْسَحِبٌ مُنْسَحَبٌ لم يَنْسَحِبْ لايَنْسَحِبُ اِنْسَحِبْ لِيَنْسَحِبْ لاتَنْسَحِبْ

---

[*] «شاذ اولمق قاعده‌گه خلاف اولمقدر». [**] اعضاء جارحه جراحة قیلوچی عضولردر

منسحب مشترك .

مضاعفينه مثال انقضّ ينقضّ ، مصدری انقضاض « پرا كنده اولمق » « تارالمق » ، اِنقضّ ينقضّ منقضّ لم ينقض لاينقضّ اِنقضّ لينقضّ لاتنقضّ منقضّ مشترك .

اجوف واوينه اِنقادَ ينقادُ مصدری انقيادْ اصلده اِنقوادْ (اطاعة قيلمق) اِنقادَ ينقادُ منقادٌ لم ينقد لاينقادُ اِنقد لينقد لا تنقد منقادٌ بارچه حكمده اِقتاتَ يقتاتُ كبی در ، اجوف يائينه مثال اِنقاسَ ينقاسُ مصدری انقياسْ (برنرسه اوز اوخشاشينه قياس قيلنمق) اِنقاسَ ينقاسُ منقاسٌ لم ينقس لاينقاسُ اِنقسْ لينقسْ لاتنقسْ منقاسٌ مشترك .

ناقصينه مثال اِنجلى ينجلى اِنجلاو² (آچلمق) اِنجلى ينجلى منجل منجلى لم ينجل لاينجلى اِنجل لينجل لاتنجل منجلى مشترك . اِنجلى ينجلى اصلده اِنجلو ينجلو (واو) طرفده توشدی آلدی ضمه سز واونی ياغه قلب قيلدق اِنجلى ينجلى اولدی ماضيده يانی الفكه قلب قيلدق اِنجلى اولدی . مضارعده يانك ضمه سنی حذف قيلدق ينجلى اولدی .

لفيفنه اِنزوی ينزوی مصدری انزوا² « تيری بورلوب جييولماق » اِنزوی ينزوی منزو منزوی لم ينزو لاينزوی انزو لينزو لاتنزو منزوی . وبوبابده ملتوی كلمگان .

﴿ آلتنچی باب ﴾ همزهٔ وصليه ايله عيندن صوك برلامنی زياده قيلوب اِفعلّ يفعلّ بابيدر مصدری اِفعلالْ كيلور . وبونكا (افعلال بابی) دينلور .

وبوباب مبالغه ایچون کیلور، وهروقت الوان وعیوبکه[*] مختص اولور،
ودائما لازم اولور. اِفْعَلَّ یفعلّ تقدیرده اِفْعَلَلَ یفعلِلُ اوّلـگی لاملرنڭ
حرکتلرنی تاشلانوب ایکنچی لامگه ادغام قیلنمش.

صحیحنه اِحمرّ یحمرّ مصدری اِحْمرارٌ (قزل اولمق). اِحمرّ یحمرّ محمرّ
لم یحمرّ لایحمرّ اِحمرّ لیحمرّ لاتحمرّ محمرٌ مشترك. هرقایوسنده اوّلـگی
رانڭ حرکتنی تاشلانوب ایکنچی راغ ادغام قیلنغان. صرفی اورغان
ادغاملی فعللرنڭ صرفی کبی در.

اجوفینه اِسودّ یسودّ مصدری اِسْوِدادٌ (قارا اولمق)، اِسودّ یسودّ مسودّ
لم یسودّ لا یسودّ اِسودّ لیسودّ لا تسودّ، مسودٌّ مشترك. اجوف یائینه
اِبیضّ یبیضّ مصدری اِبْیِضاضٌ (آق اولمق) اِبیضّ یبیضّ مبیضّ لم یبیضّ
لایبیضّ اِبیضّ لیبیضّ لاتبیضّ مبیضٌّ مشترك.

ناقصینه اِرْعَوی یرْعَوی مصدری اِرْعِواءٌ اصلده اِرْعِواوٌ (اوزینی کیرو
توتمق) (یامان اشلردن صاقلانمق) (یاالنغاچ اولمق). اِرعَوی یرعَوی
مُرعَوٍ مرعوی لم یرْعَوِ لایرعوی اِرْ لیرعو لاترعو مرعوی اصللری ایکی
واوایله ارعوو یرعوودر صوڭغی واوطرفده واقع اولغان آلدی ضمه‌سز
واونی یاغه قلب قیلنغان ارعوی یرعوی اولغان یاماضیده الفکه قلب
قیلنوب ارعوی مضارعده یانڭ ضمه‌سنی حذف قلنوب یرعوی اولغان.
وبوبابده ایکی واونڭ برسنی آخرگه ادغام قیلوب اِرعوّیرعوّ دیمگانلر
چونکه قلب قیلوب اِرْعَوی یرْعَوی دیمك ادغامایله ایتمکدن یگلدر.

[*] الوان ـ توسلر، عیوب ـ کمچیلکلر. توسلرنی یاکه کمچیلکلرنی ایته‌جکده اوشبو
بابدن کیترلوب سویلنه‌در.

﴿بیشنچی باب﴾ تاءین زیاده‌سیله تفعّل یتفعّل بابیدر مصدری تفعّل‌در بوڭا «تفعّل بابی» دینلور. بو باب فعّل‌گه مطاوعة ایچون کیلور، علّمته فتعلّم کبی «اوگراتدم آنی بس اوگراندی اول» تکلّف [*] ایچون کیلور، تشجّع کبی «کوچلانوب باطرلاندی» فاعل مفعول‌نی اصل فعل قیلغانلقی ایچون کیلور، توسّدتُ التراب کبی «تبرفراقنی یاصدق قیلدم (۲)» اصل فعلدن بر طرفده اولمق ایچون اولور، تهجّد زید کبی (۳) «زید هجوددن بر طرفده اولدی» اصل فعل ذاتی برام برام حصولی ایچون کیلور. تفهّم کبی [٤] «برام برام فهملندی» ودخی طلب ایچون کیلور تکبّر کبی «اولوغ اولمقنی طلب قیلدی».

﴿۱۸ قاعده﴾ تفعّل تفاعل تفعلُل بابلرنده معلوم اولان مضارعلرینڭ ایکی «تا» برله کیلگان صیغه‌لرنده بر «تا»نی حذف قیلمق درستدر. قرآن کریمده هم بر تا ایله کیلگاندر «فانتَ لهُ تصدّی، نارًا تلظّی، تنزّلُ الملائکة» کبی اصلده تتصدّی، تتلظّی، تتنزّلُ، در وبر تا ایله قالغان صوڭ امر حاضر آلنسه شول تانی حذف قیلنوب امری فعل وزننده کیلور.

صحیحنه مثال تفصّح یتفصّح مصدری تفصّح «تیکشرملك» تفصّح یتفصّح متفصّح متفصَّح لم یتفصّح لا یتفصّح تفصّح لیتفصّح لا تتفصّح متفصَّح مشترکلر.
مضاعفینه مثال تجدّد یتجدّد مصدری تجدّد «یاڭغی اولمق» تجدّد یتجدّد متجدّد متجدَّد لم یتجدّد لا یتجدّد تجدّد لیتجدّد لا تتجدّد متجدَّد

(*) تکلّف کوچانمك (۲) بونده اصل فعل یاصدق معناسنده اولان «وسادة» در توسدت یاصدق قیلدم معناسنده‌در (۳) بونده اصل فعل اویقو معناسنده اولان «هجود» در (٤) بونده اصل فعل آڭلامق معناسنده اولان «فهم» در.

مثال واوینه تورد یتورد مصدری تورد «صوغـه کیلمك» «گل توسلی اولمق» «وآز آز کیلمك» مثال یائینه تیسر یتیسر مصدری تیسر «آنسات اولمق» و «حاضراولمق».

اجوفینه مثال تصور یتصور مصدری تصور (بر نرسه نڭ صورتنی ذهن‌گه آلمق).

اجوف یائینه مثال تحیر یتحیر مصدری تحیر (حیران اولمق) ناقصینه مثال تقضی یتقضی مصدری تقضی «تمام فنااولمق» تقضی یتقضی متقض متقضی لم‌یتقض لایتقضی تقض لیتقض لاتتقض متقضی مشترکدر. تقضی اصلده تقضی ضمه یاغه آغر یانڭ ضمه‌سنی تاشلادق تقضی اولدی یاسلامت قالسون اوچون یانڭ آلدینه کسره بیردك تقضی اولدی. لفیف واوینه مثال تروی یتروی مصدری تروی «صوغه تویمق» لفیف یائینه مثال تزبی یتزبی مصدری تزبی «تورزانمك» ملتوینه مثال توفی یتوفی مصدری توفی «اوترمك» «وفا قیلمق».

﴿سکزنچی باب﴾ تاهم‌فادن صوڭ الف ایله تفاعل یتفاعل بابیدر بوڭا «تفاعل بابی» دینلور. مصدری تفاعل کیلور. بو بابده ایکی یاکه کوب کشی‌لر آراسنده حاصل اولغان فعل‌لر کیلور، تضاربا تضاربوا کبی. وبوباب فاعل‌گه مطاوعة ایچون کیلور، باعدته فتباعد کبی «یراق قیلدم آنی بس یراق اولدی اول» فعل معناسنده کیلور توانیت کبی ونیت معنی‌سنده «ضعیف اولدم» تکلف ایچون کیلور تجاهل کبی (کوچلانوب جاهل اولدی).

﴿فائده﴾ بوبابده اولغان تکلف ایله اوزغان تفعل بابنده‌غی تکلف آراسنده فرق: بوبابده‌غی تکلف بارنرسه‌نی یوق کورساتورگه‌در تفعل

بابندەغی تکلف یوق نرسەنی بار کورساتورگە کوچلنمك‌در .

﴿ فائدە ﴾ فَاعَلَ بابندە ایکی مفعولگە اوزغان فعلنی تَفَاعَلَ بابینە کیتورلسە بر مفعولگە اوزار اگر بر مفعولگە اوزغان فعلنی بو بابغە کیترولسە هیچ برمفعولگە اوزماس «نَازَعَ زیدٌ عمرا الحدیثَ» ایلە «ضارَبَ زیدٌ عمرا» نی بو تفاعل بابینە کیتورلگاندە «تَنَازَعَ زَیدٌ وعمرٌو الحدیثَ» «تضارب زیدٌ وعمرٌو» دیلور .

صحیحندە تَدَارَكَ یَتَدَارَكُ مصدری تَدَارُكٌ (جیولمق، تابمق، یتشمك) تَدَارَكَ یَتَدَارَكُ مُتَدَارِكٌ مُتَدَارَكٌ لم یَتَدَارَكْ لا یَتَدَارَكُ تَدَارَكْ لِیَتَدَارَكْ لا تَتَدَارَكْ مُتَدَارَكٌ مشترکدر . تَدَارَكَ نڭ مجهولی تُدُورِكَ کیلور سافرنکی کبی .

﴿ ١٩ قاعدە ﴾ افتعل بابندە ذکر قیلنغان طوقز ادغام حرفلرندن برسی اوشبو تفعّلْ ایلە تَفَاعُلْ بابندەغی برابر ت توشسە تانی شول حرف جنسینە قلب قیلوب، برسنی آخرغە ادغام قیلمق درست لکن ساکن ایلە باشلامق ممکن اولمدقندن اوّلینە کسرەلی همزە وصلیە کیلتر ولور تَطَهَّرَ تَزَیَّنَ نڭ کرلردە اِطَّهَّرَ اِزَّیَّنَ اِذَّکَرَ دیمك کبی تَدَارَكَ تَدَاخَرَ تَثَاقَلَ دیگانلردە اِدَّارَكَ اِثَّاقَلَ اِدَّاخَرَ دیمك کبی .

مضاعفینە تَصَامَّ یَتَصَامُّ مصدری تَصَامُمْ «صاغر اولمق» مثال واوینە تَوَارَثَ یَتَوَارَثُ مصدری توارث کیلور (میراث آلمق) مثال یائینە تَیَاسَرَ یَتَیَاسَرُ مصدری تَیَاسُرْ «صولغە کیتمك» اجوف واوینە تَجَاوَبَ یَتَجَاوَبُ مصدری تَجَاوُبْ «جوابلاشمق» اجوف یائینە تَزَایَدَ یَتَزَایَدُ مصدری تَزَایُدْ «آرتمق» ناقصینە مثال تَصَابَى یَتَصَابَى مصدری تَصَابِى کیلور «عاشق اولمق» تَصَابَى یَتَصَابَى مُتَصَابٍ مُتَصَابًى لم یتصابَ لا یتصابَى تَصَابَ لیتصابَ لا تتصابَ متصابًى مشترکدر . تصابى اصلدە تَصَابُوٌ تصابى

یتصابی اصلده تصابو یتصابو «واو» طرفده توشدی آلدی ضمسز واوی
یاغه قلب قیلدق تصابی یتصابی اولدی یانی الفکه قلب قیلدق تصابی
یتصابی اولدی مصدرنده واونی هم ماضی مضارعغه ایارتوب یاغه قلب
قیلدق تصابی اولدی ضمه یاغه آغر یانك ضمه سنی تاشلادق یا سلامت
قالسون اوچون یانك آلدینه کسره بیردك تصابی اولدی. لفیفنه مثال
تداوی یتداوی مصدری تداوی کیلور (درمان قیلمق) ملتوینه مثال
تواری یتواری مصدری تواری کیلور (یاشرنمك) تداوی تواری
اصلده تواری تداوی یا سلامت قالسون ایچون یانك آلدینه کسره
بیردك تداوی تواری اولدی.

ثلاثی مزیدنك اوچنچی صنفی طوقزنچی بابی

همزه وصلیه ایله عیندن صوك الف هم بر لام زیاده سیله افعال یفعال
بابیدر. مصدری افعیلال کیلور. بوکا (افعیلال) بابی دینلور. وبو باب
بارچه حکمده اوزغان افعلال بابی کبیدر لکن مبالغه ده آندن آرتغراقدر.
صحیحنه مثال احمار یحمار مصدری احمیرار (بیك قزل اولمق) احمار
یحمار محمار لم یحمار لایحمار احمار لیحمار لا تحمار محمار مشترکدر.
اجوفینه مثال اسواد یسواد مصدری اسویداد (بیك قاره اولمق) اسواد
یسواد مسواد لم یسواد لا یسواد اسواد لیسواد لاتسواد مسواد مشترکدر.
اجوف یائینه ابیاض یبیاض مصدری ابییضاض (بیك آق اولمق) ابیاض
یبیاض مبیاض لم یبیاض لا یبیاض ابیاض لیبیاض لاتبیاض مبیاض.

اوننچی باب همزه وصلیه، سین هم تانك زیاده سیله استفعل یستفعل
بابیدر بوکا (استفعال) بابی دینلور. مصدری استفعال وزننده کیلور.
وبو باب اصل فعلنی طلب ایچون کیلور استخرجت زیدا کبی (زیدنك

خروجنی طلب قیلمم) وشیئنی بر صفة اوزره تابمقنی افاده ایچون کیلور، اِسْتَعْظَمْتُ زَیْدًا کبی (زیدنی عظیم صفة ده تابدم) وفاعلنك اصل فعلگه انقلابی [*] ایچون کیلور استحجر الطّین (بالچق حجر [۱] گه منقلب اولدی) [۲] ودخی فعل معنی سنده کیلور اِسْتَقَرَّ کبی (قَرَّ) معنی سنده.

﴿۲۰ قاعده﴾ بو بابنك فاسی برابرینه (ط) توشسه تاسنی حذف قیلمقلق درست قرآن کریمده هم (فَمَا اسْطَاعُوا* تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا) کیلمشدر.

صحیحنه مثال اِسْتَنْسَخَ یَسْتَنْسِخُ مصدری اِسْتِنْسَاخٌ (نسخه یازوب آلمق)

مضاعفینه اِسْتَحَبَّ یَسْتَحِبُّ مصدری اِسْتِحْبَابٌ (دوست کورمك)

مثال واوینه اِسْتَوْجَبَ یَسْتَوْجِبُ مصدری اِسْتِیجَابٌ (لازم اولمق).

مثال یائینه اِسْتَیْسَرَ یَسْتَیْسِرُ مصدری اِسْتِیسَارٌ (آنسات کورمك).

اجوف واوینه اِسْتَجَابَ یَسْتَجِیبُ مصدری اِسْتِجَابَةٌ (اجابة قیلمق).

اجوف یائینه اِسْتَبَاعَ یَسْتَبِیعُ مصدری اِسْتِبَاعَةٌ (صاتمقنی طلب قیلمق).

ناقصینه مثال اِسْتَهْدَی یَسْتَهْدِی مصدری اِسْتِهْدَاءٌ (هدایة طلب قیلمق).

لفیف واوینه اِسْتَهْوَی یَسْتَهْوِی مصدری اِسْتِهْوَاءٌ (یولدن طشقاری چقمق)

لفیف یائینه اِسْتَحْیَیَ یَسْتَحْیِی مصدری اِسْتِحْیَاءٌ (اویالمق) وبعض عربلر اِسْتَحْیَیَ یَسْتَحْیِی ده بر یائی حذف قیلوب اِسْتَحَی یَسْتَحِی دیمشلر. وقرآن کریمده «انَّ اللهَ لا یستحیی» دیو ایکی یا ایله کلمشدر.

ملتوینه اِسْتَوْفَی یَسْتَوْفِی مصدری اِسْتِیفَاءٌ (تمام حقنی آلمق).

امتحان } بو نلرك مصدرلرندن اشتقاق قیل؟ نستعین نه صیغه در اصلنده نه در؟

---

*) انقلاب ـ تورلانمك ۱) حجر طاش. (۲) اصل فعل مجردینك مصدری ایدکینی بلگان ایدك ایمدی استخرجت، استحجر فعللرنده اصل فعللر خروج برله حجر بولادر.

﴿اون برنجی باب﴾ همزه، عین، واونك زیاده‌سیله افعوعل یفعوعل بابیدر بوڭا «افعوعال» بابی دینلور مصدری افعیعالْ کیلور اصلی افعوعالْدر بو باب مبالغه ایچون اولور. صحیحنه مثال احدودب یحدودب مصدری احدیداب «بیك بوکری اولمق» احدودب یحدودب محدودب محدودب لم یحدودب لایحدودب احدودب لیحدودب لاتحدودب محدودب مشترکدر. ناقصینه مثال اعرورى یعرورى مصدرى اعربراء اصلی اعروراى (آطقه یالاڭغاچ آطلانمق) بو بابده صحیح برله ناقصدن باشقه کلمگان[*].

﴿اون ایکنچی باب﴾ همزه ایکی «واو» زیاده‌سیله افعوّل یفعوّل بابیدر بوڭا «افعوّال» بابی دینلور مصدری افعوال بو باب هم مبالغه ایچوندر.

صحیحنه مثال اجلوّز یجلوّز مصدری اجلوّاز (تیزلك ایله یورمك) اجلوّز یجلوّز مجلوّز مجلوّز لم یجلوّز لا یجلوّز اجلوّز لیجلوّز لاتجلوّز مجلوّز مشترك بو بابده کلگان فعللر هر قایوسی صحیح اولور.

امتحان { «استنطاق» سویلاونی طلب قیلمق «اعشیشاب» اوت بتمك بونلر قیو بابدن اون ایکی نرسه اشتقاق قیل «مستأجر» نه صیغه؟ }

﴿اوچونچی قسم (رباعی مجرد) بر بابده‌در﴾

فَعْلَلَ یُفَعْلِلُ بابیدر بوڭا (فعللة) بابی دینلور. مصدرى فَعْلَلَةٌ فعلال وزننده کیلور. صحیحنه مثال دحرج یدحرج مصدری دحرجة دحراج (ایلاندرمك) دحرج یدحرج مدحرج مدحرج لم یدحرج لا یدحرج دحرج لیدحرج لا تدحرج مدحرج مشترك.

---

*) بو بابده «اعرراء» برله «احلیلا» غه باشقه متعدی کیلمامشدر. اوقانوس.

مضاعفینه مثال صرصر یصرصر مصدری صرصرة صرصار (قوش قچقرمق) مثالینه هم مضاعفینه مثال وسوس یوسوس مصدری وسوسة وسواس (وسوسه وتشویش قیلمق) اجوف واوینه مثال جورب یجورب مصدری جوربة جیراب اصلده جوراب (آیاقغه چاروق کیدرمك).

اجوف یائینه مثال: شیطن یشیطن مصدری شیطنة شیطان (هلاك اولمق).

ناقصینه مثال قلسی یقلسی مصدری قلساة قلساء اصلده قلسیة. قلسای (بورك کیمك). لفیفنه مثال ضوضی یضوضی مصدری ضوضاة ضیضاء اصلده ضوضوة ضوضاو (آواز قیلمق).

دورتنچی قسم (رباعی مزید) اوچ بابده

برنچی باب تانك زیاده سیله، تفعلل یتفعلل مصدری تفعلل کیلور بوکا (تفعلل) بابی دیئلور. رباعی مزیدنك بابلری هر قایوسی لازم کیلور. بو باب فعلل گه مطاوعة ایچون کیلور دحرجت فتدحرج کبی صحیحنه مثال تدحرج یتدحرج مصدری تدحرج (تگرامك) تدحرج یتدحرج متدحرج متدحرج لم یتدحرج لا یتدحرج تدحرج لیتدحرج لا تتدحرج متدحرج مشترك در.

مضاعفینه مثل تصلصل یتصلصل مصدری تصلصل (تیمور آواز قیلمق) اجوف واوینه تجورب یتجورب مصدری تجورب (چارق کیمك) اجوف یائینه تشیطن یتشیطن مصدری تشیطن (هلاك اولمق) (قارشولق قیلمق) ناقصینه مثال تقلسی یتقلسی مصدری تقلسی کیلور (بورك کیمك).

ایکنچی باب همزه، نون زیاده سیله افعنلل یفعنلل بابیدر بوکا (افعنلال) بابی دیئلور مصدری افعنلال بو باب فعلل گه مطاوعة ایچون کیلور.

هرجمت الابل فاحرنجمت کبی (جیلم توه‌لرنی بس جیولدی آیلر). صحیحنه

ابرنشق یبرنشق مصدری ابرنشاق (شاداومق، آغـاچ چچکلنمك).

﴿ اوچنچی باب ﴾

همزه‌لام زیاده‌سیله افعللّ یفعللّ بابیدر بوڭا افعلّلال بابی دینلور. مصدری افعلّلال صحیحنه مثال اقشعر یقشعر مصدری اقشعرار (قورقودن توکاری قابارمق).

ملحقـات

بواورنغه قدر ذکر قیلنغان بابلرنڭ مجموعی یکرمی ایکی باب اولدی و بونلر اصل بابلردر. بونلردن باشقه رباعی مجرد ایله رباعی مزیدنڭ بابلرینه ملحق اولغان اون اوچ باب باردر آنلره «ملحقات» دینلـه‌در. هر قایوسی اوشبو جدولده کوستارلدی:

	بابلر	مثاللر	معنیلری	بابلر	مثاللر	معنیلری
«دحرج»گه ملحقلر آلتیدر	فعلل	شملل	تیز یوردی	فعول	جهور	ظاهر اولدی
	فوعل	حوقل	ضعیف اولدی	فعنل	قلنس	بورك کیدی
	فیعل	بیطر	باردی	فعلی	قلسی	بورك کیدی
«تدحرج»گه ملحقلر بیشدر	تفعلل	تجلبب [*]	جلباب کیدی	تفوعل	تجورب	چاروق کیدی
	تفیعل	تشیطن	هلاك اولدی	تفعول	ترهوك	تکبرلندی
	[*] خاتونلرنڭ قرغه خدمت که بارغانده طشدن کییه تورغان کیمی.			تمفعل	تمسکن	خورلق کورساتدی
«احرنجم»گه ایکی	افعنلل	اقعنسس	کوکراگی آلدیغه چقدی	افعنلی	اسلنقی	چالقـان یاتدی

امتحان | مزیدلرده‌گی بارچه مثاللرنی صرف قیل؟ احدودب الشیخ (قارت کمسه) تعلم ولا تستحی. تجلببت المرأة وتمسکنت

﴿ خــاتمه ﴾

فاء، عین، لامدن بری برابرنده همزه اولسه (مهموز) دینلور. مهموز اوچ

قسمدر. فا برابرنده همزه اولسه مهموز الفا اولور. أَخَذَ كبی (آلدی) عین برابرنده همزه اولسه مهموز العین اولور. سَأَلَ كبی «صورادی» لام برابرنده همزه اولسه مهموز اللام اولور، قَرَأَ كبی «اوقودی»

﴿٢١ قاعده﴾ همزه ساكن اولوب آلدنده‌غی حرف حركتلی اولسه همزه‌نی شول حركتنڭ جنسینه قلب قیلنور. راس، لوم، بیر كبی اصلده رَأْس لُؤْم بِئْر در. ودخی آمن اُومن ایمان ایتمن كبی اصلده اَأْمَنَ اُؤْمِن اِئْمان اِئْتمن در. بو قاعده ایله قلب قیلنغان همزه‌لرنڭ آلدنده‌غی حرف همزهٔ وصلیه بولسه بو كلمه‌نی آلدینه وصل قلنلدقده همزه‌دن قلب قلنغان حرفلر كیرو همزه‌لكینه قایتارلر «منهم من یقول ائذن لی» «والذی ائتمن» كبی وصلدن مقدم ایذن، اوتمن ایدیلر. همزه حركتلی اولوب آلدنده‌غی حرف‌ده حركتلی اولسه اول وقتده همزه اوز حالنده تورور. سَأَلَ لُؤْم رَؤُف، مُسْتَهْزِؤُن سُئِلَ سَئِمَ مستهزئین كبی.

﴿٢٢ قاعده﴾ همزه فتحه‌لی اولوب آلدنده‌غی حرف كسره‌لی یا ضمه‌لی اولسه اول وقتده همزه شول حركتلرنڭ جنسینه قلب قیلنور. میر وجون كبی اصلده مِئَر جُؤَن.

﴿٢٣ قاعده﴾ همزه حركتلی اولوب آلدنده‌غی حرف ساكن‌لی اولسه همزه‌نڭ حركتنی آلنوب ایكی ساكن جییلغانلقدن همزه حذف قیلنوب همزه‌دن آلنغان حركتنی آلدنده‌غی حرفكه بیرلور یَرَی. مَسَلَة، مَلَكٌ كبی اصلده یَرْأَی مَسْئَلَة مَلْئَكٌ در. یَرَی اصلده یَرْأَیُ یا حركتلی آلدی فتحه‌لی یا نی الفكه قلب قیلدق یرأی اولدی همزه حركتلی آلدی ساكن همزه‌نڭ حركتنی آلدق ایكی ساكن جمع اولدی همزه‌نی حذف قیلدق همزه‌دن آلنغان حركتنی راغه بیردك یَرَی اولدی:

صرفی: یَرَی یَرَیانِ یَرَوْنَ * تَرَی تَرَیانِ یَرَیْنَ * تَرَی تَرَیانِ تَرَوْنَ * تَرَیْنَ تَرَیانِ تَرَیْنَ * اَرَی نَرَی * یری‌نڭ ماضی‌یی رأی كیلور اصلده رأی اعلالی هم صرفی رمی‌نكی كبی در.

رأى يرى دن امر حاضر «رَ» كيلور، صرفى رَ رَيَا رَوا * رَىْ رَيَا رَيْنَ * مخاطب صيغه سنده وقف قيلنسه آخرينه ها كيلتيرلور «رَهْ» كبى.

تنبيه | «أخذ يأخذ» دم «أكل يأكل» دن امر حاضر «خُذْ» «كُلْ» كيله در عرب تلنده بو نلرنك سويلانوى يكده كوب بولغانيچون همزه سينى حذف قيلوب ايتورگه ينكل ايتمشلر.

مهموز اولان فعللرنك بابلرى

	ابواب	امثال	مصادر	معانی
مهموز الفاء بش بابده كيلور	فَعَلَ يَفْعُلُ	أَدَبَ يَأْدُبُ	مَأْدُبَةً	آشقه دعوة قيلمق
	فَعَلَ يَفْعُلُ	أَخَذَ يَأْخُذُ	أَخْذٌ	آلمق
	فَعَلَ يَفْعُلُ	أَهَبَ يَأْهَبُ	أُهْبَةٌ	حاضرلنمك
	فَعِلَ يَفْعَلُ	أَرِجَ يَأْرَجُ	أَرَجٌ	خوش ايش قوقمق
	فَعُلَ يَفْعُلُ	أَسُلَ يَأْسُلُ	أَسْلٌ	اوزايمق
مهموز العين اوچ بابده كيلور	فَعَلَ يَفْعَلُ	رَأَى يَرَى	رُؤْيَةٌ	كورمك
	فَعِلَ يَفْعَلُ	يَئِسَ يَيْئَسُ	يَأْسٌ	اميد كيسمك
	فَعُلَ يَفْعُلُ	لَؤُمَ يَلْؤُمُ	لُؤْمٌ	بد اصل اولمق
مهموز اللام دورت بابده كيلور.	فَعَلَ يَفْعَلُ	سَبَأَ يَسْبَأُ	سَبْأٌ	ياقمق
	فَعِلَ يَفْعَلُ	صَدِئَ يَصْدَأُ	صَدَاءَةٌ	تيمر طوطقمق
	فَعَلَ يَفْعَلُ	هَنَأَ يَهْنَأُ	هَنَاءَةٌ	آش سكمك
	فَعُلَ يَفْعُلُ	جَرُؤَ يَجْرُؤُ	جُرْأَةٌ	بهادرلق قيلمق

قد وقع الفراغ من تأليفه سنة الف وثلثمائة واحدى عشرة على يد العبد الفقير الى عون ربه القدير عبدالرحمن بن اسماعيل بن عمر الحاجطرخانى وآخر دعوانا ان الحمدلله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله واصحابه اجمعين . ١٣١١ سنه

زاد الطالب ترجمة الكافية لابن الحاجب

عرب تلی تللرنك كوركامرا كی اولمقله مسلمانلر ایچون دینی تلدر، زیرا دینمزنك كتابی «قرآن كریم» ورسولمزنك حدیثلری هرقایوسی عربچەدر، بونك ایچونده عرب تلنی بلمك بزلره دین جهتندن هم لازمدر. تل اوگرانمكده الك برنچی كیراگی شو تلنك صرف، نحونی بلمكدر عرب نحوی ایچون یازلمش كتابلر اچنده «كافية» بیكده فائدەلی وشرحیده «ملا جامی» كوب حاجة مسئلەنی جامع اولدغندن علمائنك اعتبارنی قازانمش وچوق مدرسەلرده اوقوتلمقدەدر. لكن ایكیسینكده عبارەلری آغرراق شاكردلره مسئلەنی آڭلانمقدن اول عبارەلرینی توشندرمك حاجة اولادر وخیلی شاكردلرگده مقصودلری بواەیچه قالادر. ایمدی بوكیمچیلكلری كیتارمك ایچون «كافية» نی عبارەسینه موافق ایدلوب ترجمه ایدلدی سزقدن توبانده شرح ملادن ترجمه ایدلوب شرحلر یازلدی هر ایكی‌سنده شاهدكه كیترلمش بیتلرگه حركەلر قویلوب توركیچه معنالری بیان ایدلدی شرح ملاده یوق مسئلەلرنی «شیخ الرضی» «الفیه شرحی» هم «مغنی اللبیب» وباشقه نحوكتابلرندن آلنوب قوشلدی. «كافية» برله «شرح ملا جامی» نی یخشی بلمكنی استەگان كمسەلر شو «زاد الطالب ترجمة الكافيه لابن الحاجب» نی اوقمقلری تییشدر.

بهاسی ٤٠ تین كوبلاب آلوچیه ٢٥٪ اكرام ایدلەدر. بر آز آقچه كوندرگان كمسەگه قالغانی نالوژ ایلەده یارلەدر.

آدرس : Астрахань, мулла А. И. Умеровъ

مؤلفنك طبع قيلنمش آثارى:

۱) «معلم صرف لسان العرب» تركى تلنده مبتديلره يكل ئك اوزره عرب تلينك صرفينى بلدره‌در. (اوشبو كتاب) بهاسى ۲۵ تين

۲) «معلم نحو لسان العرب» تركى تلنك مبتديلره يكل لك برله ومعلملره مألوف ترتيبچه عرب تلينك نحوينى وعربچه يخشى سوبلارگه بلدره‌در. هر بر درسلرگه مخصوص امتحانلر يازلمش عربچه بيك كوب جمله‌لر كيترلوب تركچه ترجمه‌لريده بيان ايدلمشدر. اوشبو صرفنى اوقوب چققان شاكردلرگه بيكده فائده‌لى در كوب يرلرده اوقوتلوب تجربه ايدلگانگه سرار باصلمشدر. صوڭغى باصلونك كتاب اوّلگيسندن كوب آرتمشدر. بهاسى ۱۵ تين

۳) «قصص الانبياء العظام وترجمة احوال دول الاسلام» قصه‌لق اوزره انبياء عظامك قصه‌لرينى واسلامده اولان مشهور دولتلرنك احوالن بيان ايده‌در. بهاسى ۲۵ تين

٤) «زاد الطالب ترجمة الكافية لابن الحاجب» آچق تركيچه هر د[illegible] آڭلارلق كافيه‌نى يكل بلورگه برنچى ياردمچى در. بهاسى ٤۰ تين

بو كتابلر هر قايوسيده كوب مدرسه‌لرده اوقتلوب شاكردلرگه بيكده فائده‌لى وآڭلامقى يكل ايدكى تجربه ابله ثابت اولمشدر.

۵) دخيده بيتملرى يوز يتمش‌دن آرتق قويون دفترى يوللرى سزلغان آى، كون، صوم، تين ايچون آيورم قزل سزقلى اچنده مسلمان وروس كاليندارى برله برابر شاكردلر ايچون حاجه ضرب جدوللرى سوداگرلر ايچون پوچطه وتيلغرام نظاملر پاراخود تيمر يول بهالرى كورساتلمشدر. عامه‌گه فائده‌لى تاريخ واقعه‌لرى اسلام اهاليسى ايچون كيرك معلومات كوبدر. بهاسى ۱۲ تين

كوبلاب آلوچيغه بيوك اكرام ايدله‌در.

يول خرجى آلوچيدن بر صوم آقچه يباروچيگه قالغاننى نالوژ ايله كوندرله‌در هر يرده مشهور كتابچيلرده، استرخانده مؤلفنده بولنور.

г.Астрахань, Царев. ул. книжный магазинъ Абдурахмана Измаиловича Умерова. | بولرى صوراتور ايچون ناشرينك آدريسى: